

**SPOLOČNÝ PROGRAM ROZVOJA OBCÍ
TOVARNÉ, TOVARNIANSKA POLIANKA, ŠTEFANOVCE
NA OBDOBIE ROKOV 2016 – 2022 (2025)**

JÚN 2016

Zadávatelia vypracovania Spoločného programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obcí Tovarné, Tovarnianska Polianka a Štefanovce na obdobie rokov 2016 – 2022 (2025):

Obec Tovarné

Obec Tovarnianska Polianka

Štefanovce

Odborné vedenie procesu a zostavenie dokumentu:

Karpatský rozvojový inštitút, Košice

www.kri.sk

Spolupracovali:

PaedDr. Kvetoslava Mižáková, starostka obce Tovarné

Marián Kerčák, starosta obce Tovarnianska Polianka

Slavomír Bujko, starosta obce Štefanovce

Mgr. Michal Schvalb, senior konzultant, KRI, Košice

Ing. Katarína Šomšáková, konzultant, KRI, Košice

Ing. Alena Kozlayová, senior konzultant, KRI, Košice

Dokument neprešiel jazykovou úpravou.

Obsah

Úvod.....	6
ANALYTICKÁ ČASŤ	9
1 Základné charakteristiky obcí	9
1.1 Poloha a dostupnosť dotknutého územia	9
1.2 Prehľad charakteristík obcí	11
1.3 Prierez históriou obcí.....	11
1.4 Symboly obcí.....	13
2 Demografia	16
2.1 Vývoj počtu obyvateľov.....	16
2.2 Skladba obyvateľstva dotknutého územia	18
3 Hospodársky a ekonomický rozvoj.....	27
3.1 Vzdelanie a zamestnanosť.....	27
3.2 Podnikateľské prostredie a odvetvia hospodárstva	31
3.3 SWOT analýza – Hospodársky a ekonomický rozvoj	34
4 Školstvo a vzdelávanie.....	35
4.1 Školské zariadenia.....	35
4.2 Mimoškolská a záujmová činnosť	36
4.3 Stredné školstvo	36
4.4 Vysoké školstvo	37
4.5 SWOT analýza – Školstvo a vzdelávanie	38
5 Zdravie a sociálna starostlivosť	39
5.1 Zdravotný stav obyvateľov a zdravotnícke služby	39
5.2 Sociálne služby.....	39
5.3 Ďalšie doplnkové služby.....	40
5.4 SWOT analýza – Zdravie a sociálna starostlivosť.....	40
6 Bývanie a ostatná občianska vybavenosť	42
6.1 Bytový fond	42
6.2 Ostatná občianska vybavenosť.....	43
6.3 SWOT analýza – Bývanie a občianska vybavenosť	44
7 Kultúra a šport.....	45
7.1 Kultúrne a športové podujatia v obciach.....	45
7.2 Miestne spoločenské, kultúrne a športové inštitúcie a organizácie	46
7.3 Podmienky pre kultúru, šport a spoločenský život v obciach.....	46
7.4 SWOT analýza – Kultúra a šport	48
8 Cestovný ruch.....	50
8.1 Potenciál regiónu Zemplín pre rozvoj cestovného ruchu	50
8.2 Potenciál dotknutého územia pre rozvoj kultúrneho a poznávacieho turizmu	50
8.3 Turizmus a cykloturizmus, športový turizmus	54

8.4	Služby	56
8.5	Propagácia a informovanosť	56
8.6	SWOT analýza – Cestovný ruch	57
9	Životné prostredie a verejné priestranstvá obce	59
9.1	Prírodné podmienky územia	59
9.2	Charakteristika činiteľov a zložiek prostredia v území	59
9.3	Biota – fauna, flóra, vegetácia.....	61
9.4	Klíma a ovzdušie.....	65
9.5	Verejné priestranstvá obcí	65
9.6	SWOT analýza – Životné prostredie a verejné priestranstvá obce.....	66
10	Dopravná a technická infraštruktúra	67
10.1	Dopravná dostupnosť územia.....	67
10.2	Dopravná infraštruktúra.....	67
10.3	Technická infraštruktúra	68
10.4	SWOT analýza – Dopravná a technická infraštruktúra	70
11	Bezpečnosť občanov a návštevníkov obce	72
11.1	Polícia a jej činnosť.....	72
11.2	Požiarňa ochrana	73
11.3	Mimoriadne udalosti v meste a ich dopady na obyvateľstvo	73
11.4	SWOT analýza – Bezpečnosť	74
12	Vyhodnotenie dotazníkového prieskumu o prioritách medzi obyvateľmi obcí.....	75
12.1	Dotazníkový prieskum medzi obyvateľmi obce Tovarné	76
12.2	Dotazníkový prieskum medzi obyvateľmi obce Tovarnianska Polianska.....	79
12.3	Dotazníkový prieskum medzi obyvateľmi obce Štefanovce	82
STRATEGICKÁ A PROGRAMOVÁ ČASŤ		85
13	Spoločná stratégia rozvoja.....	85
13.1	Východiská návrhu strategického smerovania rozvoja	85
13.2	Spoločná vízia a cieľ rozvoja dotknutého územia	86
14	Opatrenia a aktivity.....	87
REALIZAČNÁ A FINANČNÁ ČASŤ		92
15	Mechanizmus realizácie Spoločného programu rozvoja obcí.....	92
15.1	Zostavenie a realizácia Akčného plánu SPRO	93
15.2	Monitoring, vyhodnotenie a aktualizácia SPRO	94
16	Zoznam tabuliek, grafov, obrázkov	96
16.1	Zoznam tabuliek.....	96
16.2	Zoznam grafov.....	96
16.3	Zoznam obrázkov.....	97

Použité zdroje	98
PRÍLOHA č. 1	99
Akčný plán obce Tovarné na roky 2016 – 2018	100
Akčný plán obce Tovarnianska Polianka na roky 2016 – 2018	102
Akčný plán obce Štefanovce na roky 2016 – 2018	103

Úvod

Obce Tovarné, Tovarnianska Polianka a Štefanovce sú územne susediace obce ležiace v okrese Vranov nad Topľou východne od okresného mesta. Obce spoločne tvoria pomyslenú líniu v severo-južnom smere východne od hradu Čičva. Všetky tri obce sú súčasťou Miestnej akčnej skupiny Pod hradom Čičva (ďalej aj ako MAS Čičva). Obce Štefanovce a Tovarnianska Polianka patria do záujmového územia obce Tovarné – jedná sa o územne susedné katastrálne územia, ktoré sú dopravne sprístupnené len cez katastrálne územie obce Tovarné.

Obrázok 1: Hrad Čičva

Zdroj: [16]

Základné ustanovenie §1 ods. 2 Zák. o obecnom zriadení č.360/1990 Zb. stanovuje, že **„základnou úlohou obce pri výkone samosprávy je starostlivosť o všestranný rozvoj jej územia a o potreby jej obyvateľov“**. Obce Tovarné, Tovarnianska Polianka a Štefanovce dlhodobo spolupracujú pri zabezpečovaní a realizácii bežných operatívnych aj rozvojových aktivít na svojom území. **Prirodzené väzby, blízke vzťahy medzi obcami a záujem rozvíjať sa na princípe spolupatričnosti a spolupráce boli kľúčovým impulzom pre rozhodnutie vypracovať spoločný rozvojový dokument – Spoločný program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obcí** (ďalej ako Spoločný program rozvoja obcí). Vypracovanie takéhoto dokumentu pre skupinu obcí vyplýva, a teda je v súlade so Zákonom č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení Zákona č. 309 z roku 2014 (ďalej len zákon). Zákon umožňuje obci, ktorá nemá vypracovaný vlastný program rozvoja obce, vypracovať pri uplatnení princípu partnerstva spoločný program rozvoja obcí a to buď s jednou alebo viacerými územne susediacimi obcami.

Spoločný program hospodárskeho rozvoja sociálneho rozvoja obcí Tovarné, Tovarnianska Polianka a Štefanovce je rozvojový dokument, ktorý vytyčuje **spoločné smerovanie rozvoja** trojice obcí pod hradom Čičva. Pod spoločným pritom rozumieme vzájomne podporované a koordinované aktivity týchto troch obcí, ktoré vyplývajú

z individuálnych potrieb jednotlivých obcí, a môžu byť realizované v súčinnosti obcí navzájom. Zároveň je tento Spoločný program rozvoja obcí podkladom pre **rozvojové aktivity jednotlivých obcí**.

Spoločný program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obcí Tovarné, Tovarnianska Polianka a Štefanovce (ďalej aj ako SPRO – spoločný program rozvoja obcí) je strednodobý rozvojový dokument spracovaný na obdobie rokov **2016 – 2022, výhľadovo do roku 2025**.

SPRO nadväzuje na doteraz platné PHSR jednotlivých obcí ako aj Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja združenia obcí pod hradom Čičva (2007-2013). SPRO je vypracovaný v súlade so zákonom o podpore regionálneho rozvoja so zohľadnením odporúčanej Metodiky tvorby programov rozvoja spracovanej MDVaRR.

Významným východiskom bol aj Územný plán obce Tovarné¹

Pri príprave spoločného programu rozvoja obcí boli ako dôležité východiská na nadobecnej úrovni ďalej zohľadnené:

- Pripravovaná Integrovaná stratégia rozvoja vidieka – MAS Čičva
- Konceptia rozvoja cestovného ruchu v regióne Horný Zemplín, 2012
- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2014 – 2020
- Územný plán veľkého územného celku Prešovského kraja, Zmeny a doplnky 2009
- Regionálna integrovaná územná stratégia Prešovského kraja na roky 2014 – 2020
- Integrovaný regionálny operačný program pre PSK na programovacie obdobie 2014 – 2020
- Národná stratégia regionálneho rozvoja SR

Proces prípravy spoločného programu rozvoja obcí prebiehal v mesiacoch október 2015 až máj 2016. Realizovaný bol v nasledovných nadväzujúcich krokoch:

- A. Úvodné stretnutia so zástupcami obcí; konzultácie k filozofii prípravy SPRO; identifikácia hlavných problémov, príležitostí a možných riešení pre obce
- B. Analýza existujúcich PHSR jednotlivých obcí a PHSR združenia obcí pod hradom Čičva; vyhodnotenie miery implementácie existujúcich PHSR obcí a PHSR združenia obcí pod hradom Čičva; analýza aktuálnosti rozvojových priorít a zámerov obcí z týchto dokumentov vyplývajúcich pre ďalšie obdobie

---

¹ Obce Tovarnianska Polianka a Štefanovce nemajú spracované územné plány.

- C. Informovanie verejnosti o procese spracovania SPRO; realizácia a vyhodnotenie dotazníkového prieskumu v jednotlivých obciach za účelom identifikácie rozvojových priorít na základe posúdenia verejnosťou
- D. Spracovaný popis a analýza súčasného stavu v obciach v oblastiach rozvoja a života obce, vrátane SWOT analýz
- E. Zostavený návrh strategickej a programovej časti SPRO; konzultácie návrhu so zástupcami obcí; posúdenie návrhu strategickej a programovej časti zástupcami obcí a zapracovanie pripomienok
- F. Zostavená a konzultovaná realizačná a finančná časť SPRO vrátane akčných plánov pre jednotlivé obce na jeden rozpočtový rok (2016) s výhľadom indikatívne na ďalšie 2 roky (2017-2018)

Finálna etapa procesu prípravy zahŕňa

- G. Posúdenie SPRO v súlade so Zákonom č. 24/2006 Z.z o vplyvoch činností na životné prostredie
- H. Schválenie SPRO v obecných zastupiteľstvách jednotlivých obcí Tovarné, Tovarnianska Polianka a Štefanovce

SPRO Tovarné, Tovarnianska Polianka, Štefanovce je zostavený tak, aby podporoval snahu obcí určitým spôsobom koordinovať svoje smerovanie, zaručoval komplementaritu ich aktivít, umožňoval realizovať spoločné aktivity, z ktorých by benefitovali jednotlivé obce, a zároveň bol podkladom pre individuálne aktivity jednotlivých obcí. Za týmto účelom je **analytická, strategická a programová časť** dokumentu (vízia, ciele a opatrenia na ich napĺňanie) spoločná a tvorí hlavný dokument SPRO. Podobne je spoločný aj mechanizmus **realizácie** SPRO. **Akčné a finančné plány** už zohľadňujú územný priemet realizácie jednotlivých aktivít, špecifické priority a potreby každej z obcí, preto má každá z obcí zostavený svoj vlastný akčný plán. Sú prílohami hlavného dokumentu čo umožňuje obciam pružnejšie pracovať s detailným obsahovým a finančným vyjadrením aktivít pre napĺňanie SPRO.

SPRO Tovarné Tovarnianska Polianka, Štefanovce na obdobie rokov 2016 – 2022 (2025) je zostavený ako otvorený, verejne dostupný a priebežne aktualizovaný dokument reagujúci na prichádzajúce podnety, príležitosti a zmeny vnútorného a vonkajšieho prostredia obce.

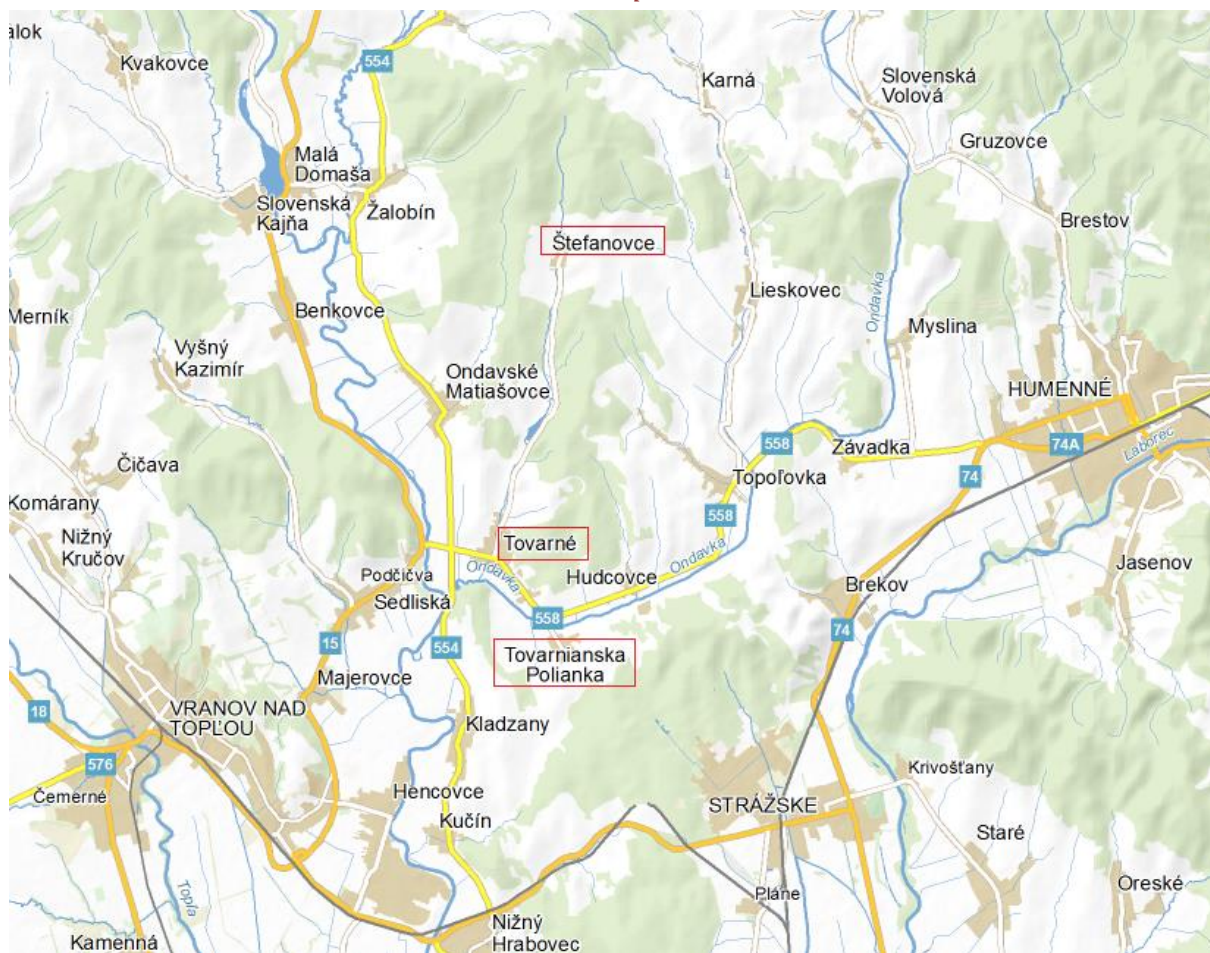
ANALYTICKÁ ČASŤ

1 Základné charakteristiky obcí

1.1 Poloha a dostupnosť dotknutého územia

Obce Tovarné, Tovarnianska Polianka a Štefanovce sa nachádzajú v okrese Vranov nad Topľou v centrálnej východnej časti východného Slovenska, v severozápadnom výbežku Východoslovenskej nížiny. Rozprestierajú sa v juhovýchodnej časti Prešovského samosprávneho kraja v blízkosti dvoch väčších okresných miest – Vranov nad Topľou (23 tis. obyvateľov; cca 8 km) a Humenné (33,5 tis. obyvateľov; cca 17 km). Z historického územno-správneho hľadiska patria obce do územia Zemplína – Horný Zemplín.

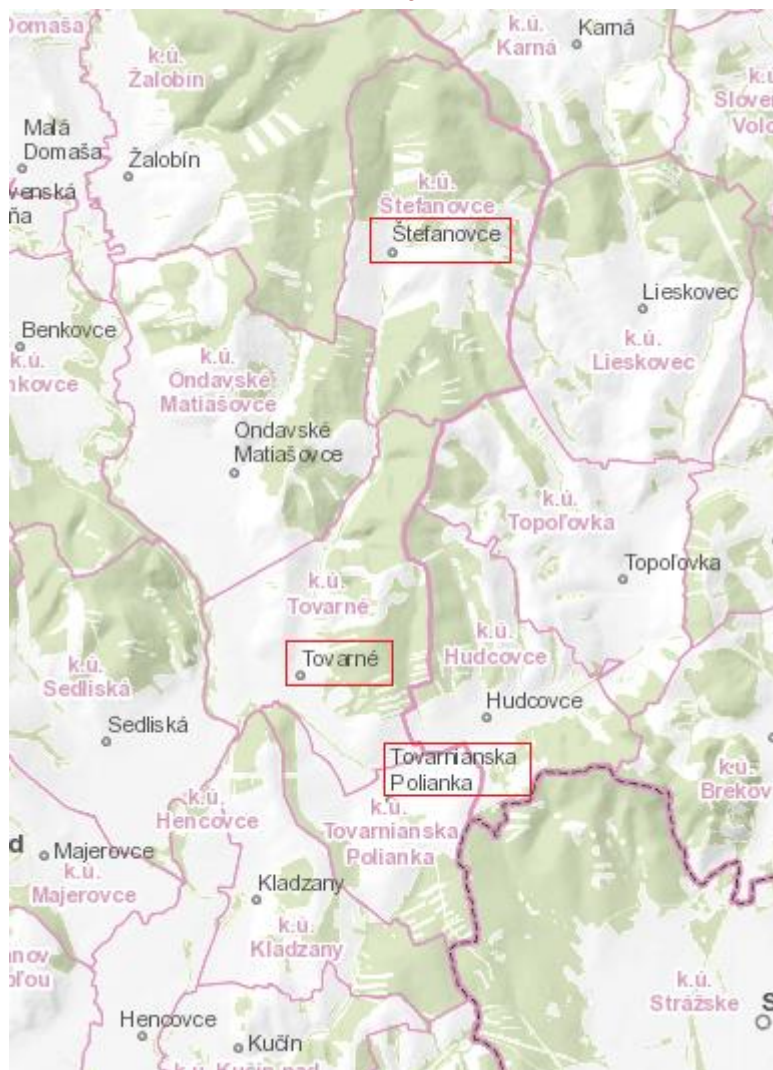
Obrázok 2: Poloha obcí v okrese Vranov nad Topľou

Zdroj: <http://www.mapy.atlas.sk>

Obce Štefanovce – Tovarné a Tovarné – Tovarnianska Polianka sú susediace obce. Katastrálne územia obcí Štefanovce a Tovarnianska Polianka nemajú spoločné hranice – jedná sa tzv. koncové obce, ktorých spoločným susedom je „centrálne“ obce Tovarné.

Obrázok 3: Hranice katastrálnych území obcí

Zdroj: <http://www.mapka.gku.sk>

Tabuľka 1: Prehľad susediacich obcí dotknutého územia

Tovarné	Sedliská, Ondavské Matiašovce, Tovarnianska Polianka, Kladzany, Štefanovce (okres VT, PSK) Hudočovce (okres HE, PSK)
Tovarnianska Polianka	Tovarné, Kladzany (okres VT, PSK) Strážske (okres MI, KSK) Hudočovce (okres HE, PSK)
Štefanovce	Žalobín, Ondavské Matiašovce, Jasenovce (okres VT, PSK) Topoľovka, Lieskovec, Karná (okres HE, PSK)

Zdroj: <http://www.mapka.gku.sk>

1.2 Prehľad charakteristík obcí

Tabuľka 2: Charakteristiky jednotlivých obcí

Názov obce	Tovarné	Tovarnianska Polianka	Štefanovce
Názov okresu	Vranov nad Topľou		
Názov kraja	Prešovský samosprávny kraj		
Región	Horný Zemplín		
Nadmorská výška stredu obce v m n. m.	140	140	215
Rozloha obce v ha	771	424	892
Počet obyvateľov	999	111	113
Hustota obyvateľstva na 1 ha územia	3,85	0,73	0,13
Prvá písomná zmienka o obci	1479	1335	1 317
PSČ	094 01		
Smerové tel. číslo	057		

Zdroj: Obecné úrady obcí Štefanovce, Tovarné, Tovarnianska Polianka

1.3 Prierez históriou obcí

Tovarné

Názvy obce: **1479** Thavarna, **1773** Tawarna, **1808** Towarné, maď. Tavarna. Podľa lingvistu Pavol Hunfalvy výraz Tavarna znamená poklad, majetok, bohatstvo, a z neho pochádza slovo „tavernicorum magister“ ako aj staromaďarský výraz „tár“, po slovensky erár.

867 – pokrstenie kresťanov na území kniežat'om Rastislavom, mali svojho biskupa
Tovarné sa spomína ako pradávna obec, ktorá bola súčasťou hradu Zemplín a neskoršie hradu Čičva.

Prvá písomná zmienka o obci je rozporuplná:

1479 – podľa vlastivedného slovníka obcí na Slovensku

1215 – podľa Samuela Borovského (Župy a mestá v Uhorsku)

v 9. storočí – existujúce sídlo patrilo k najstarším slovienskym sídlam v priľahlej časti doliny Ondavy

Názov Tovarna (Ves) vyjadroval funkčnosť miesta ako komory, skladišťa produktov, tovarov, patriacich kniežat'ú v **9. storočí, prípadne od 11.-12. storočia** kráľovi, osadenstvu hradu Brekov, vyberaných od poddaných z okolitých dedín.

1479 – Majiteľmi obce Drugethovci, niektoré časti vlastnil Juraj Olchváry, neskôr Gabriel Révay a po nich sa stáli zemepánmi obce Barkóczyovci

Posledným potomkom „szalai“ a tovarnianskeho rodu Barkóczyovcov bol Hadik - Barkóczy Endre, ktorý dal na vlastné náklady postaviť školu a kaštieľ v Tovarnom.

1778 – zemetrasenia – zruinovaný kaštieľ

1832 – Gróf Ján Barkoczy znovu postavil kaštieľ

1851 – kaštieľ rozšírený a zariadený prepychovo a pohodlne

17. augusta 1885 – zemetrasenie zničilo v Tovarnom kostol a všetky vyššie budovy, teda aj kaštieľ

1886 – Gróf Hadik – Barkóczy Endre dal všetky kostoly, kaštiele a kúrie patriace pod tovarnianske panstvo, ktoré boli poškodené zemetrasením v roku opraviť na vlastné náklady.

1666 a 1700 – bol miestny kostol postavený z dreva filiálnym kostolom evanjelickej farnosti Ondavské Matiašovce, patrilo evanjelikom augsburského vyznania

1794 – nový katolícky murovaný kostol

Prelom 16. a 17. storočia – Tovarné stredne veľkou dedinou s tradične poddanským slovenským obyvateľstvom

V 17. storočí sedliacke domácnosti chudobneli a ubúdalo ich, čo sa prejavilo aj v znižovaní ich zdaňovania. Po schudobnení a úbytku sedliakov sa znižoval aj počet obývaných domov v sídlisku.

Prelom 17. a 18. storočia – Tovarné malou dedinou

18. storočie – František Barkóczy bol jedným z dedičov drugethovských majetkov. Bol známy svojou krutosťou.

Tovarnianska Polianka

Názvy obce: **1335** ako Polenka, **1372** Polyon, **1414** Polyunka, **1773** Towarnanská Polánka, **1948** Tovarnianska Polianka; po maďarsky Tovarnapolyanka, Tavarnamező.

Našli sa tu zvyšky eneolitických mohylových násypov.

1363 – obec patrila panstvu Čičava

koncom 16. storočia – patrila obec niekoľkým zemepánom

od konca 17. storočia – patrila obec Barkóczyovcom a iným vlastníkom

1715 – 11 opustených a 7 obývaných domácností

1787 – 25 domov a 190 obyvateľov

1828 – 31 domov a 227 obyvateľov. Pracovali ako roľníci a v lesoch.

V polovici 19. storočia a v rokoch 1900-1910 – mnohí sa vystaňovali

Za I. ČSR sa obyvatelia zaoberali poľnohospodárstvom

1944 – bola obec celkom vypálená

1958 – bolo založené JRD. Časť obyvateľov bola zamestnaná v priemyselných podnikoch v Humennom, Strážskom a v Hencovciach.

Štefanovce

Maličká obec Štefanovce leží na južnom okraji Ondavskej vrchoviny v doline pravostranného prítoku Ondavky, 18 km od okresného mesta Vranov nad Topľou. Archeologicky doložené pohrebisko z 10-11. stor. v Topoľovke poukazuje na to, že možno spolu s obcami Tovarné a Žalobín existovala pred 13. storočím aj obec Štefanovce. Pred rokom 1317 musela existovať osada, ktorá neskôr spustla a bola dosídlená na valašskom práve.

1783 – bol postavený Gréckokatolícky kostol v slohu románskom

1796 – sa začala viesť Matrika farnosti

1850 – prvé podrobnejšie správy o živote ľudí a okolnostiach vyvíjajúcich v obci, v tomto roku činil počet obyvateľov žijúcich v obci približne 200

1887 – postavená nová fara (dovtedy bola len drevená)

1990 – postavená škola (materiál na stavbu dodal pán Hadik Barkóczy)

1937 – začala sa stavať cesta do Tovarného (na úseku 2 km). Pre udalosti, ktoré začínali podlamovať republiku v septembri 1938 sa tento úsek dokončiť nemohol.

1947 – tento rok sa zaznamenal veľkou suchotou

1972 – žilo v obci 229 obyvateľov to bol zaznamenaný asi najväčší počet obyvateľov v histórii obce

1976 – z dôvodu chátrania budovy zrušená miestna základná škola

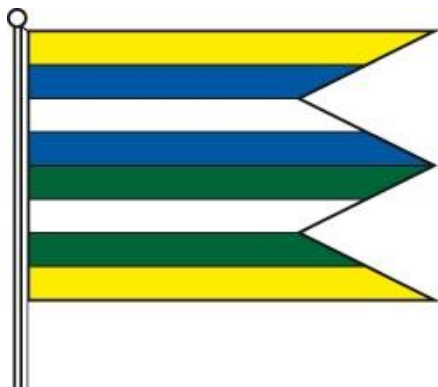
1.4 Symboly obcí

Tovarné

Obecný erb

V modrom štíte na zelenom, zlatou váhou so striebornými retiazkami preloženom návrší strieborný hrad s dvoma cimburovými vežami, zlatolekými oknami a bránou vo farbe štítu; medzi vežami strieborný zlatostredý kvet kopijovitých lupeňov.

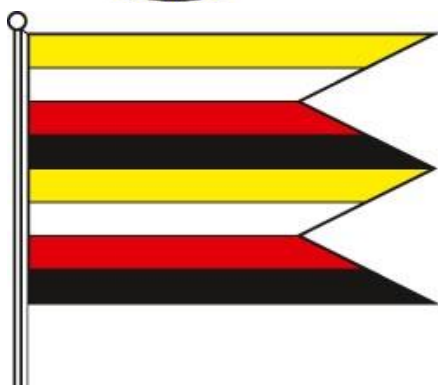
Obecná zástava

Tovarnianska Polianka

Obecný erb

V červenom štíte pod zlatou sedemcípou hviezdou na čiernej zlatom husto šikmo mrežovanej pažiti medzi dvoma zlatými bezostými priklopenými klasmi strieborné radlice - sklonené a obrátené čerieslo a lemeš.

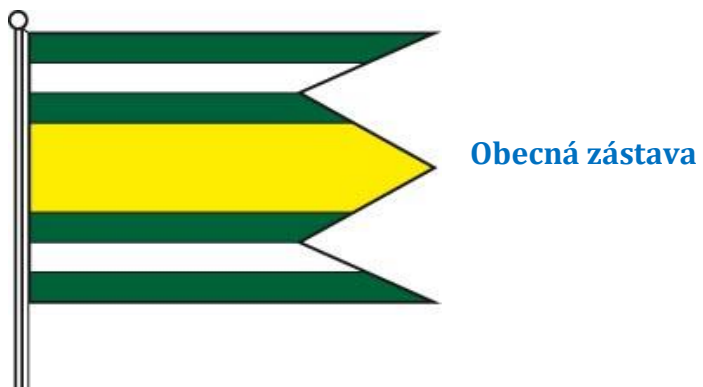
Obecná zástava

Štefanovce

Obecný erb

Delený štít; v zníženej hornej zelenej polovici päť strieborných, v zlatej pažiti zakorenených prirodzených listnatých stromov so zlatými korunami; dolu v zelenom poli zo spodného okraja štítu vyrastajúca strieborná obrátená sekera so zlatým ostrím a zlatým poriskom.

Zdroj: Heraldický register Slovenskej republiky I. Ministerstvo vnútra SR, Matica slovenská, 2000

2 Demografia

Kapitola Demografia predstavuje vývoj charakteristík obyvateľstva na dotknutom území obcí Tovarné, Tovarnianska Polianka a Štefanovce za obdobie posledných päť rokov. V tabuľkách a grafoch sú uvedené informácie a podrobné charakteristiky o počte a zložení miestneho obyvateľstva v jednotlivých kategóriách.

2.1 Vývoj počtu obyvateľov

V spoločnom dotknutom území, ktoré vytvárajú obce Tovarné, Tovarnianska Polianka a Štefanovce žilo k 31.12.2014 spolu **1 223** obyvateľov. Stav a vývoj počtu obyvateľov za obdobie posledných piatich rokov je pomerne stabilný s mierne klesajúcim charakterom. Oproti roku 2010 (1 279 obyvateľov), žilo v území v roku 2014 o 56 obyvateľov menej.

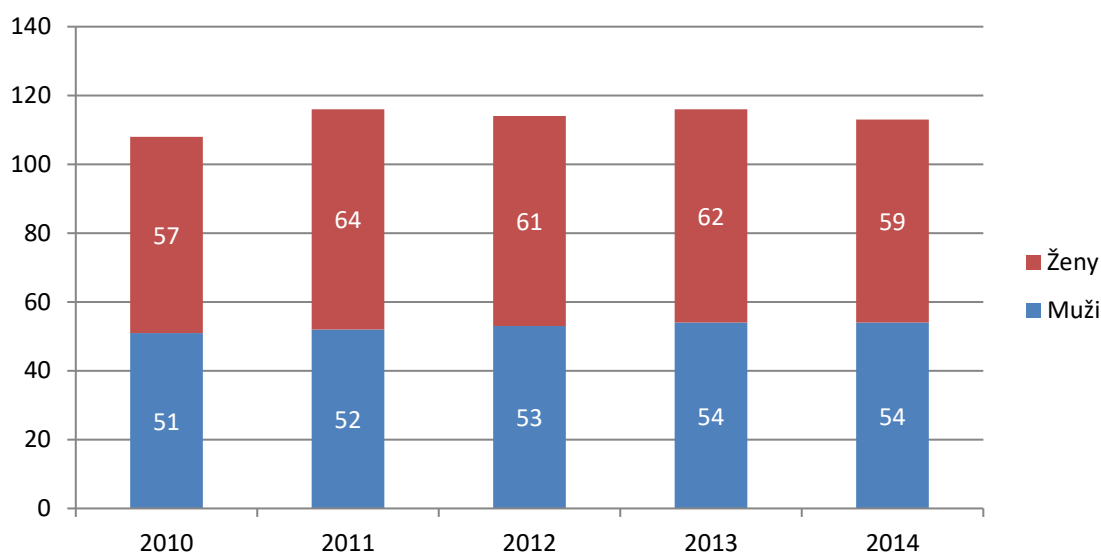
Tabuľka 3: Stav trvale bývajúceho obyvateľstva v dotknutom území (k 31.12.)

	2010	2011	2012	2013	2014
Okres Vranov nad Topľou					
Spolu	79 313	79 891	80 046	80 227	80 508
Muži	39 140	39 544	39 652	39 788	39 961
Ženy	40 173	40 347	40 394	40 439	40 547
Obec Štefanovce					
Spolu	108	116	114	116	113
Muži	51	52	53	54	54
Ženy	57	64	61	62	59
Obec Tovarné					
Spolu	1 061	1 036	1 016	1 007	999
Muži	536	525	517	515	511
Ženy	525	511	499	492	488
Obec Tovarnianska Polianka					
Spolu	110	106	108	109	111
Muži	52	50	51	51	53
Ženy	58	56	57	58	58
Obce Štefanovce, Tovarné, Tovarnianska Polianka spolu					
Spolu	1 279	1 258	1 238	1 232	1 223
Muži	639	627	621	620	618
Ženy	640	631	617	612	605

Zdroj: Obecné úrady obcí Štefanovce, Tovarné, Tovarnianska Polianka, ŠÚ SR – www.statistics.sk

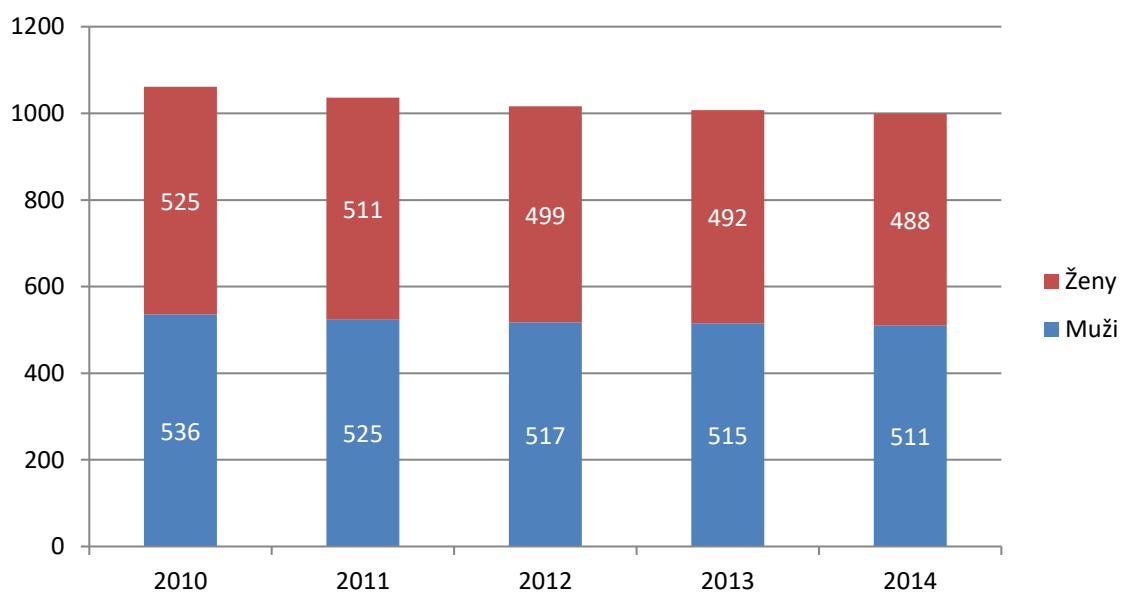
Graf 1: Počet a zloženie obyvateľstva podľa pohlavia v obci Štefanovce

Zdroj: ŠÚ SR – www.statistics.sk

V obci Štefanovce je zaznamenaný počet 113 obyvateľov k 31.12.2014 (v súčasnosti 116 obyvateľov), čo je počet, ktorý sa v sledovanom období rokov 2010 – 2014 podstatne nemení. Málo zvyšujúci sa trend je možné pripísať prisťahovaným občanom z Vranova nad Topľou a z okolitých obcí, ktorí sa prisťahovali k rodinám v Štefanovciach. Trvale bývajúce obyvateľstvo tvorili v roku 2014 v priemere muži 47,79% a ženy 52,21% z celkového počtu obyvateľov.

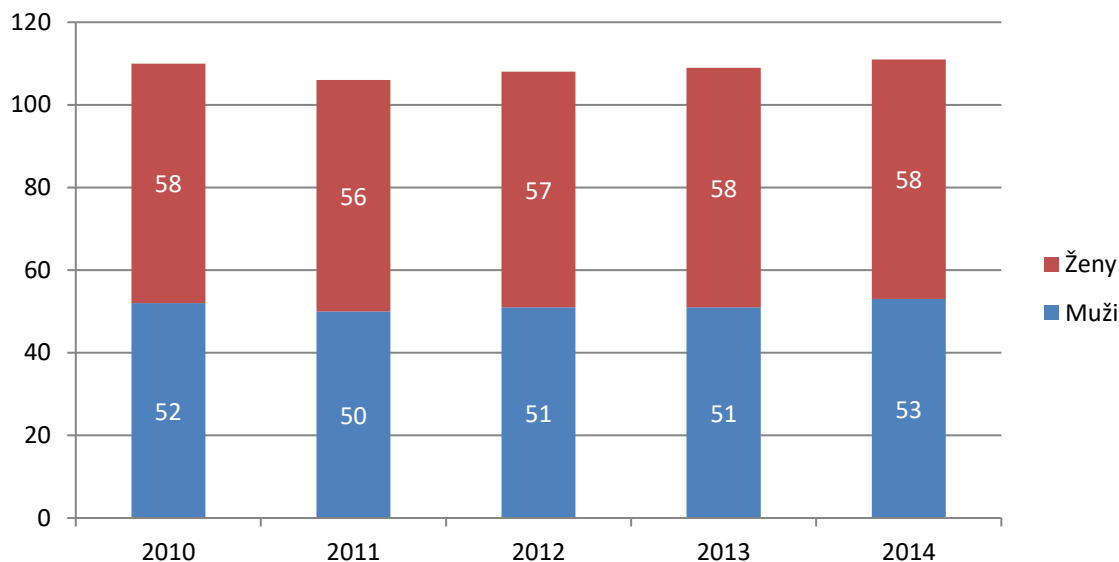
Graf 2: Počet a zloženie obyvateľstva podľa pohlavia v obci Tovarné

Zdroj: ŠÚ SR – www.statistics.sk

Obec Tovarné je zo sledovaných obcí obcou s najvyšším počtom obyvateľov. Od roku 2010 (1 061 obyvateľov) klesol počet obyvateľov v obci na 999 v roku 2014, čo je úbytok 62 obyvateľov za päť rokov. Pomer v počte mužov a žien v obci Tovarné je za sledované obdobie v priemere 48,85% žien a 51,15% mužov.

Graf 3: Počet a zloženie obyvateľstva podľa pohlavia v obci Tovarnianska Polianka

Zdroj: ŠÚ SR – www.statistics.sk

Obec Tovarnianska Polianka patrí počtom obyvateľov, tak ako obec Štefanovce, medzi menšie obce. Počet trvale žijúceho obyvateľstva sa v obci za posledných päť rokov podstatne nezmenil. V roku 2010 bol počet obyvateľov 110, počas nasledujúcich rokov sa znížil max. o 4 osoby a v roku 2014 dosiahol 111 osôb. V obci žije v priemere 52,25% žien a 47,75% mužov.

2.2 Skladba obyvateľstva dotknutého územia

Skladba obyvateľstva je v nasledujúcom texte rozdelená do jednotlivých kategórií – pohlavie, vek, národnosť, vierovyznanie, a vytvára tak celkový obraz o zmenách, stúpajúcich a klesajúcich trendoch za posledné roky v oblasti demografie dotknutého územia.

2.2.1 Skladba obyvateľstva podľa pohlavia a veku

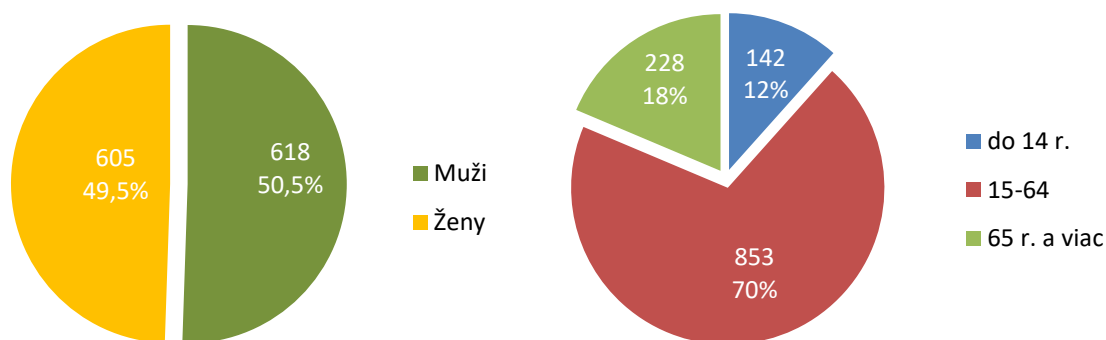
Podľa štatistických údajov zistených k termínu 31.12.2014 žije na území obcí Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka celkom 1 223 obyvateľov. Percentuálne rozdelenie počtu mužov a žien je možné definovať pomerom 49,5% žien : 50,5% mužov.

Z hľadiska vekových kategórií bolo obyvateľstvo dotknutého územia rozdelené do kategórie predproduktívneho veku od 0 do 14 rokov, ktorú tvorí 142 obyvateľov, čo predstavuje 12% z celkového počtu. Najviac zastúpenú kategóriu produktívneho veku 15 až 64 rokov tvorí 853 obyvateľov – 70% osôb z celkového počtu obyvateľov územia. Početne menšia je kategória poproduktívneho veku 65 rokov a viac s 228 obyvateľmi, čo tvorí 18%; z celkového počtu obyvateľov.

Najviac je zastúpená skupina mužov v produktívnom veku (449 osôb), nasledujú ženy v produktívnom veku (404 osôb) a s veľkým odstupom skupina žien v poproduktívnom veku (127 osôb). Najmenej zastúpená je kategória predproduktívneho veku so 68 mužmi a 74 ženami.

Pri porovnávaní počtu obyvateľov jednotlivých vekových kategórií v okrese Vranov nad Topľou a dotknutého územia je súlad v maximálnom zastúpení osôb vo veku 15-64 rokov.

Graf 4: Štruktúra obyvateľstva dotknutého územia obcí Štefanovce, Tovarné, Tovarnianska Polianka podľa pohlavia a veku v roku 2014

Zdroj: ŠÚ SR – www.statistics.sk

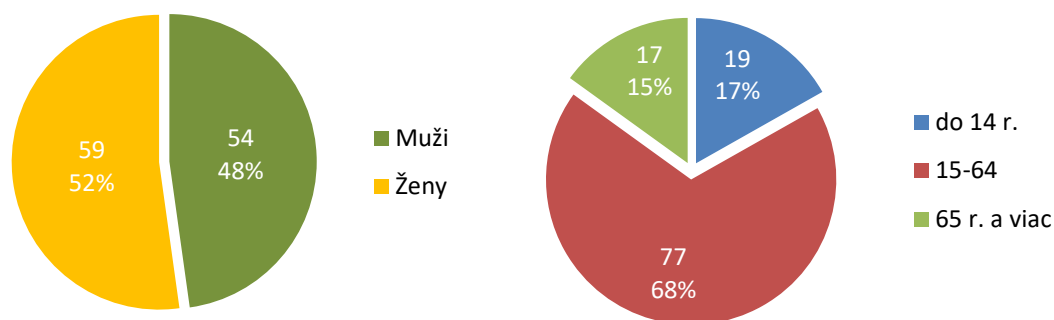
Tabuľka 4: Prehľad počtu obyvateľov v dotknutom území podľa pohlavia a veku

Rok 2014	Vekové kategórie			
	Spolu	0-14	15-64	65 a viac
Okres Vranov nad Topľou				
spolu	80 508	15 617	55 738	9 153
muži	39 961	10 897	28 495	3 561
ženy	40 547	7 905	27 243	5 592
Obec Štefanovce				
spolu	113	19	77	17
muži	54	7	41	6
ženy	59	12	36	11

Obec Tovarné				
spolu	999	108	704	187
muži	511	55	374	82
ženy	488	53	330	105
Obec Tovarnianska Polianka				
spolu	111	15	72	24
muži	53	6	34	13
ženy	58	9	38	11
Obce Štefanovce, Tovarné, Tovarnianska Polianka spolu				
spolu	1 223	142	853	228
muži	618	68	449	101
ženy	605	74	404	127

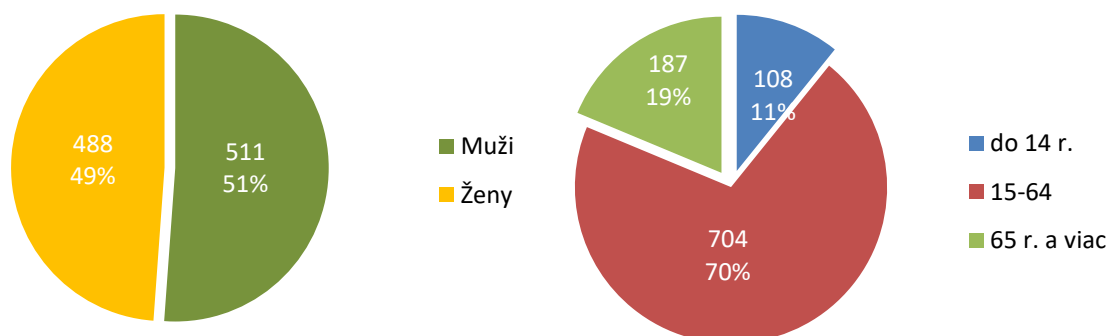
Zdroj: ŠÚ SR – www.statistics.sk

Graf 5: Štruktúra obyvateľstva obce Štefanovce podľa pohlavia a veku v roku 2014

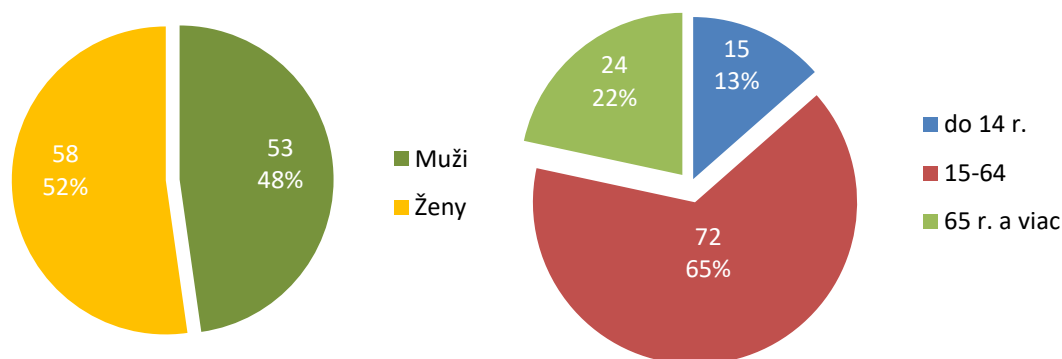
Zdroj: ŠÚ SR – www.statistics.sk

Graf 6: Štruktúra obyvateľstva obce Tovarné podľa pohlavia a veku v roku 2014

Zdroj: ŠÚ SR – www.statistics.sk

Graf 7: Štruktúra obyvateľstva obce Tovarnianska Polianska podľa pohlavia a veku, r.2014

Zdroj: ŠÚ SR – www.statistics.sk

2.2.2 Skladba obyvateľstva podľa národnosti

Rozdelenie obyvateľov podľa národností v je v prípade Tovarnianskej Polianky jednoznačné – všetci obyvatelia sú slovenskej národnosti. V Štefanovciach žijú obyvatelia slovenskej a českej národnosti a v Tovarnom obyvatelia až šiestich národností.

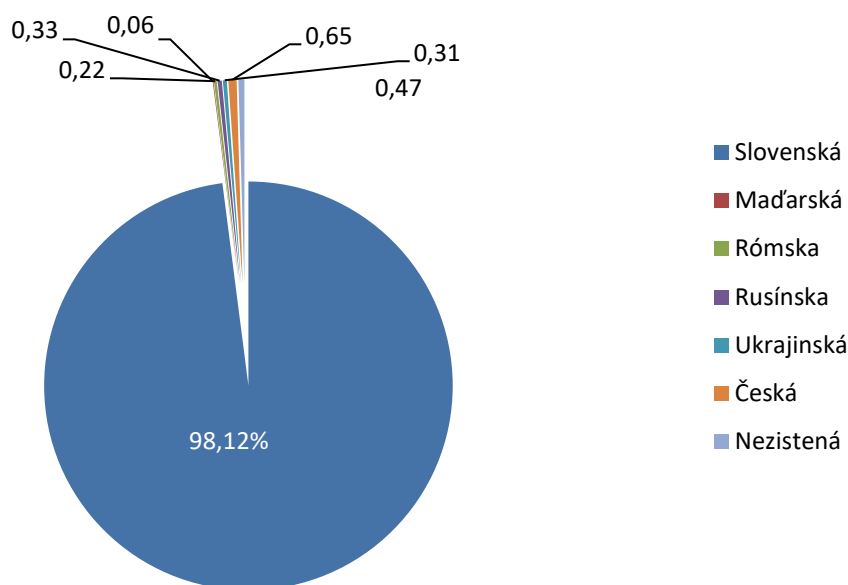
Pri percentuálnom porovnaní na celom dotknutom území má prevahu slovenská národnosť, ktorá tvorí 98,12% z celkového počtu obyvateľov. Nasledujú ostatné národnosti, ktoré nedosahujú ani celé percento z celkového počtu obyvateľov – česká (0,65%), rusínska (0,33%), ukrajinská (0,31%), rómska (0,22%) a maďarská (0,06%).

Tabuľka 5: Skladba obyvateľstva podľa národnosti v % k 31.12.2014

	Slovenská	Maďarská	Rómska	Rusínska	Ukrajín.	Česká	Nezist.
Štefanovce	97,35	0,00	0,00	0,00	0,00	1,77	0,88
Tovarné	97,03	0,19	0,65	0,46	0,93	0,19	0,55
Tovarnianska Polianka	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Obce Štefanovce, Tovarné, Tovarnianska Polianka spolu	98,12	0,06	0,22	0,33	0,31	0,65	0,47

Zdroj: ŠÚ SR – www.statistics.sk

Graf 8: Skladba obyvateľstva podľa národnosti v % v spoločnom území obcí Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka

Zdroj: ŠÚ SR – www.statistics.sk

2.2.3 Skladba obyvateľstva podľa vierovyznania

Obyvateľstvo obcí Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka je podľa vierovyznania historicky zložené najmä z dvoch prevládajúcich skupín – príslušníkov rímskokatolíckej cirkvi (53,66%) a príslušníkov gréckokatolíckej cirkvi (37,79%). Menšie skupiny (len v Tovarnom a Tovarnianskej Polianke) tvoria evanjelickí veriaci (6,17%) a príslušníci pravoslávnej cirkvi (0,71%). Len 0,37% obyvateľov je bez vyznania.

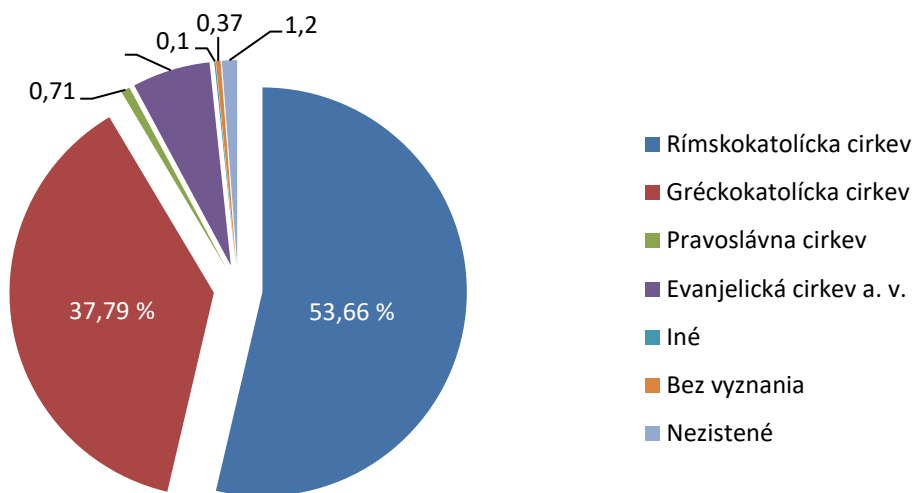
Rozdiely sú v jednotlivých obciach, kde v Tovarnom a Tovarnianskej Polianke prevláda rímskokatolícke vierovyznanie a v Štefanovciach tvoria väčšinu gréckokatolícki veriaci.

Tabuľka 6: Skladba obyvateľstva podľa náboženského vyznania k 31.12.2014 v %

	Rímsko-katolícka cirkev	Grécko-katolícka cirkev	Pravoslávna cirkev	Evanjel. cirkev a.v.	Iné	Bez vyznania	Nezist.
Štefanovce	31,86	68,14	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Tovarné	74,72	16,54	1,39	2,32	0,29	1,12	3,62
Tovarnianska Polianka	54,40	28,68	0,74	16,18	0,00	0,00	0,00
Obce spolu	53,66	37,79	0,71	6,17	0,1	0,37	1,2

Zdroj: ŠÚ SR – www.statistics.sk

Graf 9: Skladba obyvateľstva podľa vierovyznania v % v dotknutom území

Zdroj: ŠÚ SR – www.statistics.sk

2.2.4 Prírodný prírastok obyvateľstva

Na Slovensku je v posledných rokoch zaznamenávaný vo všeobecnosti znižujúci sa prírodný prírastok obyvateľstva a demografické starnutie populácie. V okrese Vranov nad Topľou je počet narodených v roku 2014 približne rovnaký ako v roku 2011, ale oproti roku 2010 klesol o 85 osôb. Za posledných päť rokov na území obcí Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka nepresiahol počet novonarodených detí 10 osôb – v priemere pribudne 7-8 detí ročne.

Tabuľka 7: Počet narodených obyvateľov k 31.12.

	2010	2011	2012	2013	2014
Okres Vranov nad Topľou	1 125	1 036	992	1 012	1 040
Obec Štefanovce	0	1	0	0	1
Obec Tovarné	9	6	9	4	5
Obec Tovarnianska Polianka	1	0	1	0	1
Obce Štefanovce, Tovarné, Tovarnianska Polianka spolu	10	7	10	4	7

Zdroj: ŠÚ SR – www.statistics.sk

Tabuľka 8: Počet zomretých obyvateľov k 31.12.

	2010	2011	2012	2013	2014
Okres Vranov nad Topľou	719	717	687	652	672
Obec Štefanovce	1	0	1	2	3
Obec Tovarné	41	44	30	22	25
Obec Tovarnianska Polianka	3	1	2	1	2
Obce Štefanovce, Tovarné, Tovarnianska Polianka spolu	45	42	33	25	30

Zdroj: ŠÚ SR – www.statistics.sk

Pri prehľade počtu zomrelých v okrese Vranov nad Topľou je možné sledovať mierny pokles. Od roku 2010 sa počet zomrelých postupne znižoval s miernym kolísaním z hodnoty 719 až na hodnotu 672 v roku 2014. Za posledných päť rokov na území obcí Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka ročne v priemere zomrelo 35 obyvateľov.

2.2.5 Migrácia obyvateľstva

Pri sledovaní počtu prisťahovaných obyvateľov za posledných päť rokov v okrese Vranov nad Topľou vo vzťahu k trvalému pobytu je možné definovať najvyšší počet prisťahovaných osôb v roku 2014 (539 osôb), čo je o 72 osôb viac oproti roku 2010.

Na územie obcí Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka sa v priemere ročne prisťahuje 33 osôb, z toho najvyšší počet do obce Tovarné (až 37 osôb v roku 2013) a najnižší počet do obce Tovarnianska Polianka (v rokoch 2010-2012 žiadni prisťahovaní).

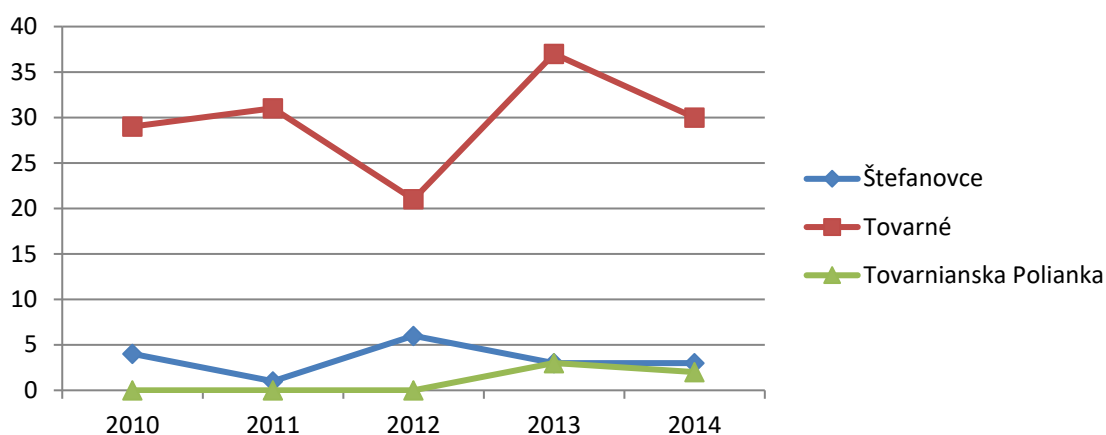
Tabuľka 9: Prisťahovaní obyvatelia (na trvalý pobyt) do okresu Vranov nad Topľou a do obcí Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka k 31.12.

	2010	2011	2012	2013	2014
Okres Vranov nad Topľou	467	437	363	370	539
Obec Štefanovce	4	1	6	3	3
Obec Tovarné	29	31	21	37	30
Obec Tovarnianska Polianka	0	0	0	3	2
Obce spolu	33	32	27	40	33

Zdroj: ŠÚ SR – www.statistics.sk

Graf 10: Prehľad počtu prisťahovaných obyvateľov vo vzťahu k trvalému pobytu k 31.12.2014

Zdroj: ŠÚ SR – www.statistics.sk

V okrese Vranov nad Topľou sa v roku 2014 vystaľoval (z trvalého pobytu) najvyšší počet obyvateľov (623 osôb) za posledné roky. Oproti roku 2010 (563 osôb) stúpol v roku 2014 počet o 60 vystaľovaných osôb.

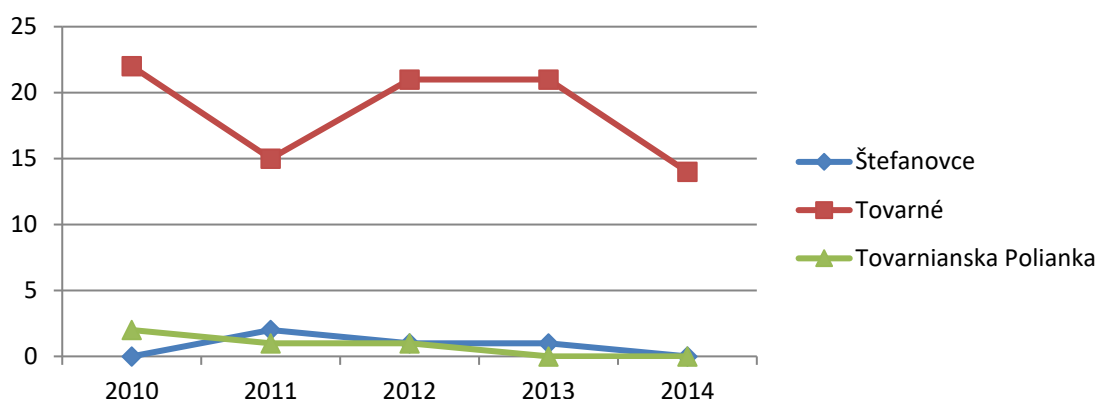
Z územia obcí Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka sa v priemere ročne vystaľuje 20 osôb, z toho opäť najvyšší počet z obce Tovarné (22 osôb v roku 2010). Malý (0-2 osoby ročne) počet osôb je v priemere za rok vystaľovaných z obcí Tovarné a Tovarnianska Polianka.

Tabuľka 10: Prehľad počtu vystaľovaných obyvateľov (z trvalého pobytu) z okresu Vranov nad Topľou a z obcí Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka k 31.12.

	2010	2011	2012	2013	2014
Okres Vranov nad Topľou	563	512	510	545	623
Obec Štefanovce	0	2	1	1	0
Obec Tovarné	22	15	21	21	14
Obec Tovarnianska Polianka	2	1	1	0	0
Obce Štefanovce, Tovarné, Tovarnianska Polianka spolu	24	18	23	22	14

Zdroj: ŠÚ SR – www.statistics.sk

Graf 11: Prehľad počtu vystávaných obyvateľov vo vzťahu k trvalému pobytu k 31.12.

Zdroj: ŠÚ SR – www.statistics.sk

2.2.6 Rodinný stav obyvateľov

Rodinný stav je vyjadrením právneho vzťahu obyvateľa. Sledované obdobie rokov 2010 až 2014 naznačuje, že na dotknutom území obcí Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka bolo zaregistrovaných maximálne 8 sobášov za rok, len v roku 2014 nie je v štatistických údajoch zaevidovaný žiaden sobáš. Od roku 2010 v dotknutom území je možné sledovať maximálne 4 a minimálne 1 rozvod za rok.

Tabuľka 11: Prehľad počtu sobášov k 31.12.

	2010	2011	2012	2013	2014
Okres Vranov nad Topľou	457	486	451	450	452
Štefanovce	0	1	0	1	0
Tovarné	4	5	5	5	0
Tovarnianska Polianka	0	0	0	2	0
Obce spolu	4	6	5	8	0

Zdroj: ŠÚ SR – www.statistics.sk

Tabuľka 12: Prehľad počtu rozvodov obyvateľov k 31.12.

	2010	2011	2012	2013	2014
Okres Vranov nad Topľou	140	121	124	105	124
Štefanovce	1	1	0	0	0
Tovarné	2	3	1	1	2
Tovarnianska Polianka	0	0	0	0	0
Obce spolu	3	4	1	1	2

Zdroj: ŠÚ SR – www.statistics.sk

3 Hospodársky a ekonomický rozvoj

3.1 Vzdelanie a zamestnanosť

Tabuľka 13: Zloženie obyvateľstva podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania

	Okres Vranov nad Topľou	Štefanovce	Tovarné	Tovarn. Polianka	Obce spolu
Základné	14 900	29	198	20	247
Učňovské bez maturity	10 302	29	167	27	223
Stredné odborné bez maturity	6 972	10	100	7	117
Úplné stredné učňovské s maturitou	2 338	8	28	3	39
Úplné stredné odborné s maturitou	14 472	8	218	25	251
Úplné stredné všeobecné	3 752	3	47	3	53
Vyššie odborné vzdelanie	1 001	1	18	1	20
Vysokoškolské bakalárske	1 501	0	29	1	30
Vysokoškolské magisterské, inžinierske, doktorské	5 312	6	65	3	74
Vysokoškolské doktorandské	248	0	2	1	3
Vysokoškolské spolu	7 061	6	96	5	107
Bez školského vzdelania	16 778	19	157	12	186
Nezistené	2 126	0	13	2	15
Úhrn obyvateľstva	79 702	113	1 042	105	1 260

Zdroj: ŠÚ SR – www.statistics.sk; SODB 2011

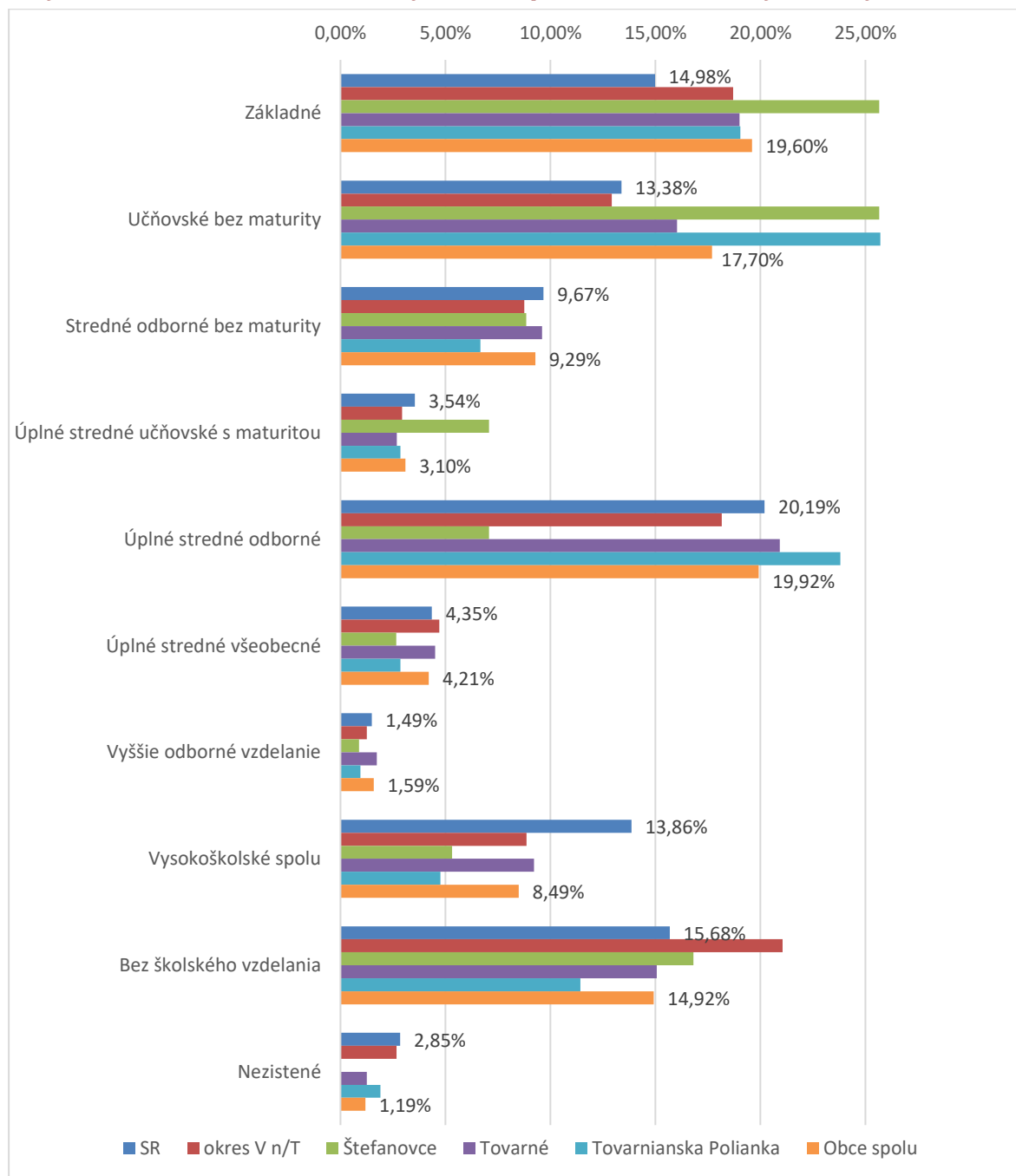
Pri sčítaní obyvateľov, domov a bytov v roku 2011 (ďalej aj ako SODB 2011) bolo zistené, že najväčšiu skupinu obyvateľov dotknutého územia obcí Štefanovce, Tovarné, Tovarnianska Polianka definovanú podľa najvyššieho ukončeného vzdelania, tvoria skupiny osôb s ukončeným úplným stredným odborným vzdelaním s maturitou (251 osôb), ktorá tvorí takmer 20% (19,92%) z celkového počtu obyvateľov spoločného územia a dosahuje tak úroveň SR (20,19%). Nasleduje skupina osôb s dosiahnutým len základným vzdelaním (247 osôb – t. j. 19,6%) a osôb s ukončeným učňovským vzdelaním bez maturity (223 osôb – t. j. 17,7%).

Vo vzdelanostnej štruktúre obcí tvorí skupinu obyvateľov bez vzdelania takmer 15% obyvateľov v dotknutom území (188 osôb), čo je z hľadiska ich nízkych možností uplatnenia sa na trhu práce veľmi významná časť obyvateľov spoločného územia.

Nasledujú skupiny osôb, ktoré prekračujú hodnotu 8% z celkového počtu obyvateľov územia – osoby s ukončeným stredným odborným vzdelaním bez maturity (117 osôb –

9,29%) a vysokoškolsky vzdelaní ľudia (107 osôb – 8,49%). Ostatné kategórie osôb podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania tvoria skupiny pod 4% z celkového počtu obyvateľov. Štruktúra obyvateľstva obcí dotknutého územia podľa vzdelanosti kopíruje percentuálne zastúpenie obyvateľstva podľa vzdelanosti za celú SR – výnimkou je o niečo vyššie percento obyvateľstva so základným a učňovským vzdelaním bez maturity a nižšie percent vysokoškolsky vzdelaných ľudí oproti celej SR. V porovnaní s celým okresom Vranov nad Topľou je v dotknutom území priaznivejší podiel osôb bez školského vzdelania a to až o tretinu.

Graf 12: Vzdelanostná štruktúra obyvateľov spoločného územia a jednotlivých obcí

Zdroj: ŠÚ SR – www.statistics.sk; SODB 2011

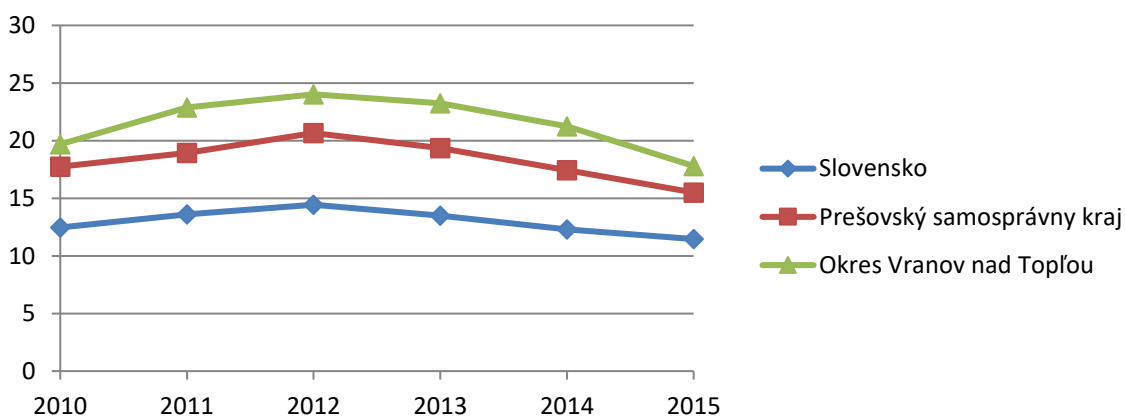
Miera evidovanej nezamestnanosti predstavuje podiel počtu disponibilného UoZ k ekonomicky aktívnemu obyvateľstvu vyjadrený v percentách. Zo sledovaných mesiacov v priebehu 5 rokov je možné porovnať mieru evidovanej nezamestnanosti na Slovensku, v Prešovskom kraji a v okrese Vranov nad Topľou. Z uvedeného je zrejmé, že miera evidovanej nezamestnanosti v Prešovskom samosprávnom kraji je v priemere o 5,45% vyššia ako na Slovensku. Priemerný rozdiel medzi mierou evidovanej nezamestnanosti v Prešovskom samosprávnom kraji a v okrese Vranov nad Topľou je 3,2% v neprospech okresu Vranov nad Topľou.

Tabuľka 14: Miera evidovanej nezamestnanosti za mesiac december daného roka v %

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Slovensko	12,46	13,59	14,44	13,50	12,29	10,63
Prešovský kraj	17,75	18,95	20,66	19,35	17,45	15,50
Okres Vranov nad Topľou	19,68	22,89	24,02	23,25	21,25	17,80

Zdroj: ÚPSVaR

Graf 13: Zobrazenie miery evidovanej nezamestnanosti za december daného roka v %

Zdroj: ÚPSVaR

Regióny Slovenska najviac postihnuté nezamestnanosťou zaberajú územie južného, východného a severovýchodného Slovenska. Miera nezamestnanosti v týchto krajoch a okresoch dlhodobo dosahuje najvyššie hodnoty.

V súčasnosti je stále možné definovať za významnú príčinu rastu nezamestnanosti vplyv svetovej hospodárskej a finančnej krízy, ktorá spôsobila pokles dynamiky ekonomického rastu a efektívnej výkonnosti aj slovenského hospodárstva. Rast nezamestnanosti v okresoch Slovenska je ale zároveň ovplyvnený nedostatočnou väzbou medzi vzdelávacím systémom a potrebami trhu práce, nízkou mobilitou pracovnej sily, znižovaním a nízkou tvorbou nových pracovných miest, nevhodným pomerom medzi

sociálnymi dávkami a pracovnými príjmami a nedostatočným využívaním nástrojov aktívnej politiky trhu práce.

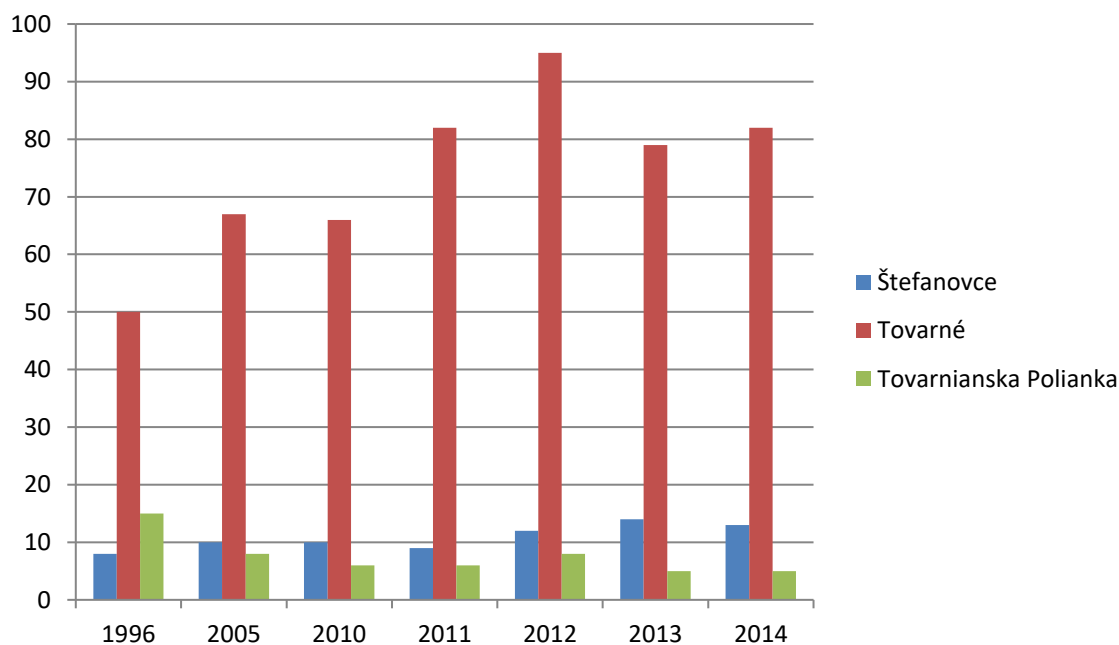
Obce Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka podľa údajov z Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny evidujú ku koncu roka 2014 spolu 100 evidovaných nezamestnaných, čo je 8,18% z celkového počtu obyvateľov územia.

Tabuľka 15: Počet evidovaných uchádzačov o zamestnanie

	1996	2005	2010	2011	2012	2013	2014
Okres Vranov nad Topľou	1 716	1 644	2 074	2 257	2 372	2 079	1984
Obec Štefanovce	8	10	10	9	12	14	13
Obec Tovarné	50	67	66	82	95	79	82
Obec Tovarnianska Polianka	15	8	6	6	8	5	5
Obce spolu	73	85	82	97	115	98	100

Zdroj: ÚPSVaR

Graf 14: Počet evidovaných uchádzačov o zamestnanie spoločného územia obcí

Zdroj: ÚPSVaR

3.2 Podnikateľské prostredie a odvetvia hospodárstva

Obce Štefanovce, Tovarné, Tovarnianska Polianka patria do územia okresu charakteristického poľnohospodárskou výrobou, no darilo sa tu i remeslám, obzvlášť výšivkárstvu a tkáčstvu.

Aj napriek stagnácií je predpokladom, že poľnohospodárska výroba bude aj naďalej základom hospodárskej činnosti v území, kde sú popri rastlinnej výrobe dobré podmienky aj pre chov dobytky.

3.2.1 Zamestnávateľia so sídlom v spoločnom území obcí

Najvýznamnejším zamestnávateľom v spoločnom území obcí Štefanovce, Tovarné, Tovarnianska Polianka je Centrum sociálnych služieb Ametyst, Tovarné. Zamestnáva miestnych obyvateľov na trvalý pracovný pomer. Ďalším významným zamestnávateľom je Podielnícke družstvo Ondava Stropkov a spoločnosť Netpharma.

Tabuľka 16: Najvýznamnejší zamestnávateľia v spoločnom území obcí

Názov subjektu	Zameranie činnosti
Potraviny Obecný úrad, Štefanovce	Predaj potravinárskeho tovaru
Potraviny COOP Jednota, Tovarné	Predaj potravinárskeho tovaru
Potraviny Bala, Tovarné	Predaj potravinárskeho a nepotravinárskeho tovaru
Pohostinstvo s reštauráciou T-čko, Tovarné	Pohostinská činnosť
Netpharma, s. r. o., Štefanovce	Distribúcia humánnych liekov, nezamestnáva miestnych obyvateľov
Stavebná firma Poľsko, Štefanovce	Nezamestnáva miestnych obyvateľov
Kvetinárstvo AFRODITA, Kvetinárstvo KVETY JANKA, Tovarné	Predaj kvetov a darčkových predmetov
Stolárska výroba TRI ES, Tovarné	malá prevádzka SZČO
Stolárska výroba Koprivňák, Tovarné	malá prevádzka SZČO
Centrum sociálnych služieb Ametyst, Tovarné	Poskytovanie opatrovateľskej starostlivosti, sociálnej pomoci s ubytovaním (cca 80 zamestnancov)
Podielnícke družstvo Ondava Stropkov	Chov dojníc a hovädzieho dobytky, služby poľnohospodárskymi mechanizmami.
Súkromne hospodáriaci roľníci	Podnikanie v poľnohospodárskej výrobe vykonávané podnikateľom (fyzickou osobou) osobne alebo pomocou iných osôb (3 SHR Tovarné, 3 SHR Tovarnianska Polianka)
Pneuservis, Jozef Kočerha, Tovarné	pneuservis

Výroba domácich výrobkov Anna Šintajová, Tovarné	výroba a predaj domácich výrobkov napr. lokše, pirohy, cestoviny, posúchy
Masárske služby, Mgr. Ján Fuňa, Tovarné	masárske služby
Školský bufet, Katarína Tutková, Tovarné	bufet v ZŠ s MŠ Tovarné
SZČO, Štefanovce	4 živnostníci v Štefanovciach
SZČO, Tovarné	cca 70 živnostníkov v Tovarnom

Zdroj: Obecné úrady Štefanovce, Tovarné, Tovarnianska Polianka

3.2.2 Zamestnanosť v samospráve obcí

Obecný úrad Štefanovce

Obecný úrad má v súčasnosti dvoch zamestnancov na trvalý pracovný pomer: starosta obce a administratívna pracovníčka.

Obec Štefanovce nie je zriaďovateľom inštitúcií, ktoré vytvárajú pracovné miesta.

V prevádzke obce sú miestne potraviny, v budove v prenájme od spoločnosti COOP Jednota Vranov nad Topľou. Zamestnancom v predajni je administratívna pracovníčka obecného úradu.

Obecný úrad Tovarné

Obecný úrad má v súčasnosti 4 zamestnancov na trvalý pracovný pomer: starostka obce, ekonómka, administratívna pracovníčka, upratovačka, na čiastočný úväzok kontrolórka obce a na dobu určitú správca budov.

Obrázok 4: Obec Tovarné

Zdroj: www.tovarne.sk

Obecný úrad Tovarnianska Polianka

Obecný úrad má v súčasnosti 1 zamestnanca na trvalý pracovný pomer – je ním starosta obce. Obec Tovarnianska Polianka nie je zriaďovateľom inštitúcií, ktoré vytvárajú pracovné miesta.

V rámci spolupráce s Úradom práce sociálnych vecí a rodiny vo Vranove nad Topľou je v obciach Štefanovce, Tovarné, Tovarnianska Polianka realizovaný program aktivačných prác a program práce v rámci menších obecných služieb alebo dobrovoľníckych činností. Zamestnaní vykonávajú najmä činnosti: úprava a údržba verejných priestranstiev obce, školy, školských dvorov, ihrísk, záhrad, cintorína, miestnych komunikácií, plôch popri vodnom toku – kosenie hrabanie, čistenie a menšie stavebné úpravy.

Na začiatku roku 2016 bolo v rámci uvedených programov s ÚPSVaR Vranov nad Topľou zamestnaných v obciach: Štefanovce – 1 pracovník vykonáva menšie obecné služby, 2 pracovníci sú zamestnaní v rámci programu „Šanca na zamestnanie“, Tovarné § 12 – 10 zamestnancov, §52 – 3 zamestnanci, § 54 – Šanca na zamestnanie – 7 zamestnancov a Tovarnianska Polianka – 2 osoby.

3.2.3 Zamestnanosť v regióne

Najvýznamnejší zamestnávateľia miestnych obyvateľov nachádzajúci sa mimo obce sú najmä firmy a podniky v meste Vranov nad Topľou, a to predovšetkým:

- LINORA s.r.o.,
- M.I.S. Vranov nad Topľou s. r. o.,
- VVaK, a. s.;

v meste Humenné

- Hagard: Hal, a. s.,
- Tytex Slovakia s. r. o.,
- SAD Humenné, a. s.,
- MECOM GROUP, s. r. o.;

a v obci Hencovce

- Bukóza holding, a. s.,
- LINORA s. r. o.;

a v meste Strážske

- Chemko, a. s.

3.3 SWOT analýza – Hospodársky a ekonomický rozvoj

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - Vysoký počet obyvateľov v produktívnom veku (15 až 64 rokov) – disponibilná pracovná sila - 20% z celkového počtu obyvateľov spoločného územia má ukončené úplné stredné odborné vzdelanie s maturitou - Organizačne dobre zladená práca nezamestnaných (aktivační pracovníci) - Dobrá komunikácia obce s podnikateľmi, zamestnávateľmi - Pracovné príležitosti v blízkyh mestách Vn/T, HE - V obciach pôsobia SHR (nízky počet) <p>Tovarné</p> <ul style="list-style-type: none"> - T – malé prevádzky služieb a obchodu 	<ul style="list-style-type: none"> - Vysoký počet obyvateľov bez vzdelania (15%) a s nízkym ukončeným stupňom vzdelania, bez pracovných návykov - Nízke možnosti uplatnenie sa na trhu práce osôb s nízkym, žiadnym vzdelaním - Vysoká miera nezamestnanosti v okrese Vranov nad Topľou nad celoslovenským priemerom - Mladí ľudia a obyvatelia v produktívnom veku odchádzajú za prácou do iných regiónov a zahraničia - Malý záujem o rekvalifikácie dlhodobo nezamestnaných - Obce nevlastnia pozemky a budovy, ktoré by bolo možné využiť pre podnikanie - málo obyvateľov podniká <p>Tovarné</p> <ul style="list-style-type: none"> - T – poľnohospodárske družstvo už neexistuje – menej pracovných príležitostí <p>Tovarnianska Polianka</p> <ul style="list-style-type: none"> - TP – prestarlá obec
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> - Rozvoj malých podnikov - Rozvoj terciárnej sféry (služby, obchod) - Vhodná lokalizácia a prírodný potenciál pre rozvoj služieb v cestovnom ruchu, turizmu a cykloturizmu - Spolupráca s podnikateľskými subjektmi a sprostredkovanie partnerstiev v obciach a mestách na Slovensku a v zahraničí - Možný príchod investorov, keďže bude dopravné spojenie 	<ul style="list-style-type: none"> - Zvyšujúci sa počet obyvateľov bez vzdelania s nízkymi šancami pre uplatnenie sa na trhu práce - Vysoký počet obyvateľov v zlej životnej situácii, kvôli chýbajúcemu zamestnaniu - Odliv kvalifikovaného ľudského kapitálu a ich uplatnenie sa v iných regiónoch - Nedostatočné prispôsobenie stredného školstva pre trh práce a pre potreby zamestnávateľov

4 Školstvo a vzdelávanie

V dotknutom území obcí Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka sa nachádzajú školské zariadenia – materská a základná škola – iba v obci Tovarné. Žiaci z obcí Štefanovce a Tovarnianska Polianka navštevujú školské zariadenia v Tovarnom, alebo v blízkych mestách najmä vo Vranove nad Topľou a v Humennom.

4.1 Školské zariadenia

Základná škola s materskou školou Tovarné

Základná škola pre 1. až 9. ročník a materská škola sa nachádzajú v spoločnom školskom areáli spolu so školskou jedálňou. Súčasná budova školy bola v Tovarnom vybudovaná na pozemku bývalého panstva grófa Hadik-Barkóczyho už v roku 1960, ako moderná škola. Postupne počas rokov bol upravovaný aj školský areál a škola bola rekonštruovaná. V roku 1988 bola k pôvodnej budove školy pribudovaná druhá budova školy pre I. stupeň. V roku 1997 – 1998 bola pribudovaná tretia budova, ktorá bola v roku 2003 prepojená s budovou I. stupňa spojovacou chodbou. V roku 2000 bola prevedená plynofikácia budovy I. stupňa a školskej jedálne a o rok neskôr aj starej budovy. Škola má od roku 2002 právnu subjektivitu. Jej zriaďovateľom je obec Tovarné. Súčasťou školy sa stala v roku 2004 aj materská škola a školská jedáleň. V roku 2010 bola škola zateplená, bola zrealizovaná výmena okien, strechy, modernizácia učební a kuchyne.

Škola doposiaľ nemá vybudovanú telocvičňu, žiaci cvičia v zimnom období na školskej chodbe, inak na zastaralých exteriérových ihriskách. Rekonštrukcia – zateplenie a výmena okien je potrebná aj na budove materskej školy a jedálne, ako aj potrebná modernizácia vnútorného vybavenia a priestorov materskej školy.

Tabuľka 17: Základné charakteristiky školy v školských rokoch 2013/2014 a 2015/2016

	Počet žiakov	Počet tried	Počet špeciálnych tried	Počet pedagogických pracovníkov	Počet nepedagogických pracovníkov
2013/2014					
MŠ	28	2	0	3	1
ZŠ	192	12	3	18	4
2015/2016					
MŠ	22	1	0	2	2
ZŠ	184	11	3	20	4

Zdroj: Obecný úrad Tovarné

Základná škola prispôsobuje systém vyučovania aj žiakom z marginalizovaných rómskych komunít, pedagogický zbor dopĺňajú asistenti pedagógov a školský psychológ. Od roku 2010 ZŠ s MŠ Tovarné zriadila 2 špeciálne triedy.

Celková kapacita základnej školy je 14 tried. Materská škola má 1 triedu a kapacitu cca 30 detí. Školu navštevujú žiaci z okolitých obcí Štefanovce, Polianka, Ondavské Matiašovce, Sedliská, Hudcovce.

4.2 Mimoškolská a záujmová činnosť

Žiaci základnej školy v Tovarnom majú možnosť po vyučovaní navštevovať školský klub. V rámci školského klubu a v rámci záujmových útvarov sú vytvorené možnosti pre navštevovanie krúžkov: Dvere dokorán – práca s knihou, Hudobný krúžok, Matematika vážne i nevážne, Mladí prírodovedci, Pletenie z papiera, Práca s počítačom, Stolný tenis, posilňovňa, Šachový krúžok, Športovo – pohybové hry, Tvorivé dielne a Tvorivé spracovanie materiálu.

Škola sa aktívne zapája do environmentálnych akcií a súťaží, kultúrno-spoločenských a športových podujatí v obci a regióne. Škola aktívne spolupracuje so zriaďovateľom obcou Tovarné a aktívne sa zapája do života obce.

Škola sa snaží uspieť v konkurencii neustálym skvalitňovaním výchovno-vzdelávacieho procesu, efektívnou integráciou žiakov a zapájaním sa do rôznych aktivít a projektov pre skvalitnenie činnosti školy. V školskom roku 2014/2015 boli realizované projekty: PRINED – projekt implementácie pedagogického modelu inkluzívneho vzdelávania s celodenným výchovno-vzdelávacím systémom na ZŠ; Zdravie v školách v spolupráci s A.O.D; Zvýšenie kvalifikácie učiteľov telesnej a športovej výchovy, Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť; Nové trendy vzdelávania učiteľov anglického jazyka; Komplexný poradenský systém prevencie a ovplyvňovania sociálno-patologických javov v školskom prostredí; Šachy na školách; Moderné vzdelávanie – digitálne vzdelávanie.

4.3 Stredné školstvo

Záujemcovia o štúdium na strednej škole majú k dispozícii výber stredných škôl v najbližšom okolí v mestách Vranov nad Topľou a Humenné.

Tabuľka 18: Možnosti pre štúdium na stredných školách v okresoch Vranov nad Topľou a Humenné

Názov strednej školy
Obchodná akadémia, Daxnerova 88, Vranov nad Topľou
Gymnázium Dr. C. Daxnera 88/3, Vranov nad Topľou
Stredná odborná škola ako organizačná zložka Spojenej školy, Čaklov 249, Čaklov
Cirkevné gymnázium sv. Františka z Assisi ako organizačná zložka Cirkevnej spojenej školy Školská 650, Vranov nad Topľou
Stredná odborná škola, A. Dubčeka 963/2, Vranov nad Topľou
Súkromné gymnázium, Bernolákova 1061, Vranov nad Topľou
Stredná odborná škola drevárska, Lúčna 1055, Vranov nad Topľou
Obchodná akadémia, Komenského 1, Humenné
Stredná odborná škola, Mierová 1973/79, Humenné
Hotelová akadémia, Štefánikova 28, Humenné
Stredná odborná školy polytechnická, Štefánikova 1550/20, Humenné
Gymnázium arm. gen. L. Svobodu, Komenského 4, Humenné
Stredná zdravotnícka škola, Lipová 32, Humenné
Stredná odborná škola technická, Družstevná 1737, Humenné
Gymnázium sv. Cyrila a Metoda ako organizačná zložka Cirkevnej spojenej školy, Duchnovičova 24 Humenné
Gymnázium sv. Jána Zlatoústeho, Lesná 28, Humenné

Zdroj: www.stredneskoly.sk

4.4 Vysoké školstvo

Absolventi stredných škôl majú možnosť doplniť svoje vzdelanie na detašovaných pracoviskách vysokých škôl v Prešovskom samosprávnom kraji. Vyhľadávanými sú odbory spojené so štúdiom sociálnej práce, absolventi ktorých môžu nájsť uplatnenie pri práci s marginalizovanými komunitami priamo v okrese Vranov nad Topľou a v susediacich okresoch.

4.5 SWOT analýza – Školstvo a vzdelávanie

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - MŠ a ZŠ fungujúca v Tovarnom, po rekonštrukcii s kvalitným vybavením, v zriaďovateľskej pôsobnosti obce - Škola sa aktívne zapája do kultúrnych, spoločenských a športových aktivít v obci - Škola realizuje program voľno časových aktivít pre deti - V škole pracujú aj asistenti pedagógov a školský psychológ - Zaujímavá ponuka pre štúdium na stredných školách v blízkom okolí - Možnosti pre štúdium na vysokých školách v PSK 	<ul style="list-style-type: none"> - Nízky počet detí v triedach (rodí sa málo detí) - Kapacita MŠ postačuje iba pre max. počet 30 detí - Vybavenie školy nepostačuje, chýba telocvičňa - MŠ a ŠJ potrebujú rekonštrukciu exteriéru a vnútorného vybavenia
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> - Zvýšenie IT a jazykovej gramotnosti žiakov - Využívanie prostriedkov pre rozvoj školstva z fondov EÚ, dotácií, štátnych programov a grantov 	<ul style="list-style-type: none"> - Vysoká konkurencia plne organizovaných škôl v okolí obce (VT, HE) - Odliv kvalifikovaného ľudského kapitálu - Nedostatočné prispôsobenie stredného školstva pre trh práce a pre potreby zamestnávateľov

5 Zdravie a sociálna starostlivosť

5.1 Zdravotný stav obyvateľov a zdravotnícke služby

Obce Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka ležia v blízkosti vodnej nádrže Domaša v prírodnom prostredí priamo neznečistenom veľkými znečisťovateľmi. Zdravotný stav obyvateľov neindikuje prítomnosť škodlivín alebo znečistenia.

Starostlivosť o zdravie obyvateľov zabezpečujú lekári v zdravotnom stredisku v obci Tovarné, kde majú svoje ambulancie praktický lekár a stomatólog. Budova zdravotného strediska je vo vlastníctve obce Tovarné a dlhodobým zámerom je po rekonštrukcii budovy využitie podkrovia pre nové byty.

Špecializované ordinácie a zdravotnícke zariadenia navštevujú obyvatelia v najbližšom, okresnom meste Vranov nad Topľou, alebo vo väčších mestách kraja.

Na území obcí sa nenachádza lekáreň, najbližšie lekáreň sa nachádzajú vo Vranove nad Topľou a v Humennom.

5.2 Sociálne služby

Na území obcí Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka sú zabezpečované sociálne služby pre seniorov a obyvateľov odkázaných na pomoc inej osoby najmä v **Centre sociálnych služieb Ametyst v obci Tovarné**. Toto centrum sociálnych služieb je zariadením regionálneho významu v pôsobnosti Prešovského samosprávneho kraja.

Budova CSS sa nachádza v príjemnom prostredí bývalého parku grófa Hadik-Barkóczyho. Do prevádzky bolo odovzdané 15. júna 1963 ako prvá účelová stavba v rámci Východoslovenského kraja.

V súčasnosti je CSS svojou kapacitou (180 prijímateľov) najväčším zariadením v PSK a poskytuje sociálne služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku v zmysle zákona NR SR č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov.

Sociálne služby zariadenie poskytuje ambulantnou a pobytovou formou:

- v Zariadení pre seniorov s kapacitou 6 miest
- v Domove sociálnych služieb s kapacitou 50 miest
- v Špecializovanom zariadení s kapacitou 100 miest

- v Zariadení podporovaného bývania s kapacitou 12 miest
- v Útulku s kapacitou 12 miest

Obce nerealizujú opatrovateľskú službu. Od 14. januára 2016 je v obci Tovarné v prevádzke **denný stacionár** s kapacitou 45 klientov. Zariadenie poskytuje služby pre seniorov a zdravotne postihnuté osoby, ktorých stav umožňuje pobyt v dennom stacionári. Je umiestnený vo východnej časti centra obce oproti zdravotnému stredisku v budove pôvodnej materskej školy. Do denného stacionára je realizovaný rozvoz obedov zo školskej jedálne (cca 45 obedov denne).

5.3 Ďalšie doplnkové služby

Medzi ďalšie služby, ktoré sú obyvateľmi obcí Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka využívané, sú služby **domu smútku**. Podmienky pre dôstojnú rozlúčku smútiacich pozostalých so zosnulým a ďalšie služby s touto rozlúčkou súvisiace, sú vytvorené v dome smútku v Tovarnom. Dom smútku čaká rekonštrukcia – výmena okien, úprava vnútorných priestorov a modernizácia vykurovania. Budova má kapacitu cca 100 miest a nie je napojená na verejný plynovod.

V obciach Štefanovce a Tovarnianska Polianka doposiaľ nie sú vybudované domy smútku, realizácia je zámerom obcí v najbližších rokoch.

Pochovávanie zosnulých je umožnené **na obecných cintorínoch** v každej z obcí. V obci Štefanovce sa nachádzajú dva cintoríny, na ktorých je potrebné realizovať úpravy – dobudovanie oplotenia, chodníkov, lavičiek a studne. V obci Tovarné obecný cintorín potrebuje rekonštrukciu cesty s osvetlením a dobudovanie parkovacích plôch aj popri kostole. Cintorín v obci Tovarnianska Polianka kapacitne bude postačovať na obdobie 25 rokov, obec je majiteľom prístupovej cesty, samotný cintorín má 56 vlastníkov. Zámerom obce je vybudovať nové oplotenie a rekonštruovať prístupovú cestu.

5.4 SWOT analýza – Zdravie a sociálna starostlivosť

Silné stránky	Slabé stránky
Spoločné - zdravotný stav obyvateľstva nie je ohrozovaný žiadnymi významnejšími zdrojmi znečistenia	Spoločné - Nedostatočná osвета v prevencii zdravia

<p>Tovarné</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dostatočné možnosti základnej zdravotnej starostlivosti v obci Tovarné - Sociálne služby zabezpečené v CSS Ametyst Tovarné - Funkčný dom smútku v Tovarnom - Denný stacionár 	<ul style="list-style-type: none"> - Nárast alkoholizmu, užívanie psychotropných a omamných látok - Chýba lekár pediater pre miestnych obyvateľov <p>Štefanovce</p> <ul style="list-style-type: none"> - S – Chýba Dom smútku - S – Cintoríny potrebujú úpravy – príjazdová cesta, oplotenie, lavičky, studňa <p>Tovarné</p> <ul style="list-style-type: none"> - T – Cintorín – nepostačujúca a finančne náročná údržba, nedostatok parkovacích plôch, chýba osvetlenie a chodník - T – Dom smútku v nevyhovujúcom stave – okná, strop, vykurovanie <p>Tovarnianska Polianka</p> <ul style="list-style-type: none"> - TP – Chýba Dom smútku - TP – Cintorín – nevysporiadané pozemky, kapacita na 25 rokov, príjazdová cesta potrebuje rekonštrukciu
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> - Vybudovanie domu sociálnych služieb v Tovarnom využiť pre obyvateľov dotknutého územia - T – Úprava priestorov a vybudovanie bytov nad Zdravotným strediskom - Podpora a rozvoj dobrovoľníctva a svojpomocného riešenia problémov - Efektívnejšie využívanie pracovníkov formou aktivačných prác - Využívanie externých finančných zdrojov – štrukturálne fondy EÚ, štátne a súkromné granty 	<ul style="list-style-type: none"> - Konzumný životný štýl spôsobujúci civilizačné ochorenia - Ohrozenie obyvateľstva chudobou ako následok vysokej nezamestnanosti - Nezáujem prijímateľov, ich rezignácia a ľahostajnosť riešiť vlastnú nepriaznivú sociálnu situáciu - Nedostatok finančných prostriedkov na úrovni samosprávy na výkon sociálnych služieb - Zneužívanie sociálnych výhod, malá adresnosť sociálnych služieb - Demotivujúci sociálny systém - Nedostatok bytov pre mladé rodiny

6 Bývanie a ostatná občianska vybavenosť

Bývanie v obciach Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka je realizované najmä individuálnou bytovou výstavbou. Centrálnu os každej obce tvorí radová zástavba rodinnými domami s parcelami záhrad okolo hlavných obecných komunikácií.

6.1 Bytový fond

Údaje v nasledujúcej tabuľke uvádzajú, že počet trvalo obývaných domov v celom území obcí je 331 a počet trvalo obývaných bytov je 274. Podstatná časť bytov sa nachádza v rodinných domoch. V obciach je 57 neobývaných domov. O niektoré z neobývaných domov sa starajú pozostalí rodinní príslušníci, niektoré sú zanedbané a v zlom technickom stave.

V obci Tovarné sa nachádzajú štyri bytové domy, ktoré sú v súkromnom vlastníctve. Budovy bytových domov sú v pôvodnom technickom stave. Nachádza sa v nich 22 bytových jednotiek, ktoré sú plne obývané. Obec nie je vlastníkom pozemkov, ktoré by boli vhodné na novú IBV. V obci sa nachádzajú aj neobývané domy, ktoré ale majitelia nemajú záujem predávať. Zámerom obce je v budúcnosti vybudovať pre podporu mladých rodín obecný bytový dom s bytmi bežného štandardu.

Tabuľka 19: Bývanie v obciach Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka

	Štefanovce	Tovarné	Tovarnianska Polianka	Obce spolu
Počet rodinných domov (spolu)	50	242	39	331
Trvalo obývané rodinné domy	29	211	34	274
Neobývané rodinné domy	21	31	5	57
Počet bytových domov bežného štandardu	0	4	0	4
Počet bytových jednotiek	0	22	0	22
Počet obyvateľov v bytoch	0	93	0	93
Počet bytových domov nižšieho štandardu	0	0	0	0

Zdroj: Obecné úrady Štefanovce, Tovarné, Tovarnianska Polianka

6.2 Ostatná občianska vybavenosť

Obecný úrad Štefanovce, Štefanovce 64, 094 01

Obecný úrad sídli v samostatnej budove v centre obce. V budove sa zároveň nachádza kultúrna sála, ktorá je využívaná na miestne spoločenské akcie širokej verejnosti občanov. Budova obecného úradu kapacitne postačuje, ale v najbližšom období bude potrebná rekonštrukcia strechy.

Obecný úrad Tovarné, Tovarné 4, 094 01 Tovarné

Obecný úrad sídli v budove spojenej s kultúrnym domom. Časť budovy je po rekonštrukcii, časť v pôvodnom stave. Budova kultúrneho domu potrebuje výmenu okien, výmenu strechy a zateplenie budovy.

Hasičská zbrojnica, Tovarné

Budova hasičskej zbrojnice sa nachádza v severnej časti širšieho centra obce. Vzhľadom na stavebno-technický stav je potrebná rekonštrukcia tejto budovy.

Pošta, Tovarné

Poštový úrad je spoločný pre okolité obce. Prevádzka má aj funkciu poštovej banky.

Obecný úrad Tovarnianska Polianka, Tovarnianska Polianka 25, 094 01

Obecný úrad sídli v budove, ktorá patrí obci. Budova je vo vyhovujúcom technickom stave po celkovej rekonštrukcii, ktorá bola realizovaná v roku 2015.

Obrázok 5: Obec Štefanovce

Zdroj: www.stefanovce.eu

6.3 SWOT analýza – Bývanie a občianska vybavenosť

Silné stránky	Slabé stránky
<p>Spoločné</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dobrá poloha obcí pre bývanie na vidieku (blízkosť okresného mesta) <p>Tovarné</p> <ul style="list-style-type: none"> - Plná vybavenosť inžinierskymi sieťami - Strategická poloha – stredisková obec 	<p>Spoločné</p> <ul style="list-style-type: none"> - Obce nevlastnia pozemky pre novú IBV - Obce nemajú vybudovanú potrebnú infraštruktúru pre novú IBV - Možnosť bývania v bytových domoch v Tovarnom kapacitne nepostačuje - Obce nemajú spracované Územné plány - Existencia opustených domov v nevyhovujúcom technickom stave v súkromnom vlastníctve <p>Štefanovce</p> <ul style="list-style-type: none"> - S – budova obecného úradu má strechu v zlom technickom stave <p>Tovarné</p> <ul style="list-style-type: none"> - T - strecha kultúrneho domu v zlom technickom stave
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> - T – Zámer Výstavba obecných bytov bežného štandardu pre mladé rodiny - Možnosť finančnej podpory bývania zo ŠFRB - Využívanie alternatívnych zdrojov energie na prevádzku objektov bývania 	<ul style="list-style-type: none"> - T – Vysoký počet neprispôsobivých obyvateľ'ov – strata pokojného života v obciach - Odchod obyvateľ'ov za prácou mimo obec a región, ktorí sa už nevrátia – obec sa nebude intenzívne rozvíjať

7 Kultúra a šport

V obciach Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka majú miestni obyvatelia pozitívny vzťah k organizovaným kultúrnym, športovým a spoločenským aktivitám miestnych organizácií. Aj kvôli vytvoreným vhodným podmienkam sa najmä obyvatelia obce Tovarné aktívne zapájajú do spoločenského života obce a stávajú sa členmi miestnych kultúrnych, spoločenských i športových organizácií.

7.1 Kultúrne a športové podujatia v obciach

Tabuľka 20: Kalendár pravidelných a nepravidelných kultúrnych, športových, náboženských a spoločenských podujatí v obciach

Mesiac	Podujatie
Január	Stolnotenisový turnaj Štefanovce,
Február	Fašiangy a veľkonočná zábava v Štefanovciach
Marec	Valentínsky ples v Tovarnom Veľkonočná kraslica v Tovarnom
Apríl	
Máj	Deň matiek Štefanovce Slávnostné otváranie rybárskej sezóny v Tovarnom Majáles a stávanie mája v Tovarnom Deň matiek a výročie obce v Tovarnianskej Polianke
Jún	Deň detí Štefanovce MDD v Tovarnom pre rodičov s deťmi Nočná hra v ZŠ a MŠ Tovarné MDD v Tovarnianskej Polianke Ples futbalistov v Tovarnom Mini olympiáda seniorov – ZO JDS Tovarné
Júl	Tovarianske trhy – každú 1. nedeľu v mesiacoch počas celého roka Letné stretnutia workshopy – napr. keramika, tanečné podujatia, literárne stretnutie v Tovarnom
August	Deň Tovarňanov
Október	Dôchodcovia robia zábavu Mesiac úcty k starším v Tovarnom
December	Mikuláš Štefanovce Štefanská zábava Štefanovce Mikuláš Tovarné
Nepravidelné podujatia	Vystúpenia speváckeho súboru Tovarňanka z Tovarného

Zdroj: Obecne úrady obcí Štefanovce, Tovarné, Tovarnianska Polianka

7.2 Miestne spoločenské, kultúrne a športové inštitúcie a organizácie

Ženská spevácka skupina Tovarňanka

Skupina bola založená v roku 2010 s cieľom prezentovať talent na hudobných vystúpeniach v rámci rôznych podujatí. Počet členiek v roku 2015 je 10.

Telovýchovná jednota Družstevník v Tovarnom

V súčasnosti má obec 3 futbalové mužstvá, v ktorých pôsobí 40 hráčov. Medzi miestnymi športovcami i fanúšikmi sú obľúbené nedeľné športové popoludnia na futbalovom ihrisku.

Dobrovoľný hasičský zbor, Tovarné

Zbor vznikol v roku 1890. Svoju činnosť zameriava na ochranu obyvateľov a ich majetku pri požiaroch a iných mimoriadnych udalostiach. Počet členov v súčasnosti je 30.

Jednota dôchodcov Slovenska v Tovarnom

Organizácia vznikla v roku 2013, svoju činnosť zameriava na organizáciu kultúrnych, spoločenských aktivít v obci, ako aj dobrovoľníckych aktivít zameraných na skrášľovanie prostredia obce.

V obciach Štefanovce a Tovarnianska Polianka obyvatelia nemajú priamo záujem o zapájanie sa do aktivít v rámci spoločenských a športových organizácií. Radi sa zúčastňujú podujatí, ale v obci chýbajú nadšení jednotlivci, ktorí by činnosť spolkov, klubov viedli a organizovali.

7.3 Podmienky pre kultúru, šport a spoločenský život v obciach

Obce Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka snažia vytvárať pre obyvateľov v spolupráci s ostatnými inštitúciami a organizáciami podmienky, materiálne a technické zabezpečenie pre realizáciu rôznych kultúrnych, náboženských i športových podujatí pre obyvateľov i návštevníkov.

Kultúrny dom v Tovarnom

Kultúrny dom je umiestnený v spoločnej budove s obecným úradom. Tvorí ho kultúrno-spoločenská sála s javiskom (s kapacitou cca 200 osôb) a kuchyňa s príslušenstvom. Obec má spracovaný projekt na rekonštrukciu budovy – zateplenie, výmena okien – a postupne rekonštrukciu sama realizuje. Úpravou vnútorných priestorov pripravujú miestnosť pre dôchodcov a iné spoločenské organizácie. V budove sa nachádza aj **obecná knižnica**

(evidovaných cca 5000 kníh). Zámerom obce je vybaviť knižnicu internetom a novým zariadením.

Park v centre obce Tovarné

Okrem Lesoparku sa nachádza v obci aj park v centre obce, ktorý by bolo možné po úprave využiť aj ako miesto pre aktívny oddych mládeže a dospelých.

Amfiteáter v Tovarnom

Malý prírodný amfiteáter je vybudovaný v blízkosti futbalového ihriska, prevažne z prírodných drevených materiálov, ktoré potrebujú pravidelnú starostlivosť a v súčasnosti aj väčšiu rekonštrukciu. Kapacita na sedenie je cca 80 miest.

Futbalové ihrisko v Tovarnom

Ihrisko sa nachádza pri lesoparku. Pre miestnych športovcov žiakov a dorastencov sú vybudované šatne, ale chýba tribúna.

Multifunkčné ihrisko v Tovarnom

Obec získala finančné prostriedky na vybudovanie multifunkčného ihriska pre miestnych obyvateľov a návštevníkov. Jeho umiestnenie je naplánované pri základnej škole.

Oddychová zóna pri amfiteátri v Tovarnom

Na ploche pri amfiteátri sú osadené hojdačky, priestor vhodný na vybudovanie detského ihriska a cvičiska. Plocha je majetkom Lesov SR.

Detské ihrisko v Tovarnom

Ihrisko so pre deti a rodičov sa nachádza pri ZŠ a MŠ a je vybavené zastaranými hernými prvkami a vybavením. Ihrisko potrebuje oplotenie a modernizáciu vybavenia.

Kultúrna sála v Štefanovciach

Nachádza na prízemí v budove Obecného úradu. Sála s kapacitou 60 osôb je využívaná na miestne kultúrne a spoločenské aktivity, prenajímaná občanom obce a širokej verejnosti. V sále je k dispozícii javisko, je vybavená kuchyňou a sociálnym zariadením. Technický stav v súčasnosti postačuje, v budúcnosti bude potrebná rekonštrukcia a modernizácia.

Futbalové ihrisko v Štefanovciach

Futbalové ihrisko sa v obci nachádza pri vstupe do obce na pozemku vo vlastníctve viacerých občanov obce. Správcom ihriska je obec. V súčasnosti je futbalové ihrisko v nevyhovujúcom technickom stave – je potrebná rekonštrukcia trávnikov, bránok, siete i prístreškov nad lavičkami. Futbalový areál neslúži len športovej činnosti, je využívaný na organizovanie spoločenských a kultúrnych podujatí.

Tenisový kurt v Štefanovciach

Tenisový kurt sa nachádza na pozemku obce za budovou obecného úradu. Vlastníkom i správcom ihriska je obec. Kurt je v nevyhovujúcom stave, je potrebná jeho modernizácia a rekonštrukcia.

Detské ihrisko v Štefanovciach

V Štefanovciach v súčasnosti nie je vybudované detské ihrisko. Obec má spracovaný projekt na jeho vybudovanie a uchádza sa o finančnú podporu na realizáciu.

Detské ihrisko v Tovarnianskej Polianke

Detské ihrisko v obci so základným vybavením (hojdačky, pieskovisko) sa nachádza na pozemku v súkromnom vlastníctve. Obec nevlastní vhodný pozemok.

7.4 SWOT analýza – Kultúra a šport

Silné stránky	Slabé stránky
<p>Spoločné</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dobrá spolupráca obcí navzájom a organizácií pri organizovaní spoločenského života v obciach - Zapájanie všetkých generácií do kultúrnych a spoločenských aktivít (deti až seniori) - Tradícia kultúry a kultúrnych aktivít v obciach – realizácia tradičných podujatí s kultúrnym programom najmä pre miestnych obyvateľov - Vytvorené podmienky pre realizáciu kultúrnych, spoločenských a športových podujatí v území (kultúrny dom, amfiteáter, futbalové ihriská) <p>Štefanovce</p> <ul style="list-style-type: none"> - S – Kultúrna sála v budove obecného úradu <p>Tovarné</p>	<p>Štefanovce</p> <ul style="list-style-type: none"> - S – nedokončený tenisový kurt - S – futbalové ihrisko v zlom stave, potrebuje rekonštrukciu - S – chýbajú aktívne osobnosti, nie sú aktívne kluby, spolky <p>Tovarné</p> <ul style="list-style-type: none"> - T – Kultúrny dom v nevyhovujúcom technickom stave – zateplenie, výmena okien a zateplenie strechy, vybavenie kuchyne - T – Potrebná internetizácia knižnice - T – Park v centre obce potrebuje obnovu – dlažby, výsadba <p>Tovarnianska Polianka</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pre kultúrne a spoločenské aktivity je využívaná drevená budova (40 osôb kapacita) s kuchynkou, ktorá potrebuje zateplenie a modernizáciu vybavenia - Obci chýba KD – obec nemá vhodný pozemok ani projekt

<ul style="list-style-type: none"> - T - Aktívne kultúrne, spoločenské a športové organizácie - T – Pripravený projekt na rekonštrukciu kultúrneho domu s obecnou knižnicou - T – fungujúce spolky a organizácie – Ženská spevácka skupina Tovarňanka, TJ Družstevník, Seniori ZO JDS Tovarné, DHZ, Poľovnícke združenie 	<ul style="list-style-type: none"> - Šatne, tribúna a oplatenie futbalového ihriska sú v nevyhovujúcom technickom stave
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> - Realizovať spoločné aktivity pre seniorov zo všetkých obcí dotknutého územia - Využívanie finančných zdrojov prostredníctvom grantov nadácií a fondov EÚ pre realizáciu spoločných kultúrnych a športových podujatí (aj nadobecného významu) a materiálno-technické dovybavenie zariadení - Zlepšenie kvality a doplnenie chýbajúcich služieb pre realizáciu podujatí aj v rámci kultúrnej turistiky a cestovného ruchu - Propagácia a rozvoj kultúry národnostných menšín 	<ul style="list-style-type: none"> - Nevhodné správanie sa neprispôsobivých občanov pri spoločenských podujatiach - Odlivom mladých ľudí je možné stratiť nasledovníkov tradícií - Strata záujmu obyvateľov o spoločenský život v obci

8 Cestovný ruch

8.1 Potenciál regiónu Zemplín pre rozvoj cestovného ruchu

Zemplín, rázovitý prihraničný región, bol odnepamäti studnicou prekrývania a dopĺňania rôznych kultúr. Hraničí s Poľskom, Ukrajinou, Maďarskom, na západe s regiónom Šariš a Abov. Územie Zemplína bolo osídlené od pradávnych dôb. Prvým významným centrom bolo staroslovenské hradisko Zemplín, jedno zo sídel na Veľkej Morave. V 10.storočí bol Zemplín pričlenený do Uhorska a vznikla tak jedna z prvých uhorských stolíc. Keďže ide o hraničný región, môžu tu jeho návštevníci obdivovať viaceré pozostatky obranných stredovekých opevnení.

Zemplín sa rozdeľuje na Horný Zemplín, ktorého územie spadá pod Prešovský kraj a Dolný Zemplín, patriaci ku Košickému kraju. Najvýznamnejšími ekonomickými centrami sú Michalovce, Vranov nad Topľou a Humenné. Zemplín sa môže pochváliť vysokou kultúrnou úrovňou najmä v oblasti folklóru. Dodnes sa tu zachovalo typické zemplínske nárečie a výborná tradičná zemplínska kuchyňa. K obzvlášť hodnotným kultúrnym pamiatkam regiónu patria drevené gréckokatolícke a pravoslávne chrámy. Zemplín má, ako málokterá časť Slovenska, zachovanú nedotknutú panenskú prírodu a to vo viacerých oblastiach. Na severe sa rozprestiera oblúk Karpát s bohatou faunou. Nielen vulkanológov každoročne priťahuje pohorie Vihorlat. V južnej časti Zemplína sa rozprestierajú vodné plochy ako Zemplínska Šírava, Domaša a Vinianske jazero. Všetky sa, najmä v letných mesiacoch, menia na rekreačné centrá nadnárodného významu.

Katastrálne územia dotknutých obcí nepatria medzi územia určené pre širší cestovný ruch. Rekreačný potenciál územia je vhodný predovšetkým pre **lokálny turizmus** a krátkodobú rekreáciu miestneho charakteru. Ako hlavné druhy rekreačných činností možno identifikovať rybníctvo a poľovníctvo, ale aj kultúrno-poznávacie aktivity. V súčasnosti nie sú v obciach vytvorené podmienky pre rozvoj turistiky a cykloturistiky.

8.2 Potenciál dotknutého územia pre rozvoj kultúrneho a poznávacieho turizmu

V Ústrednom zozname pamiatkového fondu sú evidované **národné kultúrne pamiatky** (ďalej NKP) v okrese Vranov nad Topľou v katastroch obcí:

Obce s jednou NKP: Babie, Banské, Benkovce, Čierne nad Topľou, Girovce, Jastrabie nad Topľou, Juskova Voľa, Kamenná Poruba, Majerovce, Nová Kelča, Ondavské Matiašovce,

Petkovce, Petrovce, Radvanovce, Sečovská, Polianka, Slovenská Kajňa, Vavrinec, Vlača, Zlatník, Žalobín

Obce s dvoma NKP: Čičava, Dlhé Klčovo, Kučín, Kvakovce, Matiaška, Medzianky, Michalok, Poša, Rafajovce, Sačurov, **Štefanovce, Tovarné, Tovarnianska Polianka.**

Dôležitú skupinu pamiatok vo voľnej krajine predstavujú aj archeologické náleziská (sídlišká, pohrebiská, mohylníky, hradiská, zaniknuté sakrálne stavby a panské sídla), na ktoré je územie okresu Vranov nad Topľou bohaté. V súčasnosti sú **evidované archeologické náleziská** v katastrach nasledujúcich obcí okresu Vranov nad Topľou:

Babie, Banské, Benkovce, Bystré, Čaklov, Čičava, Čierne nad Topľou, Ďapalovce, Ďurd'oš, Hanušovce nad Topľou, Hermanovce nad Topľou, Hlinné, Holčíkovce, Jastrabie nad Topľou, Kladzany, Komárany, Kučín, Kvakovce, Majerovce, Malá Domaša, Medzianky, Merník, Michalok, Nižný Hrabovec, Nižný Hrušov, Pavlovce, Petkovce, Poša, Radvanovce, Rafajovce, Sečovská Polianka, Sedliská, Skrabské, Slovenská Kajňa, Sol', **Tovarné, Tovarnianska Polianka**, Vlača, Vranov nad Topľou, Vyšný Kazimír, Vyšný Žipov, Zámutov.

Mnohé preskúmané archeologické náleziská bude v budúcnosti možné využiť v rámci turistického ruchu. Nevyhnutnou podmienkou je však ich konzervácia, resp. náznaková rekonštrukcia zachovaných objektov a vybudovanie informačného systému.

Štefanovce

Kostol Nanebovzatia Panny Márie

V obci sa nachádza Gréckokatolícky kostol, ktorý bol vybudovaný v r.1783, v slohu románskom za patronáctva grófa Hadika-Barkóczyho. Matrika Štefanovskej farnosti sa vedie od roku 1796. Fara bola vystavaná v roku 1887, predtým bola drevená. Oprava kostola sa previedla v roku 1910 a 1947, bola zrekonštruovaná strecha, podlaha, okná a oltár. Počas bohoslužieb ho navštevujú aj obyvatelia z okolitých obcí.

Obrázok 6: Štefanovce – kostol

Zdroj: www.stefanovce.eu

Víkendové domy

Víkendové domy v obci si rekonštruovali najmä obyvatelia blízkych miest Vranov nad Topľou, Prešov, Humenné pre oddych a rekreáciu.

Štefanovská borina

Severne od obce sa nachádza chránený areál zriadený na ochranu enklávy teplomilných rastlinných spoločenstiev južnej časti Nízkyh Beskýd s výskytom vzácných a ohrozených druhov rastlín, zvlášť z čeľade Orchidaceae. Podľa štátneho zoznamu osobitne chránených častí prírody je lokalitu potrebné chrániť najmä pred nežiadúcim zalesňovaním.

Tovarné

Kostol sv. Jozefa

Zrenovovaný rímskokatolícky kostol bol postavený v roku 1794, avšak doklady z roku 1666 a 1700 dosvedčujú, že kostol existoval už skôr, bol postavený z dreva a patrilo evanjelikom augsburského vyznania. Dňa 17. augusta 1885 kostol zničilo zemetrasenie. Gróf Hadik-Barkóczy Endre dal kostol v roku 1886 opraviť a v roku 1929 znovu zrekonštruovať. V roku 1995 začala prestavba a rekonštrukcia kostola, ktorá bola ukončená v roku 1997.

Rybník Bor

Rybník Bor vytvára oddychovú zónu pre obyvateľov i návštevníkov. Je v súkromnom vlastníctve a v správe obec Miestnej organizácie Slovenského rybárskeho zväzu. V rybníku je realizovaný rybolov. Hlavné druhy rýb sú kapor, zubáč a úhor. Pre návštevníkov a ich bezpečnosť je potrebné vybudovať pri rybníku odstavnú plochu – parkovisko pre automobily.

Lesopark v Tovarnom

Dnešný lesopark je pozostatkom parku, ktorý bol v minulosti súčasťou kaštieľa grófa Hadik-Barkóciho. Park bol budovaný na spôsob anglického lesoparku. Jeho súčasťou bol systém cestičiek a poľovníckych chodníkov. Boli tu vysadené tunajšie, ale aj introdukované dreviny. Drevinové zloženie je veľmi pestré, prevahu majú listnaté dreviny. Esteticky vysoko hodnotené sú staré exempláre dubov. Z botanického hľadiska sa v lesoparku nachádza vzácny cyklámen európsky, ktorý tu bol umele vysadený už v roku 1905. V súčasnosti prebieha rekonštrukcia lesoparku, ktorú realizuje Obecný úrad v Tovarnom, buduje sa náučný chodník, oddychové miesta a chodníky zdravia. Návštevníci prichádzajú napr. aj na zdravý medvedí cesnak, ktorý tu hojne rastie.

Obrázok 7: Lesopark v Tovarnom

Zdroj: www.tovarne.sk

Kaštieľ v Tovarnom

Kaštieľ dali postaviť Barkóczyovci, no následkom zemetrasenia bol v roku 1778 úplne zruinovaný. Gróf Ján Barkóczy ho dal v roku 1832 znovu postaviť a v roku 1851 rozšíriť o pravé a ľavé krídlo. Zariadený bol veľmi prepychovo a pohodlne. Ďalšie zemetrasenie dňa 17. augusta 1885 zničilo v Tovarnom všetky budovy, teda aj kaštieľ. Vlastník Gróf Hadík-Barkóczy Endre dal všetky kostoly, kaštiele a kúrie patriace pod tovarnianske panstvo, ktoré boli poškodené zemetrasením v roku 1886 opraviť na vlastné náklady. V súčasnosti už budova kaštieľa neexistuje. V obci sa zachovali pozostatky grófskeho kaštieľa (ostala hospodárska budova), ktorého vlastníkom je poľnohospodárske družstvo PD Ondava Stropkov. Zámerom podnikateľských subjektov je využiť kaštieľ po úpravách ako reštauráciu.

Bývalé kúpalisko v Tovarnom

V areáli kaštieľa zostalo po grófovi Hadík-Barkóczy aj kúpalisko, ktoré po odchode grófa chátralo. V máji 1965 sa v akcii Z začala rekonštrukcia kúpaliska. Dňa 1. mája 1966 bolo kúpalisko vrátane sociálnych zariadení a šatní slávnostne otvorené. V súčasnosti je kúpalisko schátralé.

Prírodný amfiteáter pri kaštieli v Tovarnom

V prírodnom amfiteátri vybudovanom v roku 2014 sú osadené lavičky a vybudované pódium bez prekrytia. Obec tam plánuje organizovať kultúrno-spoločenské akcie a letné kino.

Tovarnianska Polianka

Kostol Panny Márie

V strede obce sa nachádza gréckokatolícka cirkev, ktorej vek je približne 280 rokov. V súčasnosti je budova v uspokojivom technickom stave.

Obrázok 8: Obec Tovarnianska Polianka

Zdroj: www.tovarnianskapolianka.sk

8.3 Turizmus a cykloturizmus, športový turizmus

Rozvoj turistiky a cykloturistiky v obciach Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka je v súčasnosti málo rozvinutý. Príchod turistov a cykloturistov je viazaný najmä danosťami kultúrno-historickými, spomenutými v predošlej časti a prírodnými spomenutými v časti Životné prostredie. Ďalšou možnosťou je návšteva aktivít a podujatí, ktoré sú v obciach tradične organizované pre miestnych i pre návštevníkov. Inak priamo v obciach v obci v súčasnosti nie sú vytvorené možnosti (ubytovanie a stravovanie, požičovne a oprava bicyklov) pre dlhodobejší pobyt turistov a cykloturistov.

Turistické trasy a neznačené chodníky

V katastri obcí Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka je možné využiť ako neznačené turistické trasy lesné chodníky a cesty, ktoré spájajú obce s miestami pobytu návštevníkov v okolí a obcí navzájom – napr. chodníky v okolí rybníka Bor, v okolí Štefanovskej boriny, chodníky v rámci lesoparku v Tovarnom.

Cez obce Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka a ich katastre priamo neprechádzajú značené turistické trasy. Postupne, vybudovaním vhodných trás je možné nadviazať na sieť značených turistických trás Slovenska. Najbližší úsek zelenej značenej turistickej trasy prechádza obcou Sedliská. Ďalšie značené turistické trasy sa viažu na okolie rekreačnej oblasti Domaša.

Východiskové miesta pre turistické trasy v okolí Domaše: RS Mládežnícka osada, RS Dobrá, RS Valkov, RS Turany nad Ondavou, RS Nová Kelča, RS Holčíkovce a RS Poľany.

Cykloturistické trasy

Cez územie katastrov obcí Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka nevedú v súčasnosti žiadne cyklistické trasy. V najbližšom okolí je možné pre cykloturistiku využiť trasy v okolí vodnej nádrže Domaša, ktoré ale v súčasnosti nie sú značené cyklistické trasy. V pláne je vybudovanie značenej cyklotrasy Vranov nad Topľou – Michalok – Kvakovce – Dobrá – Trepec. Zámerom blízkych obcí je riešiť v nadväznosti na jestvujúcu cyklotrasu vedenú po ceste III/5573 novú cyklotrasu, vedenú severným smerom pozdĺž vodného toku Ondava do katastra obce Holčíkovce.

Aj keď v súčasnosti neznačené, v sezóne využívané sú v okolí Domaše cyklotrasy²:

Okolo Domaše z Dobrej

Vďaka otvoreniu hrádze vodnej nádrže Domaša, ktorá spája rekreačné strediská Dobrá a Monika, si môžete vyskúšať mierne náročnú trasu o dĺžke 45 km s prevýšením 90 m. Trasa vedie po brehoch vodnej nádrže cez všetky strediská s možnosťou občerstvenia. Odporúčané smerovanie je RS Dobrá – RS Pol'any – RS Eva – Zátoka – RS Krym – RS Turany – RS Tíšava – Trepec – RS Dobrá, ale začať a skončiť je možné v ktoromkoľvek rekreačnom stredisku. Podklad trasy je zmiešaný: lesná cesta, štrk, asfalt.

Cyklotrasa okolo Domaše

Prešov, sídlisko II. (255 m n. m.) – Kapušany – Lipníky – sedlo Petič (340 m n. m.) – Hanušovce – Vyduma – Remeniny (186 m n. m.) – Matiaška – Detrik (320 m n. m.) – Domaša, RS Dobrá – Malá Domaša (140 m n. m.) – Pol'any, zastávka autobusu (260 m n. m.) – RS Eva, zastávka autobusu – Nová Kelča, zastávka autobusu (180 m n. m.) – Turany nad Ondavou – Stropkov – Giraltovec – Kručov (218 m n. m.) – Fijaš – Giraltovec (206 m n. m.) – Kračúnovce – Chmeľov, zastávka autobusu (400 m n. m.) – Lipníky – Kapušany – Prešov, sídlisko II. (255 m n. m.) Dĺžka celej trasy je 98 km, čas potrebný na absolvovanie celej trasy je 6-7 hodín.

Profil trasy - prevýšenie: 265 m n. m. Obtiažnosť: 3,5. Celkom nastúpaných 700 m, stúpanie na trase 38%. V lete po trase aj kúpanie v niektorom zo stredísk.

Cyklotrasa Na Domašu

Prešov, parkovisko ŽSR – Kokošovce – Sigord, jazero (380 m n. m.) – Sigord, Kvašná voda (490 m n. m.) – Sigord, učilište – Hanušovské sedlo (850 m n. m.) – Zlatá Studňa (570 m n. m.) – pod Oblíkom – Petrovce (310 m n. m.) – Hanušovce – Vyduma – Bystré (180 m n. m.) – Škrabské – Detrik (320 m n. m.) – Domaša, RS Dobrá (160 m n. m.) – Domaša, RS Valkov

---

² www.domasa.sk

– Lomné (170 m n. m.) – Kručov (218 m n. m.) – Giraltovce – Kračúnovce – Chmeľov, zastávka autobusu (400 m n. m.) – Lipníky – Kapušany – Prešov, sídlisko II. (255 m n. m.)
Dĺžka celej trasy je cca 95 km, čas potrebný na absolvovanie celej trasy je 7-8 hodín. Profil trasy – prevýšenie: 692 m n. m. Obtiažnosť: 4. Celkom nastúpaných 1 265 m, stúpanie na trase 36%

Náročná trasa s kúpaním, späť po hlavnej ceste.

Cykloturistický atlas Slovenska (VKÚ Harmanec) z roku 2006 uvádza v okolí Domaše tieto trasy: „č. 30: Z Hanušoviec nad Topľou k Domaši“, „č. 31: Okolo Domaše z Vranova do Stropkova“, „č. 32: Okolo Domaše“ a „č. 33: Z Vranova do Medzilaboriec“.

8.4 Služby

V obciach Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka nie sú vytvorené služby cestovného ruchu – možnosti ubytovania, stravovania a doplnkových služieb.

Prírodné prostredie územia ponúka veľký potenciál pre agroturistiku. Vybudovaním napr. rodinných fariem v obci a ich okolí je možné priblížiť návštevníkom vidiecky života v území, každodennú prácu hospodárov a umožniť najmä rodinám s deťmi blízky kontakt so zvieratami, poľnohospodárskymi plodinami a zlepšenie vzťahu k pôde. Obce sú historicky poľnohospodárskymi obcami, preto vytvárajú veľký potenciál pre rozvoj agroturistiky v tomto území.

8.5 Propagácia a informovanosť

Propagácia a informovanosť obyvateľov a návštevníkov v obciach je realizovaná prostredníctvom informačných tabúl, obecného rozhlasu a internetu.

Prostredníctvom internetovej stránky je najviac spropagovaná obec Tovarné – www.tovarne.sk, ktorá predstavuje obec jej históriu aj súčasnosť. V časti venovanej samospráve je predstavené vedenie obce, ako aj činnosti a dokumenty spojené s plánovaním a rozvojom obce. Stránka je aktualizovaná priebežne.

Základné informácie o obciach sú dostupné aj na webstránkach obcí a Tovarnianska Polianka – www.tovarnianskapolianka.sk a Štefanovce www.stefanovce.eu.

Informovanie širšej verejnosti regiónu a Slovenska je realizovaná osvedčenými komunikačnými tokmi – cez kultúrne inštitúcie a agentúry a prostredníctvom Združenia miest a obcí Slovenska.

Obecné informačné tabule a obecný rozhlas

Informovanosť miestnych obyvateľov obcí je zabezpečovaná prostredníctvom informačných tabúl v centrách obcí a prostredníctvom obecného rozhlasu.

Obecný rozhlas v obci Tovarné je po rekonštrukcii v roku 2010 a je v súčasnosti v dobrom technickom stave.

Obecný rozhlas v obci Tovarnianska Polianka je po rekonštrukcii v dobrom technickom stave.

V Štefanovciach je rozhlas po rekonštrukcii ale je potrebná rekonštrukcia prípadne výmena reproduktorov obecného rozhlasu.

V obciach doposiaľ nie sú osadené smerové tabule s vyznačením názvov ulíc a smerovania k historickým pamiatkam, zámerom obcí je vybudovanie tohto informačného systému.

Publikácie

Informácie o jednej z dotknutých obcí poskytuje verejnosti publikácia s názvom – Tovarné, 1. časť (vydaná v r. 2010)

8.6 SWOT analýza – Cestovný ruch

Silné stránky	Slabé stránky
<p>Spoločné</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prírodné danosti územia obce pre rozvoj CR – výhodná poloha, čisté životné prostredie <p>Štefanovce</p> <ul style="list-style-type: none"> - S – potenciál pre CR – CHA Štefanovská borina a víkendové domy v obci <p>Tovarné</p> <ul style="list-style-type: none"> - T – potenciál pre CR – Rybník Bor, Lesopark a kaštieľ Tovarné, bývalé kúpalisko, prírodný amfiteáter - T - Chodníky okolo Rybníka Bor sú vhodné pre turistiku - T – obec začína realizáciu multifunkčného ihriska pri škole - Prezentácia obce Tovarné na vlastnej internetovej stránke	<p>Spoločné</p> <ul style="list-style-type: none"> - V území nie sú značené cyklotrasy a cyklochodníky - V okolí obcí nedostatok upravených miest pre posedenie, grilovanie - V obciach doposiaľ nie sú možnosti pre ubytovanie návštevníkov na súkromí ani v iných zariadeniach - Málo atrakcií pre dlhodobjší pobyt turistov - Nepripravenosť obyvateľov pre prevádzkovanie rodinných fariem a ich využitie pre CR - Chýba efektívna propagácia obcí prostredníctvom internetu, tlačovín – letáky, brožúry - Nie je dobudovaná infraštruktúra pre CR v rámci všetkých obcí

<p>Tovarnianska Polianka</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kostol Panny Márie – pamiatka v dobrom technickom stave 	<ul style="list-style-type: none"> - Chýba informačný systém návštevníkov – smerové tabule, názvy ulíc <p>Štefanovce</p> <ul style="list-style-type: none"> - S – obecný rozhlas potrebuje rekonštrukciu (reproduktory) <p>Tovarné</p> <ul style="list-style-type: none"> - T – v okolí rybníka Bor nepostačujúce parkovacie plochy - T – Znečistená voda v rybníku Bor - T - Prírodný amfiteáter v nevyhovujúcom stave – chýbajú lavičky, pódium, zastrešenie - T – Chýba tribúna na futbalovom ihrisku - Detské obecné ihrisko potrebuje obnovu <p>Tovarnianska Polianka</p> <ul style="list-style-type: none"> - Malý potenciál pre rozvoj CR
<p>Príležitosti</p>	<p>Ohrozenia</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Prepojenie možností turistiky a cykloturistiky s existujúcimi možnosťami v okolí Domaše - V spolupráci so Štátnymi lesmi vybudovať relaxačnú zónu pri prírodnom amfiteátri - Využitie grantových schém pre rozvoj aktivít v CR (obce i jednotlivcov) - Zapojenie sa do regionálnych aktivít rozvoja CR 	<ul style="list-style-type: none"> - Vysoká konkurencia a atraktivita blízkyh lokalít na Domaši - Nezáujem obyvateľov o činnosti v CR

9 Životné prostredie a verejné priestranstvá obce

9.1 Prírodné podmienky územia

Obce Tovarné, Tovarnianska Polianka a Štefanovce sa rozprestierajú v južnej časti Ondavskej vrchoviny a Nízkyh Beskýd, na severnom okraji Východoslovenskej pahorkatiny. Ich katastre zasahujú do úrodných nížin v povodí rieky Ondavy a Ondavky ako aj svahov spomínaných geomorfologických celkov. Na vyšších polohách pahorkatiny je listnatý les, nižšie časti a dolina Ondavky sú odlesnené. Okolie charakterizuje poľnohospodárska krajina, aj v súčasnosti sčasti obhospodarovaná, s plochami pasienkov a ornej pôdy.

Rieka Ondava, ktorá tečie katastrom obce Tovarné, je na úseku Slovenská Kajňa – Hencovce celoročne splavná. Neďaleko obce sa nachádza rybník Bor.

9.2 Charakteristika činiteľov a zložiek prostredia v území

Podľa **geomorfologického členenia** (E. Mazúr, M. Lukniš, 0981) patrí územie do oblasti Východoslovenská nížina, do celku Východoslovenská pahorkatina, oddielu Ondavská niva (územie okolo rieky Ondava) a do celku Východoslovenská pahorkatina, oddielu Pozdišovský chrbát. Severná časť územia už patrí do oblasti Nízke Beskydy, do celku Beskydské predhorie, oddielu Mernická pahorkatina.

Geologické pomery – v prevažnej miere treťohorné horniny, paleogénne horniny vnútrokarpatského paleogénu, menej neogénne horniny. Predkvartérne horniny sú prekryté nerovnomerne hrubou, nepravidelnou vrstvou pokryvných kvartérnych sedimentov, z ktorých majú deluviálnesedimenty v riešenom území prevažne zastúpenie a dosahujú premenlivú, miestami aj niekoľko metrov hrubú pokryvnú povrchovú vrstvu. V nive Ondavy a Ondavky ide o fluviálne sedimenty. V území sa vyskytujú aj proluviálne sedimenty.

Hydrogeologické pomery územia sú odrazom geologicko-tektonickej stavby územia a litologického zloženia hornín. Katastrami obcí dotknutého územia preteká rieka Ondava, potok Ondavka, potok Mydlina (Tovarné), Štefanovský potok a Horárov potok (Tovarnianska Polianka). Ondavka je ľavostranným prítokom rieky Ondavy. Rieka Ondava patrí do zbernej oblasti Tisy. Povrchové vody z východného Slovenska sú prostredníctvom rieky Tisy (mimo nášho územia) odvádzané do Dunaja, a tak do Čierneho mora. Rieka Ondava s Topľou odvodňuje južné svahy nízkych Beskýd, východnú časť Čerhovských a Slanských vrchov a časť východoslovenskej nížiny. Ondava a Topľa sú druhou hlavnou vetvou riečného systému vytvárajúceho Bodrog, tečú paralelne,

vytvárajú až po sútok pretiahnuté povodia, s prevahou ľavostranných prítokov, najmä pokiaľ ide o Ondavu. Pod ústím Tople priberá rieka Ondava iba pravostranné prítoky, zväčša premenené na kanály.

Ondavka priteká do obce Tovarné z východu. Preteká južným okrajom zastavanej časti obce. Na území obce z pravej strany priberá Tovarniansky potok, ktorý pramení v nízkych Beskydách. Západne od obce sa vlieva do Ondavy.

Pôdny fond územia tvoria pôdy nížin a kotlín (niva Ondavy a Ondavky) a pôdy pohorí. Napr. v obci Tovarné je možné popísať prevládanie trestrických pôd a ich súborov. Ide o územia s ilimerizovanými pôdami oglejenými až o oglejené pôdy na sprašových a iných hlinách. V území v blízkosti riek Ondavy a Ondavky sa nachádzajú veľmi dobre priepustné fluvialne sedimenty – náplavy riek. Členitejšie a hornatejšie časti územia tvoria pôdy pohorí – hnedé lesné pôdy nasýtené, nenasýtené, oglejené na zvetralinách hornín flyšového pásma, miestami ilimerizované pôdy oglejené až oglejené pôdy na hlbších zvetralinových pokryvoch.

Odlesnené plochy v území sa intenzívne využívajú na poľnohospodárske účely. Na ľahších a stredne ťažkých pôdach sa pestuje kukurica a obilniny, na ťažkých a na živiny bohatých pôdach cukrová repa, zemiaky, jačmeň a zelenina.

Nariadenie vlády č. 617/2004 Z. z. ustanovuje **citlivé a zraniteľné oblasti** podľa § 33 a 34 zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách. Podľa tohto nariadenia sú za citlivé oblasti vyhlásené vodné útvary povrchových vôd, v ktorých dochádza alebo môže dôjsť v dôsledku zvýšenej koncentrácie živín k nežiaducemu stavu kvality vôd, ktoré sa využívajú ako vodárenské zdroje alebo sú využiteľné ako vodárenské zdroje a ktoré si vyžadujú v záujme zvýšenej ochrany vôd vyšší stupeň čistenia vypúšťaných odpadových vôd.

Zraniteľné oblasti sú poľnohospodársky využívané územia, z ktorých odtekajú vody zo zrážok do povrchových vôd alebo vsakujú do podzemných vôd, v ktorých je koncentrácia dusičnanov vyššia ako 50 mg.l^{-1} alebo sa môže v blízkej budúcnosti prekročiť. **V okrese Vranov patrí medzi zraniteľné územia aj kataster obce Tovarné.** Zo záverov dokumentu Zmeny a doplnky ÚP PSK 2009 je možné uviesť, že v súvislosti s plošným dopadom ochrany a účinnosti vodných zdrojov je územná ochrana v Prešovskom kraji plošne postačujúca.

9.3 Biota – fauna, flóra, vegetácia

9.3.1 Vegetačné pomery

Geobotanické členenie územia realizované podľa Geobotanickej mapy Slovenska (Michalko a kol., 1987) vytvára geobotanickú vegetačnú mapu SR. Je výsledkom využitia znalostí o vegetácii v prírodných podmienkach územia a dlhodobého postupného výskumu v prírode. Súčasná potenciálna prirodzená vegetácia (predpokladaná vegetácia) je vegetácia, ktorá by sa za daných klimatických, pôdných a hydrologických pomerov vyvinula na určitom biotope, keby vplyv ľudskej činnosti ihneď prestal. Teoretický základ koncepcie vegetačných jednotiek je založený na druhovom zložení vegetácie.

V území sa vyskytujú nasledovné spoločenstvá rastlín:

- U – Lužné lesy nízinné – v údolí rieky Ondava, ako aj v nivách miestnych potokov v riešenom území. Spoločenstvá jaseňovo-brestových a dubovo-brestových lesov na alúviách väčších riek, avšak viažu sa na vyššie a relatívne suchšie polohy údolných nív najmä v nížinách a v teplejších oblastiach pahorkatín, kde ich zriedkavejšie a časovo kratšie ovplyvňujú periodicky sa opakujúce povrchové záplavy alebo kolísajúca hladina podzemnej vody. Vegetácia má bujný vzrast, lebo zásoby prístupných živín sú pomerne veľké a kvalitné. Krovinné poschodie je zväčša dobre vyvinuté a vyznačuje sa vysokou pokryvnosťou. Bylinný porast je podstatne bohatší a druhovo pestrejší ako vo vrbovo- topoľových lesoch.
- Sx – lužné lesy vrbovo-topoľové – prevažne priamo v nive rieky Ondava a v jej bezprostrednom okolí, ide o sprievodnú brehovú zeleň toku. Spoločenstvá mäkkých lužných lesov rozšírených na holocénnych nivách riek v teplej panónskej oblasti, na vlhkých periodicky zaplavovaných fluvialných sedimentoch v nízinnom a pahorkatinnom stupni do 250-300 m n. m. Sú v nej zahrnuté fytocenózy vysokokmenných vrbovo-topoľových lesov, krovitých vrb a všetky ich vývojové štádiá. Krovinná etáž je chudobná, bylinné poschodie vyvinuté bohatšie. Náplavy bohaté na živiny sa na dolnom toku riek (Laborec, Uh, Ondava) po vyklčovaní vrbových porastov, zregulovaní riečnych korýt a vybudovaní ochranných hrádzí využívajú ako vysokobonitné pôdy na pestovanie cukrovej repy, zeleniny a okopanín, na ľahších pôdach s trvalo zníženou hladinou podzemnej vody sa pestujú obilniny a kukurica.
- C – dubovo-hrabové lesy karpatské – majú väčšie rozšírenie prítomné v celej obci a okolí. Mezofilné zmiešané listnaté lesy sú najrozšírenejšou lesnou klimaticko-zonálnou formáciou v dubovom stupni na celom území Slovenska. Pôvodne zaberali súvislé rozsiahle plochy, najmä v pahorkatinách a na vrchovinách do výšky 600 m n. m. a vo všetkých vnútrokarpatských kotlinách a podoliach. V súčasnosti z nich zostali len zvyšky, najmä v severných kotlinách, na rovinách a v nížinách, ktoré sú

vo veľkej miere antropogenizované. Plochy sú obhospodarované vo forme polí, trvalých kultúr. Pestujú sa na nich aj náročné kultúry kukurica, pšenica, zelenina. Zvyšky lesov sú prevažne nízkokmenné a výmladkové, často premenené na agátové kultúry. Stredné polohy vyhovujú najmä sadovníctvu.

- Fs – bukové kvetnaté lesy podhorské – vo forme ostrovčekov v spoločenstve C. Južne od sútoku Ondavy a Ondavky je väčší významnejší výskyt tohto spoločenstva. Zahŕňa mezotrofné spoločenstvá s výraznou prevahou buka, rozšírené v nižších polohách prevažne na nevápencovom podloží s pôdami vlhkostne kolísavými, v územiach vápencových na plochách s rovnomernými, aspoň stredne hlbokými pôdami, na hlinitých zeminách delúvií, prípadne kolúvií, takže podložie stráca priamy vplyv na vývoj pôdneho profilu a bylinnú synúziu. Bukové lesy zaberajú 50% plochy súčasných lesov Slovenska. Charakteristickým znakom podhorských kvetnatých bučín je chýbajúca alebo len veľmi slabo vyvinutá krovinná etáž. Sú to známe „srieňové“ bukové porasty. V podhorskom stupni klimaticky, reliéfom aj pôdne relatívne priaznivom sa odlesnili veľké plochy a premenili na polia a pasienky. Miernejšie svahy premenené na polia sú hospodársky výnosné. Vhodné sú na pestovanie všetkých obilnín, okopanín a mnohých ovocných drevín. Strmé svahy trpia eróziou, môžu byť zatrávené. Oblasť podhorských bučín je ovocinársky veľmi priaznivá.

Okolie obcí je viditeľne ovplyvňované nevhodným konaním obyvateľov i subjektov pôsobiacich v území. Lesy v blízkosti obcí sú znehodnotenú, nekoordinovaný výrub zmenil ráz krajiny. Obyvatelia sledujú aj menší výskyt zrážok a zadržiavanie vôd z dôvodu odlesnených plôch.

9.3.2 Flóra

Územie patrí podľa fyto geografického členenia Slovenska do oblasti stredoeurópskej a východoeurópskej teplomilnej, čiže panónskej flóry, do podoblasti vlastnej panónskej flóry, okresu Potiská nížina. Potiská nížina má veľmi teplé podnebie. Lužné lesy sa zachovali miestami pozdĺž riek a mŕtvych ramien. Územie je charakteristické spoločenstvami kultúrnej stepi, kde podstatnú časť biotopov tvorí orná pôda, menej lúky a pasienky, nevelké potoky a melioračné kanály s brehovou zeleňou, medzné zelené pásy, remízky a vetrolamy s pomerne chudobným zastúpením druhov fauny a flóry.

Z vodných rastlín sa v území vyskytuje iskerník mnoholistý, salvínia plávajúca, okrása okolíkatá, potočník širokolistý, pálka úzkolistá, ježohlav jednoduchý, červenavec plávajúci, ranichelka močiarna, perutník močiarny, puškvorec obyčajný, a i. V plytkých vodách, mokradiach, prípadne na vlhkých lúkach sa vyskytuje papradník močiarny,

kalužník portulakový, ludwiga močiarna, čertkusok prehnutý, halucha banátska, bahnička malokvetá a i.

V obci **Tovarné** sa vyskytujú **druhy flóry, ktoré sú pozoruhodné aj z celoštátneho hľadiska**. Túto oblasť botanicky preskúmal RNDr. Ľudovít Dostál, rodák z Tovarného. Medzi vzácne rastlinstvo patrí porast zimozelene menšej, ibiš lekársky a hojný porast cesnaku medvedieho, sú tu vzácne druhy lián, kríkov mahónie a brečtanu popínaveho.

9.3.3 Biotopy národného a európskeho významu

Za účelom ochrany prírodných, ekologicky hodnotných krajinných celkov s mimoriadne významným prírodným bohatstvom boli vyhlásené niektoré územia za chránené územia s rôznym stupňom ochrany.

Významným Chráneným územím lokality je **CHA Štefanovská borina**, rozprestierajúca sa v katastrálnom území Štefanovce s rozlohou 2,04 ha, vyhlásená v roku 1992. Chránené územie je súčasťou bradlového pásma tiahnuceho sa južným okrajom Nízkych Beskýd. Jedná sa o zvyšky borovicovo dubových porastov, ktoré boli v minulosti ovplyvnené pastvou a výrubmi. V bylinnom podraste sú hojne zastúpené chránené druhy rastlín, najmä vstavačovitých – črievičník papučkový (*Cypripedium calceolus*), vemenník dvojlistý (*Platanthera bifolia*), vstavač purpurový (*Orchis purpurea*) a viacero ďalších. Lokalitu je potrebné chrániť najmä pred nežiaducim zalesňovaním.

V obci **Tovarné** sa nachádza starý kaštieľ, ktorý obkolesuje upravený **park**, kde sú doposiaľ zachované vzácne 150-200 ročné dreviny. Z pôvodného zastúpenia drevín sa zachovali najmä mohutní jedinci duba letného a červeného, borovica vejmutovka, douglaska tisolistá a zelená, jedľovec kanadský, gledičia trojtrňová, gaštanovník siaty, topol biely a čierny, smrek pichľavý, tis obyčajný, pagaštan konský, lipa, agát a platan, ktorý je zákonom chránený strom. Medzi zachovanými vzácnymi rastlinami je **cyklamén európsky**, ktorý sem bol dovezený z maďarského Kesthely. Je to botanická rarita. Zoznam lokalít, ktoré boli resp. sú odbornou organizáciou ochrany prírody evidované ako pripravované návrhy maloplošných chránených území národnej siete v Prešovskom kraji zahŕňajú³ aj **Lesopark Tovarné**.

9.3.4 Fauna

Fauna územia, v ktorom ležia katastre obcí Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka nie je taká pestrá ako v hornatých oblastiach. Ide o značne využívanú poľnohospodársku krajinu, v ktorej sú živočíšne spoločenstvá pomerne chudobné a značne narušené

³ KÚŽP v Prešove a ŠOP SR, RCOP

antropogénnou činnosťou. Prevládajú najmä **živočíšne spoločenstvá polí a lúk**. K týmto zoocenózam je možné priradiť aj zoocenózy neobrábaných plôch. Charakteristickým znakom je otvorenosť, každoročné i lokálne striedanie kultúr, ročné zmeny v kultúrach súvisiace s ich vývojom, určitá druhová stereotypnosť a časté hlboké zásahy človeka do biocenóz. Väčšina druhov zo suchozemských stavovcov pôvodne obývala stepi. Preto aj adaptačný vývinový proces prebiehal z hľadiska požiadaviek, ktoré na ne kladlo toto otvorené prostredie. Jeho výsledkom je predovšetkým dokonalé farebné splyvanie s prostredím, ktoré zabezpečuje stepným živočíchom ochranu pred predátormi.

Charakteristické druhy pre polia, lúky a pasienky stredných plôch a nížin sú hrabavka škvrnitá, prepelica a jarabica poľná, škovránok poľný, zajac poľný, syseľ obyčajný, drop veľký a malý, ležiak obyčajný, kaňa sivá a popolavá, myšiarka močiarna, trasochvost žltý, strnádka lúčna, chrček roľný a tchor stepný, pre vlhké lúky je charakteristický chrapkáč poľný, pre vlhké lúky s nížinnými poľami cibík chochlatý, pre neobrábanú zem typická pipíška chochlatá.

Živočíšne spoločenstvá bezstavovcov polí (kultúrnej stepi) v porovnaní s lesnými a lúčnymi spoločenstvami sú pomerne chudobné na druhy dôsledkom antropogénnych zásahov, ktoré rušivo pôsobia na štruktúru živočíšnych spoločenstiev. V širšom okolí sa nachádzajú aj faunisticky hodnotné územia, ktoré sú súčasťou biocentier a biokoridorov.

Výraznou črtou územia je jeho poloha v **migračnej ceste vodného vtáctva**. Súvisí s tým značný počet živočíchov prenesených sem zo vzdialenejších geografických oblastí.

Poľovná zver je zastúpená hlavne bažantom obyčajným, zajacom poľným, kačicou divou, srncom hôrnym, sviňou divou, jeleňom obyčajným, prepelicou a jarabicou. Z ostatných druhov tu žije líška obyčajná, kuna lesná, tchor obyčajný a iné. Osobitne chránené živočíchy druhu európskeho významu neboli v území zistené.

Ned'aleko obce Tovarné sa nachádza rybník Bor, vyhľadávaný pre lov rýb kapor, zubáč a úhor.

9.4 Klíma a ovzdušie

Pri charakterizovaní klimatických pomerov patrí záujmové územie obcí do teplej oblasti k okrsku teplému, mierne vlhkému, s chladnou zimou.

Pri charakterizovaní môžeme vychádzať z údajov pre obec Tovarné, ktorej južná časť katastra sa podľa mapy klimaticko-geografických typov sa nachádza v území nížinnej klímy, suchej až mierne suchej, s miernou inverziou teplôt. severná časť katastra má kotlinovú klímu mierne suchú a vlhkú, s veľkou inverziou teplôt.

Tabuľka 21: Charakteristické klimatické údaje katastra obce Tovarné

Typ	Nížinná klíma	Kotlinová klíma
Subtyp	Prevažne teplá	Mierne teplá
Suma teplôt 10°C a viac	2600-3000	2400-2600
Teplota v januári v °C	-1,5 až -4	-2,5 až -5
Teplota v júli v °C	19,5 až 18,5	17 až 18,5
Ročná amplitúda priemerných mesačných teplôt vzduchu v °C	21,5 až 24	20 až 24
Ročné zrážky v mm	650-700	600-800

Zdroj: Protipovodňové opatrenia obce Tovarné, PROEKO Poprad, EKOTERA Prešov

Z hľadiska znečistenia ovzdušia je možné konštatovať, že tzv. malými znečisťovateľmi ovzdušia na území sú prevádzky poľnohospodárskeho družstva. Medzi drobných znečisťovateľov patria priamo obyvatelia obce, ktorí na vykurovanie využívajú fosílnu palivá a často aj nevhodný odpad.

Medzi najväčších znečisťovateľov ovzdušia okresu Vranov nad Topľou patri BUKOZA ENERGO, a.s., Vranov nad Topľou a BUKOCEL a.s. Hencovce.

9.5 Verejné priestranstvá obcí

Verejné priestranstvá v obciach sú v súčasnosti upravené nenáročnou zeleňou, o ktorú sa starajú pracovníci zamestnaní v rámci aktivačných prác. Obec Tovarné má vypracovaný projekt revitalizácie obecného sídla, zatiaľ žiadosť o finančnú podporu jeho realizácie nebola úspešná. Obec Štefanovce má v súčasnosti podanú žiadosť o finančný príspevok na úpravu parku ako oddychovej zóny pre miestnych obyvateľov a návštevníkov. ďalšou plochou, ktorú obec plánuje v budúcnosti zrevitalizovať je plocha v pokojnej zóne pri obecnom cintoríne.

9.6 SWOT analýza – Životné prostredie a verejné priestranstvá obce

Silné stránky	Slabé stránky
<p>Spoločné</p> <ul style="list-style-type: none"> - Obce sa nachádzajú v prostredí s významnými prírodnými danosťami s pestrou faunou a flórou - Obce zabezpečujú starostlivosť o obecnú zeleň a o ochranu významných drevín vo svojich katastroch - Významné Chránené územie CHA Štefanovská borina 	<p>Spoločné</p> <ul style="list-style-type: none"> - výskyt zraniteľných území z hľadiska ochrany vôd (kataster Tovarné) - Potrebná estetizácia a úprava okolia obecných úradov - Výskyt čiernych skládok komunálneho odpadu najmä v okolí vodných tokov - Znečisťovanie ovzdušia od malých prevádzok - Znečisťovanie ovzdušia spaľovaním odpadov a nevhodného paliva obyvateľmi - Vypaľovanie suchej trávy – nevedomosť obyvateľov - S – nekoordinovaný výrub lesa v okolí obcí
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> - Využívanie fondov a nadácií pre realizáciu malých komunitných projektov pre úpravu prostredia obce obyvateľmi - Využívanie alternatívnych zdrojov energie 	<ul style="list-style-type: none"> - Nízka uvedomosť obyvateľov v oblasti ochrany životného prostredia - Klimatické zmeny, extrémny počasie zmena zrážkových pomerov (suchá, záplavy) - Šírenie invázných druhov rastlín

10 Dopravná a technická infraštruktúra

10.1 Dopravná dostupnosť územia

Hlavnú dopravnú kostru dotknutého územia predstavuje cesta II. triedy č. 558 Sedliská (Podčičva) – Humenné. Táto cesta sa zhruba 1,5 km západným smerom pri obci Sedliská (Podčičva) napája na nadradenú cestu I. triedy č. 15 Vranov nad Topľou – Stropkov (– Svidník – Poľsko). V obci Tovarné sa na cestu II. triedy pripája cesta III. triedy č. 3638 Tovarné – Štefanovce a mimo zastavaného územia obce aj cesta III. triedy č. 3639 Tovarné – Tovarnianska Polianka. Obce dotknutého územia majú dobrú cestnú dostupnosť k regionálnym centrám – okresným mestám Vranov nad Topľou a Humenné

Tabuľka 22: Dopravná poloha obcí

	Označenie cesty v obci	Vzdialenosť blízkych sídiel
Obec Štefanovce	III/5583	Vranov n/T 18 km, Humenné 17 km, Michalovce 35 km, Prešov 68 km, Košice 78 km
Obec Tovarné	II/558, II/554, III/5583	Vranov n/T 11 km, Humenné 13 km, Prešov 60 km, Košice 70 km
Obec Tovarnianska Polianka	III/5584	Vranov n/T 12 km, Humenné 12 km, Prešov 62 km, Košice 89 km

Zdroj: Obecné úrady obcí Štefanovce, Tovarné, Tovarnianska Polianka

10.2 Dopravná infraštruktúra

Autobusové spojenia sú najefektívnejším dopravným spojením s blízkymi obcami a mestami (najmä SAD Vranov nad Topľou a SAD Humenné). Počet autobusových spojov vyhovuje.

V súčasnej dobe sa v obci Štefanovce nachádza jedna zastávka SAD, ktorá ale potrebuje rekonštrukciu. V Tovarnom sa nachádzajú štyri zastávky, ktoré ale potrebujú rekonštrukciu a v Tovarnianskej Polianke dve zastávky SAD. Kvôli ohrozeniu bezpečnosti osôb sú najviac problematické zastávka na Križovatke v Tovarnianskej Polianke a zastávka na Križovatke v Tovarnom.

Prioritou pre obyvateľov stále ostáva osobná automobilová doprava.

Kvôli bezpečnosti dopravy a technickému stavu vozoviek je snahou obce Tovarné vylúčiť kamiónovú dopravu z komunikácie cez obec.

Obecné komunikácie

Tovarné – dĺžka obecných komunikácií 2,5 km a dĺžka vybudovaných chodníkov 0,49 km. Miestne komunikácie a chodníky sú v nevyhovujúcom technickom stave, je potrebná ich rekonštrukcia obrubníkov.

Tovarnianska Polianka – dĺžka obecných komunikácií 0,40 km. Obec je koncovou obcou. Komunikácie boli rekonštruované v roku 1985, je potrebná opätovná rekonštrukcia. Výstavba chodníkov na chýbajúcich úsekoch nie je technicky možná – bolo by potrebné prekrytie koryta potoka.

Štefanovce – dĺžka obecných komunikácií 1,1 km; Obec je koncovou obcou. Obecné komunikácie sú v nevyhovujúcom technickom stave – najkritickejší úsek je cesta k cintorínu, ktorá potrebuje okamžitú rekonštrukciu.

Obce zabezpečujú čistotu a údržbu komunikácií v rámci programu aktivačných prác a menších obecných služieb.

10.3 Technická infraštruktúra

Vodovod

Štefanovce – prívod pitnej vody do domácností je zabezpečený vlastnými studňami s vyhovujúcou kvalitou pitnej vody, so znižovaním sa hladiny vôd v suchých mesiacoch. V obci je vybudovaný vývod pitnej vody na verejnom priestranstve, je využívaný najmä v letných mesiacoch ale jeho okolie nie je dostatočne upravené (chýba zastrešenie).

Tovarné – v obci je čiastočne vybudovaný verejný vodovod – 90%. Zámerom obce je pokračovať v jeho výstavbe. 80% miestnych domácností je napojených na verejný vodovod.

Tovarnianska Polianka – v obci je vybudovaný verejný vodovod a 80% domácností je napojených.

Kanalizácia a ČOV

Štefanovce – nie je vybudovaná kanalizácia a ČOV, obec nemá spracovanú projektovú dokumentáciu. V obci má časť domácností vybudované vlastné žumpy alebo septiky, jedna domácnosť malú čistiareň odpadových vôd.

Tovarné – v obci je vybudovaná verejná kanalizácia a 80% domácností je napojených. Ostatných 20% domácností využíva vlastné žumpy. V katastri obce sa nachádza ČOV, vodárenská spoločnosť má zámer ČOV rekonštruovať.

Tovarnianska Polianka – nie je vybudovaná kanalizácia a ČOV, obec má spracovanú projektovú dokumentáciu, ktorá potrebuje aktualizáciu. V obci má časť domácností vybudované vlastné žumpy alebo septiky.

V rámci obcí je odvádzaná zrážková voda rigolmi popri väčšine komunikácií v obciach. Na úsekoch, kde je vplyvom zvýšenej hladiny vôd v korytách ohrozená bezpečnosť obyvateľov a dopravy bude potrebné realizovať úpravu vodných tokov a cestné rigoly rekonštruovať. V obci Tovarné je potrebná realizácia protipovodňové opatrenia – zachytávanie tečúcej vody z lesa do obce.

Rozvod plynu

Štefanovce – v obci nie je vybudovaný verejný plynovod a obec nemá spracovanú projektovú dokumentáciu pre jeho realizáciu.

Tovarné – v celej obci je vybudovaný verejný plynovod s napojením všetkých domácností. Iba budova Domu smútku nie je na rozvod plynu napojená.

Tovarnianska Polianka – v obci je vybudovaný verejný plynovod a na verejný rozvod plynu je napojených 80% domácností.

Elektrifikácia a pokrytie mobilným a internetovým signálom

Všetky tri obce dotknutého územia sú plne elektrifikované. V obci Štefanovce bola v roku 2010 rekonštruovaná a modernizovaná trafostanica.

V celom území obcí je zabezpečené pokrytie signálom mobilných sietí Orange, O2, Telekom, Štvorka. V súčasnosti nie je realizované pokrytie obcí optickými káblami pre zavedenie internetu a televízie.

Odpadové hospodárstvo

V obciach je zavedený separovaný zber odpadu. Odpad je zhromažďovaný obyvateľmi v odpadových vreciach a nádobách a jeho odvoz zabezpečuje FÚRA s. r. o, Košice. Zámerom obce Tovarné je vybudovanie zberného dvora ako miesta pre občanov, firmy a organizácie z obce i okolitých obcí, za účelom odborného a ekologického nakladania s rôznym druhom odpadu.

Zložky triedeného odpadu:

1. Papier
2. Sklo

3. Zmiešané plasty
4. PET fľaše
5. Elektronický odpad
6. Kovové obaly
7. Pneumatiky
8. Viacvrstvový kombinovaný materiál (TetraPack)
9. Nebezpečný odpad

V súčasnosti, tak ako vo väčšine obcí Slovenska, stále sú obcami riešené (identifikované a odstraňované) divoké skládky odpadu, najmä stavebného odpadu. Pre odvoz stavebného odpadu zabezpečujú obce veľkokapacitné kontajnery 2x ročne.

V obciach doposiaľ nie sú vybudované stanovišťa pre kontajnery pre separovaný zber odpadu, z dôvodu udržiavania čistoty verejných priestranstiev obcí je vybudovanie stanovišť zámerom obcí do budúcnosti.

10.4 SWOT analýza – Dopravná a technická infraštruktúra

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - Dostatočný počet autobusových spojení v území - V území zavedený triedený zber odpadu (FÚRA, s. r. o.) - Dostatočné pokrytie mobilným signálom - V území zabezpečený odber elektrickej energie z verejnej siete <p>Štefanovce</p> <ul style="list-style-type: none"> - S – kvalitná voda vo vlastných studniach - S – trafostanica rekonštruovaná <p>Tovarné</p> <ul style="list-style-type: none"> - T – pripravená štúdia odvodnenia komunikácie - T – rekonštruované verejné osvetlenie - T – vybudovaný verejný vodovod, 80% domácností napojených <p>Tovarnianska Polianka</p> <ul style="list-style-type: none"> - TP – Obec plynofikovaná 	<ul style="list-style-type: none"> - Nevyhovujúci technický stav miestnych komunikácií pre dopravu i pre peších - Odvoz odpadu z územia riešený vrecovým zberom - V území vznikajú čierne skládky – najmä stavebný odpad - Neuvedomelosť občanov – znečisťovanie prostredia odpadom, nedodržiavanie zásad separovania odpadu - Ohrozenie záplavami , potrebná úprava vodných tokov – regulácia, údržba - Znečistenie prostredia z prevádzok a poľnohospodárskej výroby - Zastávky SAD v nevyhovujúcom stave vo všetkých obciach <p>Štefanovce</p> <ul style="list-style-type: none"> - S – nie je vybudovaný verejný vodovod

<ul style="list-style-type: none"> - TP – V obci vybudovaný verejný vodovod - TP – V roku 2007 zrekonštruované verejné osvetlenie 	<ul style="list-style-type: none"> - S – chýba verejná kanalizácia, nespracovaná PD - S – V obci sú žumpy – umožňujú priesaky znečistenia do spodných vôd - S – vývod vody na verejné priestranstvo nie je zastrešený - S – znižovanie hladiny vody v studniach v suchých mesiacoch - S – ohrozenie povodňami (dôvodom je zarastanie koryta toku a nadmerný výrub drevín v okolitých lesoch) <p>Tovarné</p> <ul style="list-style-type: none"> - T – dom smútku nie je napojený na verejný plynovod - Prejazd kamiónovej dopravy cez T ohrozuje bezpečnosť a znečisťuje prostredie <p>Tovarnianska Polianka</p> <ul style="list-style-type: none"> - TP – chýba verejná kanalizácia - TP – nie je aktualizovaná PD pre vybudovanie kanalizácie
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> - Zámer obce Tovarné vybudovať Zberný dvor – využitie pre všetky obce v dotknutom území - Možnosti úspor využívaním alternatívnych zdrojov energie pre domácnosti a obec - Využitie prostriedkov z fondov pre ochranu životného prostredia 	<ul style="list-style-type: none"> - Mimoriadne udalosti – zosuvy pôdy, záplavy, ktoré môžu narušiť vybudovanú technickú infraštruktúru - Nárast cien energií - Nedostatok finančných prostriedkov na rekonštrukciu miestnych komunikácií a chodníkov

11 Bezpečnosť občanov a návštevníkov obce

Obce venujú bezpečnosti občanov veľkú pozornosť. Pre zvýšenie bezpečnosti obce dbajú najmä na bezporuchové verejné osvetlenie všetkých úsekov v obciach.

Verejné osvetlenie

Verejné osvetlenie v obci Tovarné je po rekonštrukcii vo vyhovujúcom technickom stave. Verejné osvetlenie v obci Tovarnianska Polianka bolo v roku 2007 rekonštruované, je v dobrom technickom stave.

V obci Štefanovce je na celom území vybudované verejné osvetlenie, ktoré je po rekonštrukcií hláv. V budúcnosti bude obec modernizovať osvetlenie výmenou za LED svietidlá.

Kamerový systém

V obci Tovarnianska Polianka v súčasnosti nie je vybudovaný kamerový systém.

Obec Tovarné má čiastočné pokrytie kamerovým systémom - monitorované sú – budova obecného úradu, miestny park, detské preliezačky, cintorín, ZŠ s MŠ Tovarné + zabezpečovací systém – budova Obecného úradu a ZŠ s MŠ.

V obci Štefanovce bude z dôvodu zvýšenia bezpečnosti obyvateľov a ich majetku, zároveň pre zvýšenie ochrany životného prostredia realizovaná montáž kamerového systému v najbližšej budúcnosti.

11.1 Polícia a jej činnosť

Obce Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka patria do kompetencií Obvodného oddelenia Policajného zboru Vranov nad Topľou patriace pod Okresné riaditeľstvo PZ vo Vranove nad Topľou. Činnosť polície je zameraná na ochranu poriadku, boj proti trestnej činnosti, odhaľovanie a objasňovanie priestupkov a činov.

Zásahy polície v obci sú najčastejšie smerované na dodržiavanie verejného poriadku a riešenie drobných krádeží a problémy vznikajúce susedskými spormi a spormi v rodinách.

11.2 Požiarna ochrana

Obce Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka spadajú pod Krajské riaditeľstvo Hasičského a záchranného zboru v Prešove a Okresné riaditeľstvo HaZZ vo Vranove nad Topľou.

Iba v obci Tovarné je aktívny Dobrovoľný hasičský zbor. Obec Štefanovce vlastní dve hasičské autá v nevyhovujúcom technickom stave a hasičskú techniku.

11.3 Mimoriadne udalosti v meste a ich dopady na obyvateľstvo

Mimoriadne udalosti za posledné roky

Štefanovce 2013 – v dôsledku privalových dažďov záplavy domov, pivníc a komunikácií. V obci boli zrealizované protipovodňové opatrenia – regulácia miestneho toku a svojpomocné opravy odvodňovacích kanálov.

Tovarné 2013 - prietrž mračien, zaplavenie obce vodou z polí, boli zrealizované opatrenia (výsadba slnečnice).

Tovarnianska Polianka 2009 – prietrž mračien, zaplavenie obce vodou z lesa, boli zrealizované opatrenia (zatrávnenie pasienkov).

Medzi udalosti ohrozujúce bezpečnosť obyvateľov a ich majetku patria aj požiare – v katastri obcí najmä v dôsledku vypaľovania suchých porastov nevedomými obyvateľmi.

Všetky mimoriadne udalosti riešia obce cez Okresný úrad, odbor krízového riadenia – cez zasadanie krízového štábu, podávanie hlásení hasičom a ďalším zložkám pre ochranu bezpečnosti. Obce pri riešení dopadov a dôsledkov vznikajúcich pri mimoriadnych udalostiach na majetku obce a obyvateľov úzko spolupracuje s miestnymi podnikateľmi a obyvateľmi, ktorých okamžite informuje o vzniknutej situácii prostredníctvom obecného rozhlasu a s ktorými rieši následné provizórne zabezpečenia.

11.4 SWOT analýza – Bezpečnosť

Silné stránky	Slabé stránky
<p>Spoločné</p> <ul style="list-style-type: none"> - Obce majú vybudované verejné osvetlenie - Dobrá spolupráca obce so štátnou políciou a ďalšími záchrannými zložkami <p>Tovarné</p> <ul style="list-style-type: none"> - V obci je aktívny DHZ 	<p>Spoločné</p> <ul style="list-style-type: none"> - V obciach Štefanovce a Tovarnianska Polianka nie je aktívny Dobrovoľný požiarny zbor <p>Štefanovce</p> <ul style="list-style-type: none"> - S – osvetlenie – potrebná modernizácia na LED svietidlá
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> - Vybudovanie kamerového systému v obciach - Realizácia projektov s cieľom preventívnych a výchovných aktivít - Spolupráca školy, obce a zložiek bezpečnosti s neprispôsobivými obyvateľmi a sociálne vylúčenými obyvateľmi 	<ul style="list-style-type: none"> - Vysoké % neprispôsobivého a sociálne vylúčeného obyvateľstva (väzba na kriminalitu, požiarovosť) - Nárast chudoby - Ohrozenie zdravia a života obyvateľov živelnými pohromami

12 Vyhodnotenie dotazníkového prieskumu o prioritách medzi obyvateľmi obcí

Dôležitým vstupom pri tvorbe Spoločného programu rozvoja obcí na obdobie 2016-2022 (2025) boli aj podnety a spätná väzba z komunikácie s verejnosťou na základe spracovaného dotazníka.

Obyvatelia mohli vyjadriť svoje preferencie o prioritách rozvoja pre každú z obcí dotknutého územia. Vyberať si mohli z preddefinovaného zoznamu 33 prioritných oblastí maximálne 5 oblastí tie, ktoré sú podľa nich prioritou pre rozvoj obce v najbližších rokoch. Zároveň bol občanom touto formou vytvorený priestor, aby mohli zadefinovať a uviesť vlastné oblasti kľúčové pre rozvoj ich obce, ktoré im v preddefinovaných možnostiach chýbali, resp. pridať komentár/názor k už existujúcim.

Prieskum prebiehal oddelene v jednotlivých obciach dotknutého územia na prelome mesiacov október a november 2015.

Zoznam oblastí, ku ktorým sa obyvatelia vyjadrovali:

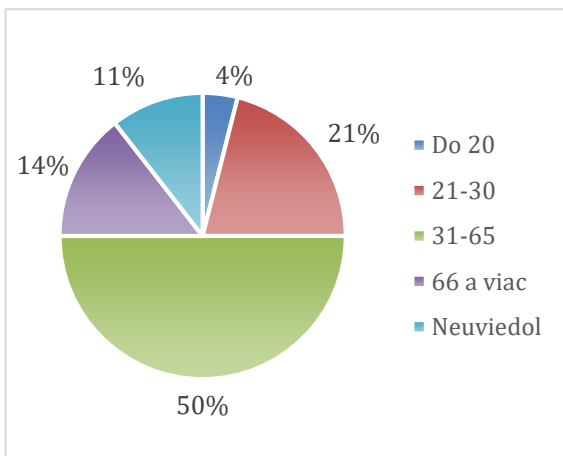
- Príprava stavebných pozemkov pre rodinné domy
- Výstavba nájomných obecných bytov
- Rekonštrukcia miestnych ciest
- Rekonštrukcia, resp. výstavba autobusových zastávok
- Rekonštrukcia, dobudovanie chodníkov
- Rekonštrukcia, dobudovanie vodovodu
- Rekonštrukcia, dobudovanie plynovodu
- Rekonštrukcia, dobudovanie kanalizácie
- Dostupnosť obce spojmi verejnej dopravy
- Rekonštrukcia prostredia cintorína, dobudovanie domu smútku, rozšírenie plochy pre hrobové miesta
- Komunitné činnosti – práca s marginalizovanými skupinami (najmä s Rómami)
- Ochrana pred povodňami
- Rekonštrukcia resp. vybudovanie relaxačných zón (napr. verejné priestranstvá, parky, prechádzkové a cyklotrasy, kúpalisko...)
- Vytvorenie priestoru pre aktívny oddych detí (napr. preliezky, detské ihriská, minihriská ...)
- Rekonštrukcia budov, resp. areálov materských a základných škôl a/alebo ich vybavenia
- Poskytovanie sociálnych služieb (napr. opatrovateľské služby, denný stacionár, rozvoz stravy...)
- Podpora činnosti miestnych spolkov (napr. klub dôchodcov, spolok rybárov/poľovníkov, folklórne súbory, ochotnícke divadlo...)
- Organizovanie kultúrno-spoločenských, športových podujatí
- Rekonštrukcia resp. doplnenie verejného osvetlenia

- Čistota vodných tokov
- Triedenie a využívanie odpadu
- Čistota obce a údržba verejných priestranstiev
- Dodržiavanie verejného poriadku (napr. inštalácia kamerového systému, zavedenie obecnej polície, občianske hliadky...)
- Rekonštrukcia resp. vybudovanie športovísk (napr. ihrisko, posilňovňa, zimný areál...)
- Rekonštrukcia resp. vybudovanie kultúrnych zariadení (napr. dom kultúry, amfiteáter, kino...)
- Vytvorenie pracovných miest cez obecný podnik, malé obecné služby resp. aktivačné práce
- Vytváranie podmienok pre podnikateľov (napr. prenájom/predaj priestorov, pozemkov)
- Dostupnosť zdravotníckej starostlivosti
- Doplnenie poskytovaných služieb v obci (napr. potraviny, reštauračné služby, obchod s domácimi potrebami, drobné služby – kaderníctvo...)
- Skvalitnenie obecného rozhlasu
- Iné

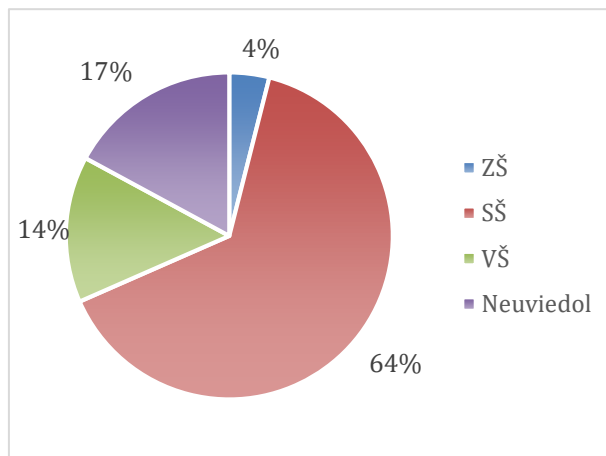
12.1 Dotazníkový prieskum medzi obyvateľmi obce Tovarné

Dotazník vyplnilo 76 respondentov. Z hľadiska vekovej štruktúry prevládali ľudia z kategórie 31-65 rokov, v rámci vzdelanostnej štruktúry, z respondentov, ktorí uviedli odpoveď, stredoškolsky vzdelaní ľudia.

Graf 15: Vekové zloženie respondentov

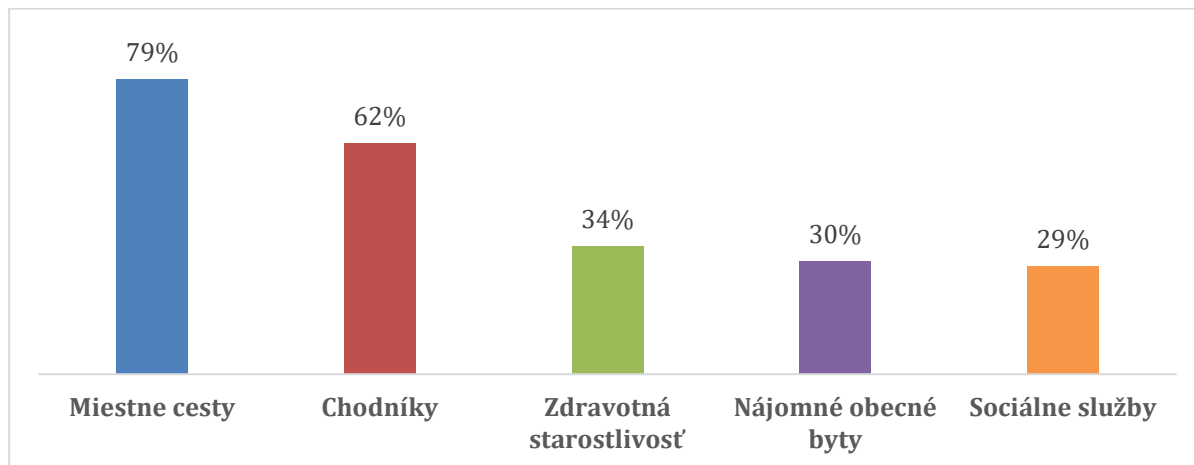
Graf 16: Vzdelanostná štruktúra

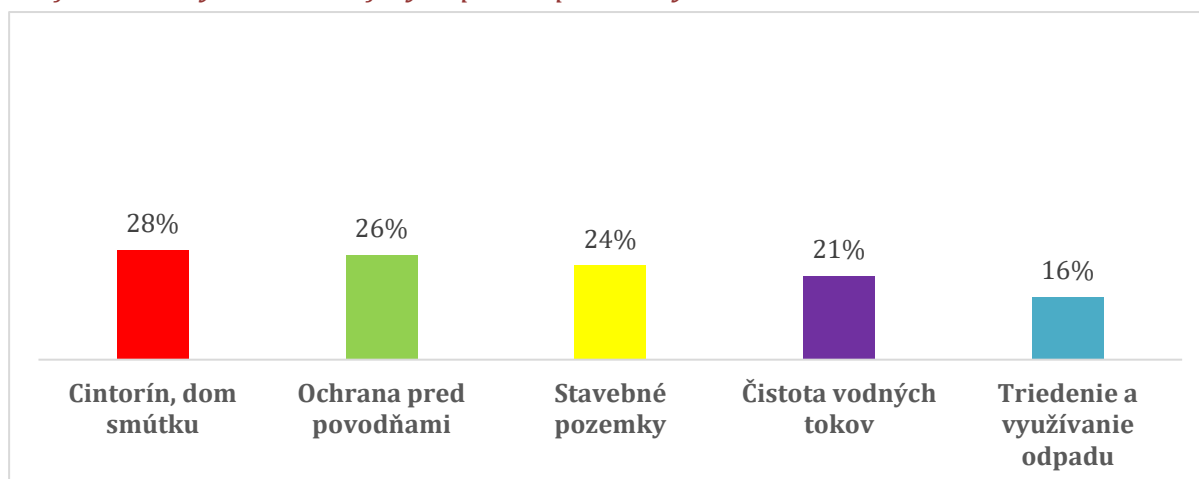
Výsledky prieskumu sú premietnuté v nasledujúcich grafoch. Graf 17 znázorňuje oblasti, ktoré sa vďaka získaným hlasom umiestnili na 1. až 5. mieste. Jedná sa teda o priority, ktoré považujú obyvatelia Tovarného za najdôležitejšie. Z percentuálnych hodnôt je zrejmé, že dve oblasti najviac rezonovali medzi respondentmi a bude im potrebné venovať zvýšenú pozornosť. Jedná sa o **rekonštrukciu a dobudovanie miestnych ciest a chodníkov**.

Graf 18 znázorňuje oblasti, ktoré sa umiestnili na 6. až 10. mieste.

Graf 17: Prvých 5 rozvojových priorít podľa obyvateľov obce Tovarné

Graf 18: „Druhý sled“ rozvojových priorít podľa obyvateľov obce Tovarné

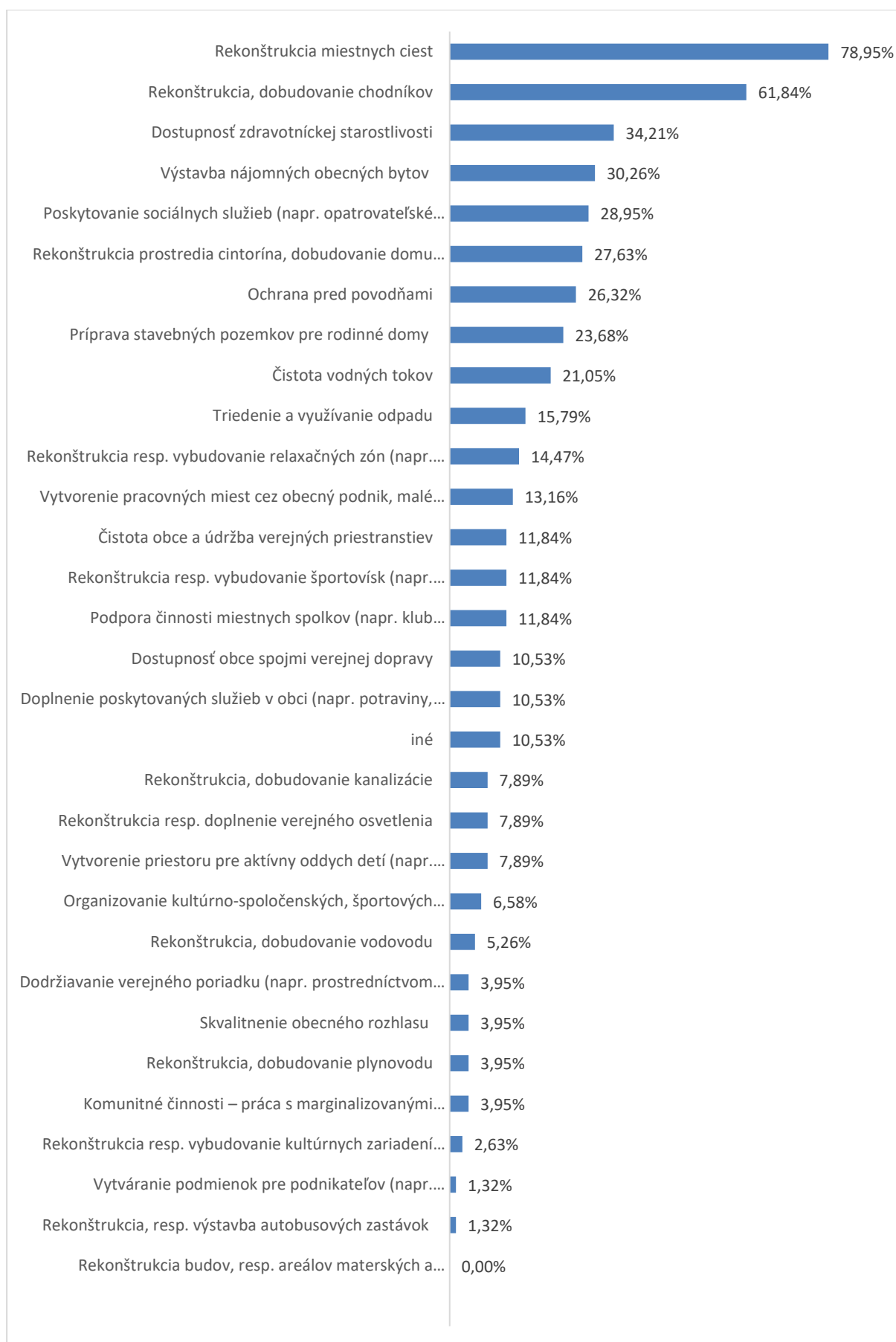

Osem respondentov uviedlo možnosť „iné“. Tie odpovede navrhovali: zriadiť v obci lekáreň (2x), zriadiť obecnú kompostáreň (2x), vybudovať krematórium (1x), vybudovať telocvičňu pri ZŠ (1x), rekonštruovať budovu DHZ (1x) a častejšie vyvážať komunálny odpad a zmiešané plasty (1x).

V rámci všeobecných komentárov respondenti (5x) uvádzali konkrétne lokality, kde je potrebné rekonštruovať a dobudovať miestne komunikácie (najmä prístupové cesty k rodinným domom) a jeden komentár navrhoval komplexné riešenie prostredia cintorína a s tým spojené služby („spodná voda v hrobch, klimatizáciu v dome nádeje, 2-3 svetlá na cintoríne, separovanie odpadu na cintoríne, urobiť studňu“).

Sumárne výsledky prieskumu pre všetky oblasti znázorňuje nasledujúci graf.

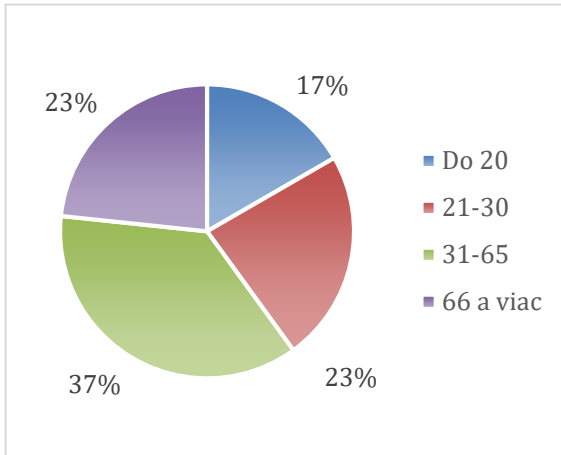
Graf 19: Sumárne poradie prioritných oblastí rozvoja podľa obyvateľov obce Tovarné

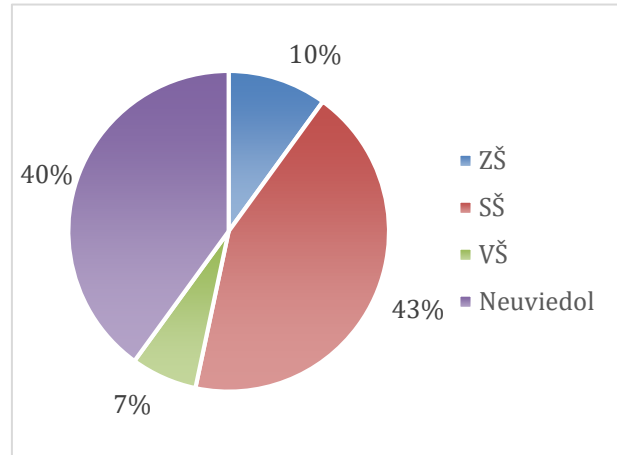
12.2 Dotazníkový prieskum medzi obyvateľmi obce Tovarnianska Polianka

Dotazník vyplnilo 30 respondentov. Z hľadiska vekovej štruktúry prevládali ľudia z kategórie 31-65 rokov, v rámci vzdelanostnej štruktúry, z respondentov, ktorí uviedli odpoveď, stredoškolsky vzdelaní ľudia.

Graf 20: Vekové zloženie respondentov

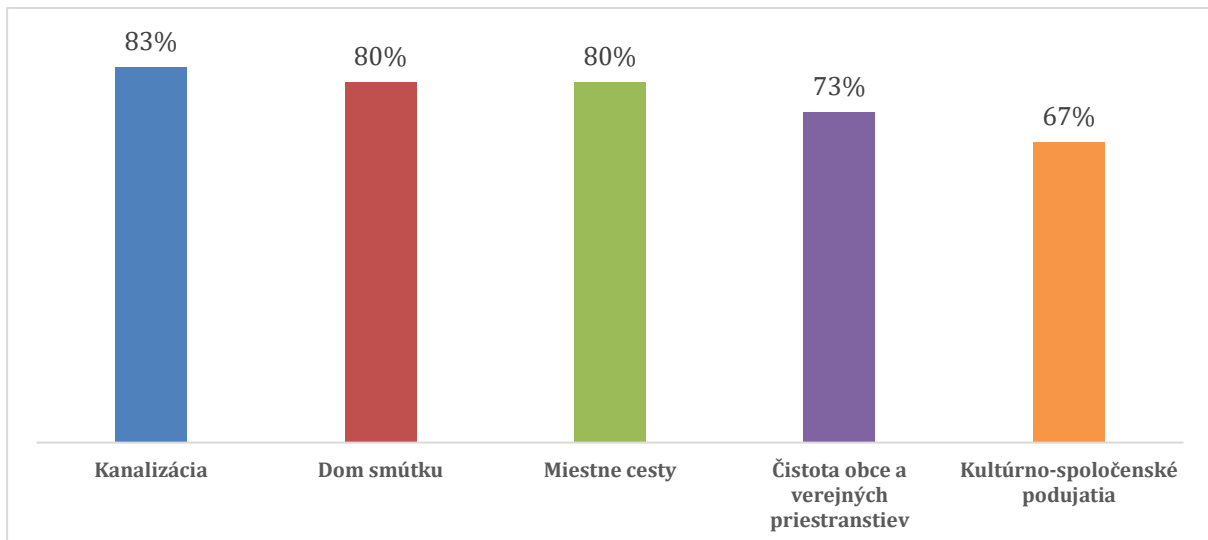

Graf 21: Vzdelanostná štruktúra

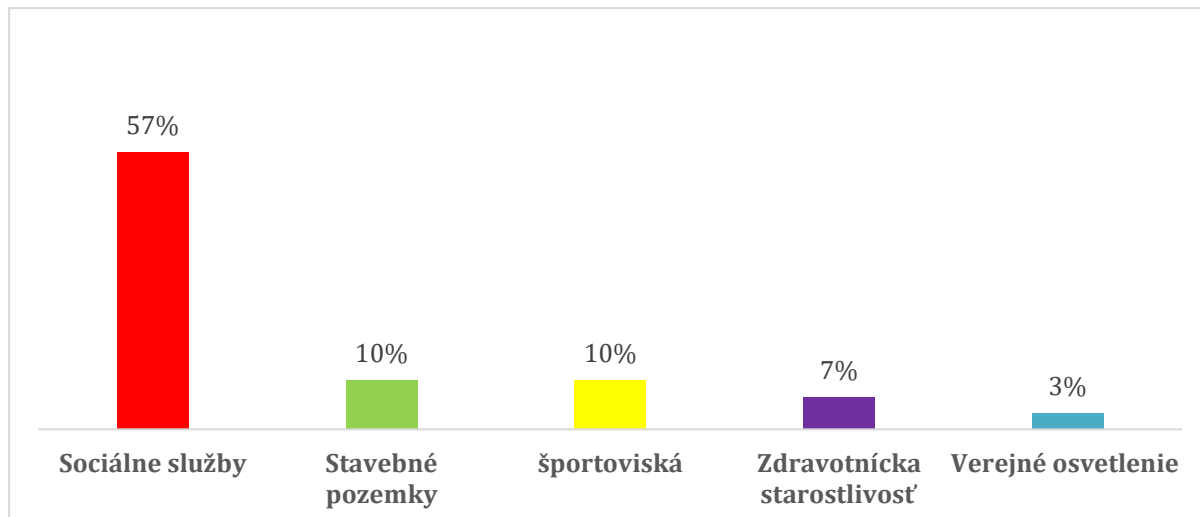

Výsledky prieskumu sú premietnuté v nasledujúcich grafoch. Graf 1722 znázorňuje oblasti, ktoré sa vďaka získaným hlasom umiestnili na 1. až 5. mieste. Jedná sa teda o priority, ktoré považujú obyvatelia Tovarnianskej Polianky za najdôležitejšie. Z percentuálnych hodnôt je zrejmé, že tri oblasti najviac rezonovali medzi respondentmi a bude im potrebné venovať zvýšenú pozornosť. Jedná sa o rekonštrukciu, resp. dobudovanie **kanalizácie, domu smútku a miestnych ciest**. Graf 23 znázorňuje oblasti, ktoré sa umiestnili na 6. až 10. mieste.

Graf 22: Prvých 5 rozvojových priorít podľa obyvateľov obce Tovarnianska Polianka

Graf 23: Druhý sled“ rozvojových priorít podľa obyvateľov obce Tovarnianska Polianka

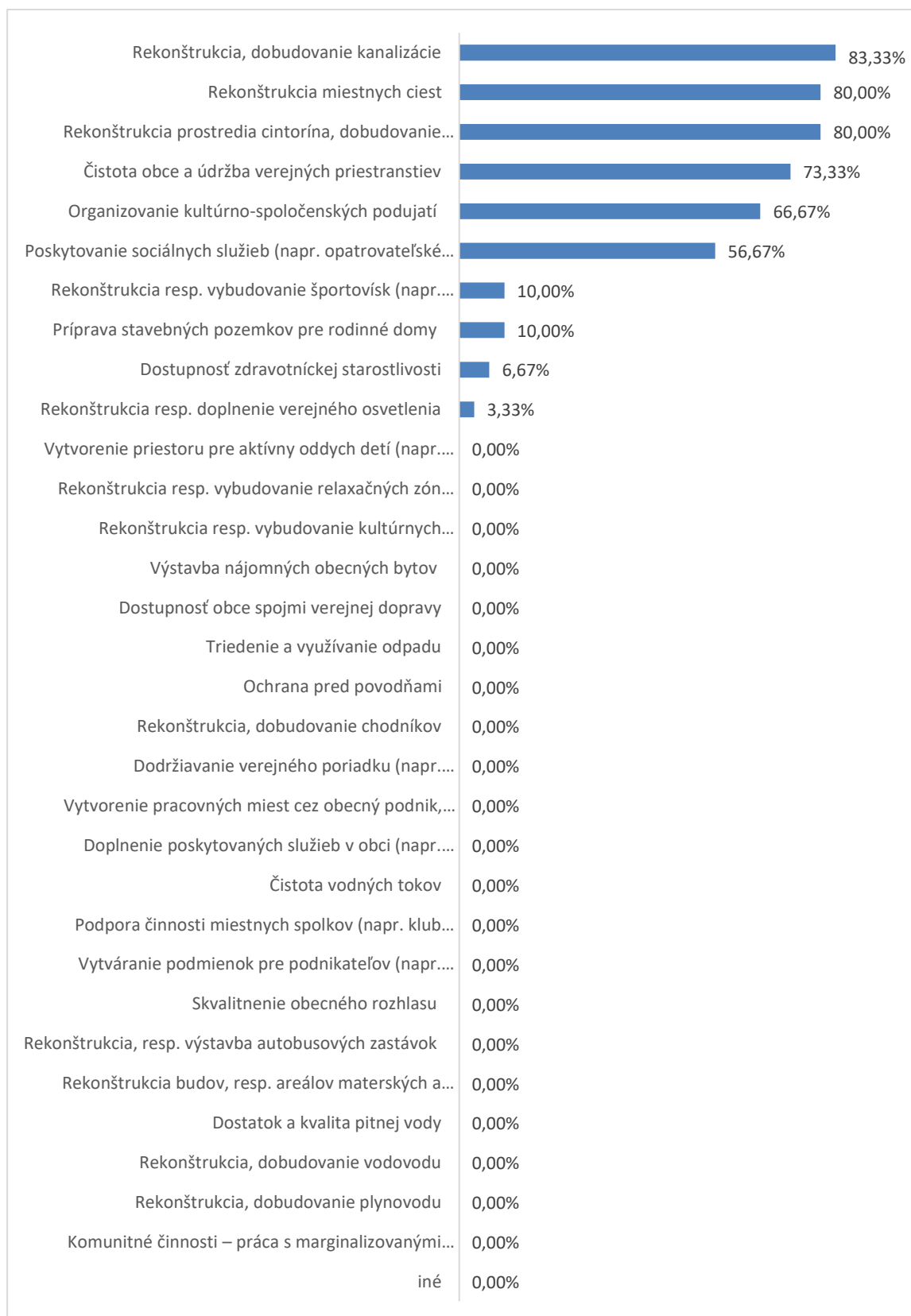

Ani jeden respondent nezvolil tému iné, resp. neuviedol všeobecný komentár.

Sumárne výsledky prieskumu pre všetky oblasti podľa preferencií obyvateľov obce Tovarnianska Polianka znázorňuje nasledujúci graf.

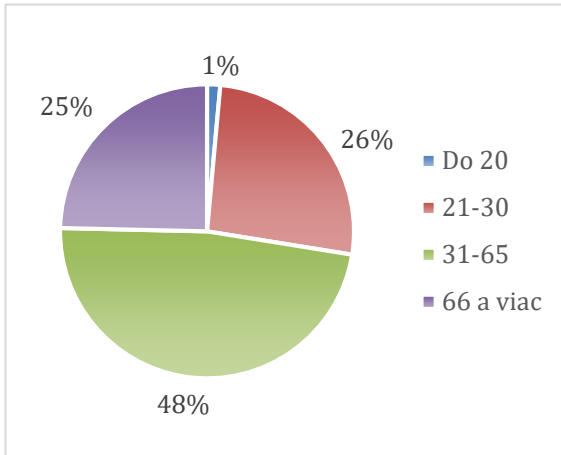
Graf 24: Sumárne poradie prioritných oblastí rozvoja podľa obyvateľov obce Tovarnianska Polianka

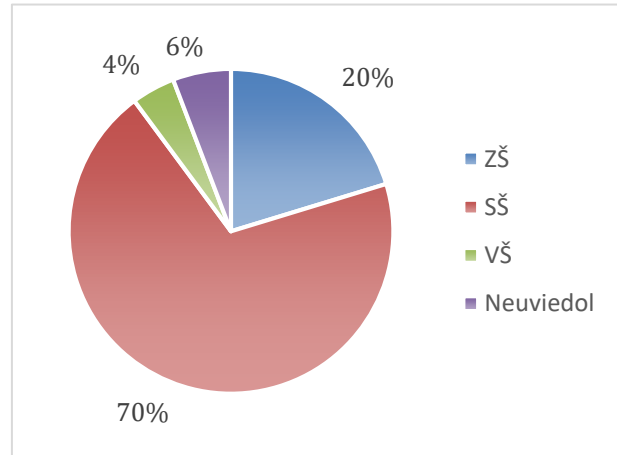
12.3 Dotazníkový prieskum medzi obyvateľmi obce Štefanovce

Dotazníkového prieskumu sa zúčastnilo spolu 69 respondentov z obce Štefanovce. Z hľadiska vekovej štruktúry prevládali ľudia z kategórie 31-65 rokov, v rámci vzdelanostnej štruktúry stredoškolsky vzdelaní ľudia.

Graf 25: Vekové zloženie respondentov

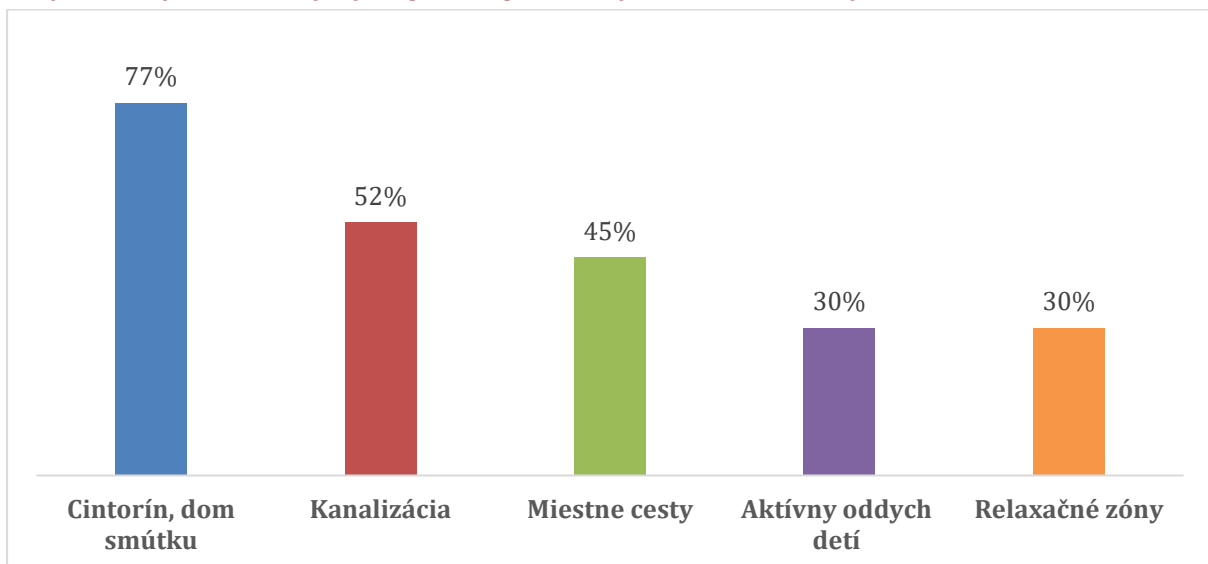

Graf 26: Vzdelanostná štruktúra

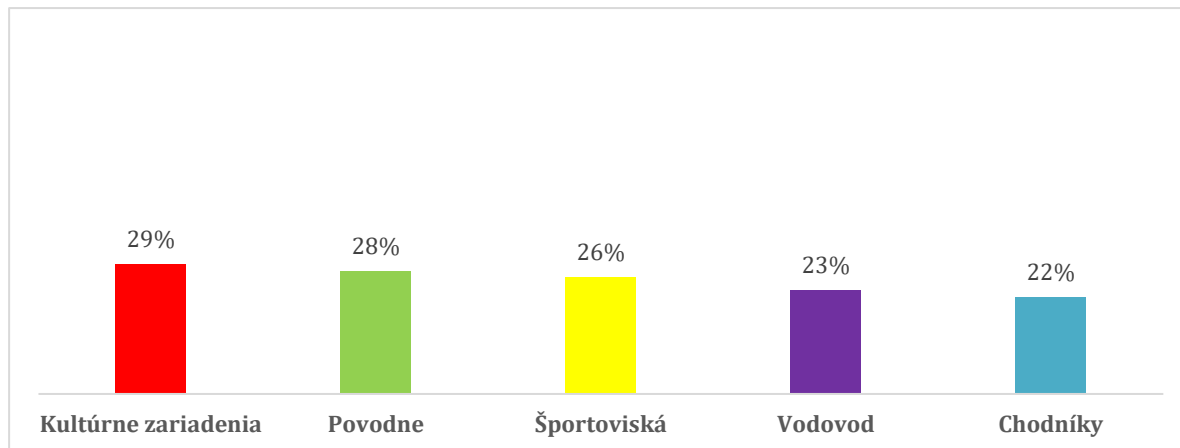
Päť hlavných oblastí, do ktorých by mala byť smerovaná pozornosť obce na najbližšie obdobie sú **rekonštrukcia prostredia cintorína, dobudovanie domu smútku a rozšírenie plochy pre hrobové miesta.**

Graf 27: Prvých 5 rozvojových priorít podľa obyvateľov obce Štefanovce

Graf 28 znázorňuje oblasti, ktoré sa podľa respondentov umiestnili na 6. až 10. mieste.

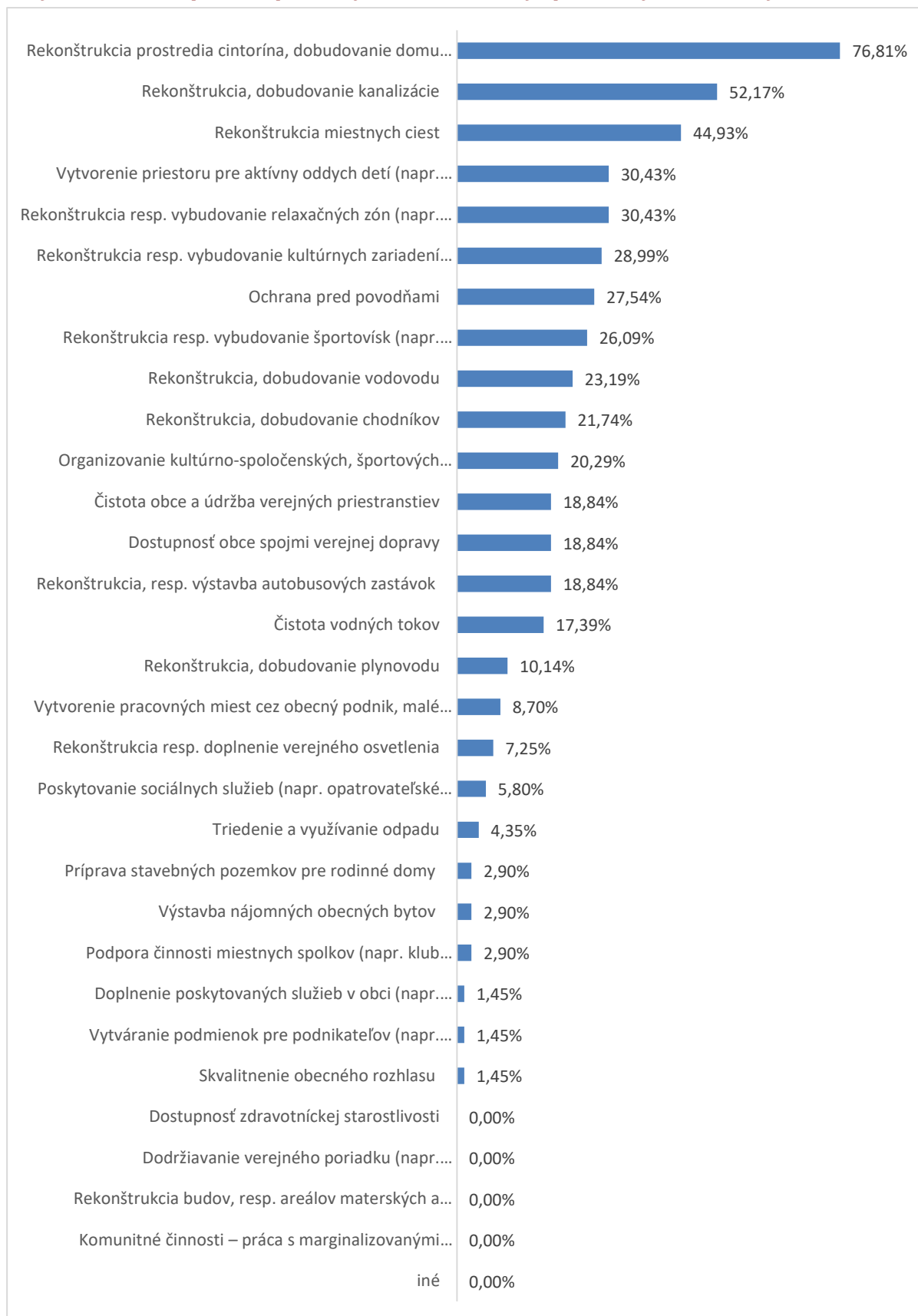
Graf 28: Druhý sled“ rozvojových priorít podľa obyvateľov obce Tovarnianska Polianka

Dvaja respondenti v rámci všeobecného komentára uviedli, že je potrebné sa venovať prispôsobeniu verejnej dopravy počas pracovných dní (práca) ale aj cez víkend.

Celkové poradie priorít podľa zrealizovaného dotazníkového prieskumu v obci Štefanovce znázorňuje nasledujúci Graf 29.

Graf 29: Sumárne poradie prioritných oblastí rozvoja podľa obyvateľov Štefanovce

STRATEGICKÁ A PROGRAMOVÁ ČASŤ

Spoločnú strategickú a programovú časť rozvoja obcí Tovarné, Tovarnianska Polianka, Štefanovce na obdobie rokov 2016 – 2022 (2025) definuje:

1. **Spoločná vízia** obcí dotknutého územia v roku 2025
2. **Smerovanie rozvoja** obcí prostredníctvom hlavného cieľa
3. **Opatrenia a bloky aktivít**

Strategická a programová časť má navrhnutú jednoduchú štvorstupňovú štruktúru (spoločná vízia → spoločný hlavný cieľ rozvoja obcí → opatrenia → bloky aktivít), ktorá je logická, ľahko čitateľná, s možnosťou rýchlej orientácie v jej obsahu. Nie je uvažované s programami, v ktorých by boli tematicky zoskupené navrhované opatrenia. Indikátory pre vyhodnotenie výsledku sú navrhnuté na úrovni cieľa a môžu byť rovnakým spôsobom nastavené aj špecificky pre jednotlivé opatrenia.

13 Spoločná stratégia rozvoja

13.1 Východiská návrhu strategického smerovania rozvoja

Návrh spoločnej stratégie vychádza z analýzy súčasného stavu – potrieb a potenciálu pre rozvoj dotknutého územia (analytická časť). Trojica obcí dotknutého územia je súčasťou MAS Čičva, preto kľúčovým východiskovým dokumentom určujúcim podobu spoločného strategického smerovania rozvoja trojice obcí je Stratégia rozvoja vidieka MAS Pod hradom Čičva 2016 – 2025 (2030). Ďalšie dokumenty, ktoré boli pri definovaní rozvojového smerovania rešpektované sú

- Zadanie pre územný plán obce Tovarné, december 2015
- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2014 – 2020
- Územný plán veľkého územného celku Prešovského kraja, Zmeny a doplnky 2009
- Koncepcia rozvoja cestovného ruchu v regióne Horný Zemplín, 2012
- Regionálna integrovaná územná stratégia Prešovského kraja na roky 2014 – 2020
- Integrovaný regionálny operačný program pre PSK na programovacie obdobie 2014 – 2020
- Národná stratégia regionálneho rozvoja SR

Definovanie obsahu strategickej a programovej časti ďalej zohľadňuje zásady:

- integrovaného prístupu a participácie všetkých troch obcí v oblastiach spoločného záujmu, prípadne s prvkami nadobecného charakteru – spolupodieľanie a spoločné riešenia,

- spoločnej koordinácie v oblastiach špecifického záujmu jednotlivých obcí – predovšetkým na báze vzájomného informovania a koordinácie riešení,
- spolupodieľania sa jednotlivých obcí na riešeníach v oblastiach individuálneho záujmu tej ktorej obce na základe oslovenia a prizvania k spolupráci.

13.2 Spoločná vízia a cieľ rozvoja dotknutého územia

Stratégia rozvoja vidieka MAS pod hradom Čičva pod názvom „Spoločne si vyskladajme región Domaše a Ondavy pod Čičvou“ definuje víziu územia v roku 2030 nasledovne:

„Vďaka zvyšovaniu vzdelanostnej úrovne obyvateľov a ich silnej identite k územiu, jeho tradíciám a jedinečnosti, sa región v okolí Domaše pod hradom Čičva neustále dynamicky rozvíja. Dominantný spôsob obživy súvisí s premostením poľnohospodárskej histórie s modernými technológiami, rozvíjaním cestovného ruchu v súčinnosti so zachovávaním a zveľaďovaním jedinečného prírodného prostredia. Územie je charakteristické nadštandardne dobrými vzťahmi nielen medzi obyvateľmi, ale aj s partnermi z iných regiónov Slovenska a Európy.

Strategickým cieľom MAS Pod hradom Čičva do roku 2025, ktorý konkretizuje uvedenú víziu, je: *Konkurencieschopné územie vytvárajúce dobré podmienky pre zamestnanosť v oblasti poľnohospodárstva, cestovného ruchu a podnikania, zachovávajúce si vidiecky charakter, vysokú kvalitu životného prostredia a tradičnú kultúru.*

Spoločná vízia obcí Tovarné, Tovarnianska Polianka, Štefanovce je v prvom rade víziou obcí, no zároveň prispieva aj k naplneniu vízie a strategického cieľa rozvoja MAS pod hradom Čičva.

Obce Tovarné, Tovarnianska Polianka a Štefanovce sú v roku 2025

obcami, ktoré charakterizuje

posilnená lokálna identita a ďalej budujú na spolupatričnosti a spolupráci obyvateľov, verejných aj súkromných subjektov pôsobiacich v celom regióne Domaše a Ondavy pod hradom Čičva;

aktívni miestni ľudia a mobilizovaný miestny potenciál tvoriaci príjmy a pridanú hodnotu pre zabezpečenie vyššej kvality života v území;

rozvinutá infraštruktúra a služby pre zdravý a kvalitný život a dobré bývanie obyvateľov;

zdravé vidiecke prostredie a prírodné hodnoty, ktoré sú trvalo chránené aj pre budúce generácie;

ustálený počet obyvateľov a pulzujúci život miestnych komunít.

Spoločný strategický cieľ:

Do roku 2022 zvýšiť kvalitu života pre všetky skupiny obyvateľov obcí prostredníctvom mobilizácie miestneho potenciálu, dobrých služieb, funkčnej infraštruktúry a zdravého prostredia pre život.

Indikátor výsledku naplnenia strategického cieľa pre vyhodnocovanie:

Zvýšenie miery spokojnosti obyvateľov obcí

Spôsob hodnotenia: *prieskum spokojnosti obyvateľov (buď všeobecne alebo špecificky po jednotlivých opatreniach)*

14 Opatrenia a aktivity

Predpokladom pre naplnenie hlavného spoločného cieľa je rozvoj obcí dotknutého územia založený na pozitívnej zmene v oblastiach: doprava a technická obsluha územia; občianska vybavenosť a služby; kultúra a šport; rekreácia a voľný čas; bývanie; sociálna starostlivosť; lokálny ekonomický rozvoj; životné prostredie; zmena klímy; efektívna miestna samospráva.

Definovaných je celkom 9 opatrení a súbory aktivít podľa ich zamerania.

Opatrenie č. 1:

Zlepšenie dopravnej a technickej obsluhy územia

Aktivity zamerané na:

- Dobudovanie/ rekonštrukcia zastávok
- Zabezpečenie dostupnosti verejnej dopravy (autobusové spojenie)
- Zabezpečenie dostatku pitnej vody – vodovod, prípojky, dočasné/ krízové zásobovanie
- Rozvoj verejnej kanalizačnej siete – dažďová, splašková
- Vybudovanie/dobudovanie plynových rozvodov
- Zásobovanie elektrickou energiou – rekonštrukcia/ prekládka sietí (trafostanice)
- Skvalitnenie obecného rozhlasu

- Dobudovanie/ rekonštrukcia/ rozšírenie verejného osvetlenia
- Dobudovanie/ rekonštrukcia miestnych komunikácií a chodníkov
- Budovanie parkovísk
- Budovanie/ rekonštrukcia mostov
- ...

Opatrenie č. 2:

Zlepšenie občianskej vybavenosti a služieb v obci

Aktivity zamerané na:

- Rozširovanie kapacít a zvýšenie kvality základných a materských škôl a zariadení pre mimoškolskú činnosť (rekonštrukcia, dovybavenie, výstavba telocviční, ...)
- Rozšírenie a skvalitnenie služieb v obci (obchody, lekáreň, pošta, ...)
- Rekonštrukcia/ obnova cintorína a domu smútku
- Rekonštrukcia/ výstavba/ vybavenie/ zateplenie/debarierizácia obecného úradu
- Dobrovoľné hasičské zbory – rekonštrukcia priestorov, vybavenie
- Kamerový systém/ zriadenie obecnej polície
- Zdravotnícke služby
- Čistota verejných priestranstiev
- Obnova/ výstavba a skvalitnenie cirkevnej infraštruktúry
- ...

Opatrenie č. 3:

Budovanie kultúrnej a športovej infraštruktúry a podpora kultúrneho a športového života v obci

Aktivity zamerané na:

- Rekonštrukcia / výstavba športovísk – futbalové ihrisko/ tribúna, ...
- Nákup vybavenia pre športoviská
- Posilňovňa
- Multifunkčné ihriská / viacgeneračné ihriská
- Rekonštrukcia/ vybudovanie a vybavenie kultúrnych zariadení – kultúrne domy, javiská, amfiteátre ..
- Priestory pre činnosť klubov/ spolkov – budovanie / zriadenie, vybavenie
- Obnova kultúrnych pamiatok
- Knižnice, kiná
- Podpora činnosti spolkov a klubov (futbalový klub, klub dôchodcov, spevácke súbory, divadelné súbory a pod.)
- Organizácia kultúrno-spoločenských a športových podujatí

- ...

Opatrenie č. 4:

Renovácia a budovanie oddychových a voľnočasových zón a zariadení pre obyvateľov a návštevníkov obce

Aktivity zamerané na:

- Obnovu námestí v obciach (zeleň, povrchy, lavičky, ...)
- Obnova parkov (zeleň, povrchy, lavičky, ...)
- Detské ihriská
- Obnovu okolia vodných tokov za účelom rekreácie
- Vybudovanie doplnkovej infraštruktúry (altánky/ lavičky/ ohniská /...),
- Vybudovanie vychádzkových trás/ náučných chodníkov, cyklotrás
- ...

Opatrenie č. 5:

Budovanie a rozvoj infraštruktúry na bývanie

Aktivity zamerané na:

- Prípravu nových území pre bytovú výstavbu v súlade s územným plánom – budovanie sietí a infraštruktúry k novým pozemkom/ lokalitám na bývanie
- Vysporiadanie, respektíve pozemkov
- Podporu nájomného bývania (výstavba obecnej bytovky)
- ...

Opatrenie č. 6:

Posilnenie sociálnej inklúzie a rozšírenie ponuky a dostupnosti sociálnych služieb

Aktivity zamerané na:

- Zriaďovanie (obecných) sociálnych podnikov zameraných na znevýhodnené skupiny
- Malé obecné služby/ aktivačné práce
- Komunitné centrá a terénnu sociálnu prácu s marginalizovanými komunitami
- Vytváranie podmienok pre vzájomnú interakciu a spoločné aktivity príslušníkov marginalizovaných rómskych komunít a ostatného obyvateľstva obcí
- Zriadenie sociálnych ambulantných služieb pre seniorov (denné stacionáre)
- Posilnenie opatrovateľskej služby najmä pre seniorov
- Prepravnú službu pre imobilných a seniorov

- ....

Opatrenie č. 7:

Podpora lokálneho zamestnávania

Aktivity zamerané na:

- Zriadenie obecného podniku
- Prenájom priestorov podnikateľom
- Obnovu existujúcich výrobných areálov (družstvo, výrobné podniky, ...)
- Rozvoj ubytovacích kapacít
- Rozvoj miestneho podnikania (remeselníci, služby, malé prevádzky v obci, ...)
- ...

Opatrenie č. 8:

Zlepšenie stavu životného prostredia v obci a ochrana obyvateľov a ich majetkov pred nepriaznivými dopadmi zmeny klímy

Aktivity zamerané na:

- Zlepšenie triedeného zberu
- Zamedzenie vzniku a likvidáciu divokých skládok, vrátane zriadenia zberných dvorov
- Kompostovanie biologického odpadu
- Riešenie starých environmentálnych záťaží
- Úspory energií v domácnostiach a v objektoch obce / využívanie alternatívnych a obnoviteľných zdrojov energie
- Čistenie potokov, revitalizáciu a obnovu brehových porastov
- Realizácia protipovodňových opatrení (vrátane prípadných opatrení v poľnohospodárstve a lesnom hospodárstve)
- Realizáciu protierózných opatrení
- Revitalizáciu, obnovu a rozširovanie verejnej zelene
- Posilnenie povedomia a motivácie obyvateľov na ochranu životného prostredia
- Ochranu a efektívne využívanie lesov
- ...

Opatrenie č. 9:

Zefektívnenie činnosti obecnej samosprávy

Aktivity zamerané na:

- Zvyšovanie informovanosti o možných dotačných či grantových zdrojoch

- Vzdelávanie predstaviteľov obcí a ďalších zainteresovaných
- Vytváranie spoločných projektov s ďalšími okolitými obcami v oblastiach spoločného záujmu
- Posilnenie kapacity pre tvorbu projektov (využitie asistenčnej podpory odborných konzultantov, ...)
- Zlepšenie informovania obyvateľov – elektronizáciu služieb (webová stránka, ...)
- ...

REALIZAČNÁ A FINANČNÁ ČASŤ

15 Mechanizmus realizácie Spoločného programu rozvoja obcí

Realizácia alebo mechanizmus implementácie a podmienky realizácie Spoločného programu rozvoja obcí Tovarné, Tovarnianska Polianka a Štefanovce sú predpokladom plnenia vytýčeného spoločného cieľa rozvoja obcí. Od dodržiavania zásad a postupov realizácie závisí priemet plánovaných aktivít do reality.

Mechanizmus realizácie Spoločného programu rozvoja obcí popisuje spôsob, ako dosiahnuť naplnenie spoločného cieľa a chápeme ho ako účinný nástroj zvyšovania kvality spravovania rozvoja obcí.

Hlavné zásady realizácie Spoločného programu rozvoja obcí (SPRO):

- SPRO je **základný rozvojový dokument**, na ktorý sa musí prihliadať pri realizovaní všetkých rozvojových aktivít
- SPRO je **usmerňujúci dokument** pre zámery a aktivity všetkých subjektov, ktoré pôsobia na území obce
- Za implementáciu SPRO sú zodpovedné volené a výkonné orgány samospráv jednotlivých obcí
- Pravidlá realizácie SPRO sú stanovené a verejne známe a celý proces je formalizovaný
- Odvetvové koncepcie/stratégie na obecnej úrovni sú v súlade so SPRO.
- V každej časti a činnostiach rozvojového procesu sa zaistí účasť tých, ktorí „musia“ byť zainteresovaní a umožní účasť tých, ktorí „chcú“ byť zainteresovaní
- Manažment rozvoja obce je efektívny tzn., že rozsah činností a realizácie aktivít a úloh je optimálny a logicky priradený pre výkon organizačných jednotiek (oddelení, komisií a pod.). Činnosti, ktoré nie je možné kvalitne a efektívne zaistiť vlastnými odbornými kapacitami, sú pokryté externými subjektmi.

Spoločný program rozvoja obcí je postavený na spoločnom ciele a opatreniach. Ich napĺňanie je predmetom tak individuálnych aktivít obcí, ako aj spoločných aktivít dvoch alebo všetkých troch obcí. Zodpovednosť za jednotlivé činnosti v rámci implementačného mechanizmu je aj napriek tomu primárne delená samostatne medzi jednotlivé obce.

Pri realizácii cieľa a opatrení budú samosprávy obcí Tovarné, Tovarnianska Polianka a Štefanovce vystupovať podľa povahy opatrení a zainteresovanosti na ich plnení v štyroch pozíciách/rolách, resp. v ich kombinácii, a to podľa nasledujúceho delenia rolí:

1.	Realizátor	R	Priamo realizuje aktivity s priamou zodpovednosťou (priamou kompetenciou)
----	-------------------	---	---

2.	Iniciátor	I	Dáva podnety na realizáciu aktivít, ktoré sú prínosom pre plnenie strategického cieľa a sú, alebo majú byť realizované inými subjektmi, resp. tieto subjekty majú efektívnejšie a účinnejšie nástroje na ich plnenie
3.	Partner	P	Vystupuje aktívne ako spolurealizátor a plne podporuje realizáciu aktivít/projektov zameraných na plnenie strategického cieľa rozvoja, ktorých nositeľmi sú iné subjekty
4.	Koordinátor	K	Prepája aktérov, zladzuje a usmerňuje činnosti a aktivity viacerých subjektov smerujúcich k plneniu spoločných cieľov

Vo všetkých pozíciách by samosprávy pri realizácii aktivít/projektov zameraných na plnenie cieľov rozvoja mali vystupovať a konať proaktívne v prospech spoločných záujmov územia a jednotlivých obcí a ich obyvateľov.

Mechanizmus realizácie SPRO obsahuje špecifické činnosti, ktorými sú:

- **zostavenie a realizácia akčného plánu (AP),**
- **monitoring realizácie AP,**
- **vyhodnocovanie dosahovania cieľa stratégie,**
- **aktualizácia SPRO a jeho častí.**

Funkčné a personálne zodpovednosti realizácie programu rozvoja obce:

- Za realizáciu Programu rozvoja obce je zodpovedný programový koordinátor/manažér, ktorým je spravidla starosta obce.
- Programový koordinátor/manažér spolu so zodpovednými a zapojenými subjektmi vypracováva návrh akčného plánu, monitoruje, vyhodnocuje a aktualizuje plnenie príslušného programu, navrhuje projektové zámery, projekty rozvoja obce.

15.1 Zostavenie a realizácia Akčného plánu SPRO

Akčný plán (ďalej aj ako AP) je a má byť flexibilná, resp. najflexibilnejšia časť rozvojového dokumentu. Spracováva ho samospráva – obecný úrad a jeho príslušné organizačné zložky (podľa organizačnej štruktúry) ako východisko k tvorbe programového rozpočtu obce na obdobie najbližších 3 rokov.

AP pre prvý rok realizácie (z 3 plánovaných rokov) obsahuje rozpracovanie aktivít až na konkrétne úlohy a jeho súčasťou môžu byť zadané projektové zámery, teda také

aktivity, ktoré je možné realizovať prostredníctvom projektov, aj s podporou externých finančných zdrojov.

Každéj aktivite/úlohe majú byť priradené:

- **zodpovedný subjekt/gestor** na úrovni vedúceho pracovníka tej ktorej organizačnej zložky obecného úradu, resp. na úrovni riaditeľa organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti obce,
- **spolupracujúce subjekty** (interné, externé),
- **doba realizácie** aktivity, resp. úlohy,
- **očakávaný výstup/ očakávané výstupy**,
- **potreba finančných zdrojov** rozdelená na vlastné a externé zdroje, vrátane ich popisu,
- **priemet do rozpočtu** samosprávy obce.

Akčný plán sa schvaľuje na úrovni zastupiteľstva ako príloha/súčasť rozpočtu na príslušné obdobie. Takto konkrétne spracovaný akčný plán až do úrovne úloh umožňuje obci čo najpresnejšie plánovať svoje kapacity (personálne, finančné, časové), pričom 1. rok realizácie AP je rozpracovaný najdetailnejšie a tretí rok je uvedený aspoň indikatívne.

Návrh akčného plánu pre každú z obcí pre roky 2016 – 2018 je Prílohou č. 1 hlavného dokumentu SPRO.

15.2 Monitoring, vyhodnotenie a aktualizácia SPRO

Monitoring je priebežný proces, ktorý sleduje napĺňanie SPRO **cez plnenie akčného plánu** (AP) a to na základe porovnania plánu a skutočnosti.

Monitoruje sa:

- vecné plnenie (očakávané výstupy aktivít, plnenie úloh jednotlivých subjektov zapojených do aktivít AP ako aj neočakávané zmeny, ktoré majú vplyv na plnenie AP),
- časové napĺňanie aktivít,
- finančné krytie.

Odporúčame vykonávať monitoring na týchto úrovniach:

- úroveň starostu obce – v rámci príslušných opatrení a akčného plánu: 1x štvrtročne,
- úroveň obecného zastupiteľstva: 1x ročne pred spracovaním návrhu na rozpočet na nasledujúce obdobie.

Vyhodnotenie je proces, ktorým sa bilancuje naplnenie stanoveného cieľa rozvoja obcí. V princípe sa realizuje po uplynutí doby, na ktorú bol SPRO určený. Odporúča sa však tento krok realizovať aj v polovici daného obdobia, aby bolo možné identifikovať progres voči východiskovému stavu – t. j. v prípade SPRO na obdobie rokov 2016 – 2022 (2025) ku koncu roka 2019.

Záveru zo všetkých úrovní monitoringu a vyhodnotenia sú podkladom pre korekcie, doplnky a zmeny SPRO.

Aktualizácia rozvojového dokumentu je organickou súčasťou jeho implementácie a vytvára z neho moderný, otvorený a flexibilný dokument. Súčasťou procesu aktualizácie je systematický zber a vyhodnocovanie podnetov od subjektov pôsobiacich na území obce, občanov obce, sledovanie prichádzajúcich príležitostí i hrozieb pre obec, ako aj výskyt nových skutočností, ktoré neboli známe v čase tvorby a zostavenia dokumentu. Zodpovedným za tento proces je starosta obce. Periodicita zvažovania aktualizácie je minimálne raz za rok (súčasne s monitoringom a vyhodnocovacím procesom) a v prípade potreby (odborný, legislatívny, politický, strategický podnet) aj častejšie. Zmeny (doplňenia, vyňatia, zmeny obsahu stratégie a pod.) budú schvaľované na úrovni obecného zastupiteľstva.

16 Zoznam tabuliek, grafov, obrázkov

16.1 Zoznam tabuliek

Tabuľka 1: Prehľad susediacich obcí dotknutého územia	10
Tabuľka 2: Charakteristiky jednotlivých obcí	11
Tabuľka 3: Stav trvale bývajúceho obyvateľstva v dotknutom území (k 31.12.).....	16
Tabuľka 4: Prehľad počtu obyvateľov v dotknutom území podľa pohlavia a veku 4	19
Tabuľka 5: Skladba obyvateľstva podľa národnosti v % k 31.12.2014	21
Tabuľka 6: Skladba obyvateľstva podľa náboženského vyznania k 31.12.2014 v %.....	22
Tabuľka 7: Počet narodených obyvateľov k 31.12.....	23
Tabuľka 8: Počet zomretých obyvateľov k 31.12.	24
Tabuľka 9: Pristáhovaní obyvatelia (na trvalý pobyt) do okresu Vranov nad Topľou a do obcí Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka k 31.12.....	24
Tabuľka 10: Prehľad počtu vystáhaných obyvateľov (z trvalého pobytu) z okresu Vranov nad Topľou a z obcí Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka k 31.12.	25
Tabuľka 11: Prehľad počtu sobášov k 31.12.	26
Tabuľka 12: Prehľad počtu rozvodov obyvateľov k 31.12.	26
Tabuľka 13: Zloženie obyvateľstva podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania.....	27
Tabuľka 14: Miera evidovanej nezamestnanosti za mesiac december daného roka v %	29
Tabuľka 15: Počet evidovaných uchádzačov o zamestnanie	30
Tabuľka 16: Najvýznamnejší zamestnávateľia v spoločnom území obcí	31
Tabuľka 17: Základné charakteristiky školy v školských rokoch 2013/2014 a 2015/2016.....	35
Tabuľka 18: Možnosti pre štúdium na stredných školách v okresoch Vranov nad Topľou a Humenné	37
Tabuľka 19: Bývanie v obciach Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka	42
Tabuľka 20: Kalendár pravidelných a nepravidelných kultúrnych, športových, náboženských a spoločenských podujatí v obciach	45
Tabuľka 21: Charakteristické klimatické údaje katastra obce Tovarné	65
Tabuľka 22: Dopravná poloha obcí	67

16.2 Zoznam grafov

Graf 1: Počet a zloženie obyvateľstva podľa pohlavia v obci Štefanovce	17
Graf 2: Počet a zloženie obyvateľstva podľa pohlavia v obci Tovarné	17
Graf 3: Počet a zloženie obyvateľstva podľa pohlavia v obci Tovarnianska Polianka.....	18
Graf 4: Štruktúra obyvateľstva dotknutého územia obcí Štefanovce, Tovarné, Tovarnianska Polianka podľa pohlavia a veku v roku 2014	19
Graf 5: Štruktúra obyvateľstva obce Štefanovce podľa pohlavia a veku v roku 2014	20

Graf 6: Štruktúra obyvateľstva obce Tovarné podľa pohlavia a veku v roku 2014	20
Graf 7: Štruktúra obyvateľstva obce Tovarnianska Polianska podľa pohlavia a veku, r.2014.....	21
Graf 8: Skladba obyvateľstva podľa národnosti v % v spoločnom území obcí Štefanovce, Tovarné a Tovarnianska Polianka	22
Graf 9: Skladba obyvateľstva podľa vierovyznania v % v dotknutom území.....	23
Graf 10: Prehľad počtu prisťahovaných obyvateľov vo vzťahu k trvalému pobytu k 31.12.2014.....	25
Graf 11: Prehľad počtu vystávaných obyvateľov vo vzťahu k trvalému pobytu k 31.12.	26
Graf 12: Vzdelanostná štruktúra obyvateľov spoločného územia a jednotlivých obcí	28
Graf 13: Zobrazenie miery evidovanej nezamestnanosti za december daného roka v %	29
Graf 14: Počet evidovaných uchádzačov o zamestnanie spoločného územia obcí	30
Graf 15: Vekové zloženie respondentov.....	76
Graf 16: Vzdelanostná štruktúra	76
Graf 17: Prvých 5 rozvojových priorít podľa obyvateľov obce Tovarné	77
Graf 18: „Druhý sled“rozvojových priorít podľa obyvateľov obce Tovarné	77
Graf 19: Sumárne poradie prioritných oblastí rozvoja podľa obyvateľov obce Tovarné	77
Graf 20: Vekové zloženie respondentov.....	79
Graf 21: Vzdelanostná štruktúra	79
Graf 22: Prvých 5 rozvojových priorít podľa obyvateľov obce Tovarnianska Polianka...	79
Graf 23: Druhý sled“rozvojových priorít podľa obyvateľov obce Tovarnianska Polianka	80
Graf 24: Sumárne poradie prioritných oblastí rozvoja podľa obyvateľov obce Tovarnianska Polianka.....	81
Graf 25: Vekové zloženie respondentov.....	82
Graf 26: Vzdelanostná štruktúra	82
Graf 27: Prvých 5 rozvojových priorít podľa obyvateľov obce Štefanovce	82
Graf 28: Druhý sled“rozvojových priorít podľa obyvateľov obce Tovarnianska Polianka	83
Graf 29: Sumárne poradie prioritných oblastí rozvoja podľa obyvateľov Štefanovce.....	84

16.3 Zoznam obrázkov

Obrázok 1: Hrad Čičva	6
Obrázok 2: Poloha obcí v okrese Vranov nad Topľou.....	9
Obrázok 3: Hranice katastrálnych území obcí	10
Obrázok 4: Obec Tovarné.....	32
Obrázok 5: Obec Štefanovce.....	43
Obrázok 6: Štefanovce – kostol	51
Obrázok 7: Lesopark v Tovarnom.....	53
Obrázok 8: Obec Tovarnianska Polianka	54

Použité zdroje

- [1] <http://www.tovarne.sk/>
- [2] <http://www.tovarnianskapolianka.sk/index.php>
- [3] <http://www.stefanovce.eu/index.php>
- [4] Heraldický register SR, Ministerstvo vnútra SR, Matica slovenská, 2001
- [5] Výročná správa za rok 2014 – Tovarné: http://www.tovarne.sk/files/2015-12-29-123227-V_ro_n_spr_va_2014.pdf
- [6] Schválený rozpočet na roky 2016 – 2018: http://www.tovarne.sk/files/2016-02-22-131823-Schv_len_rozpo_et_na_r_2016_-2018.pdf
- [7] Záverečný účet obce za rok 2014: http://www.tovarne.sk/files/2015-06-11-142721-Z_veren_et_za_rok_2014.pdf
- [8] Zadanie pre územný plán obce Tovarné, december 2015
- [9] Správy starostky obce http://www.tovarne.sk/files/2016-02-24-103405-Spr_va_starostky_obce_od_posledn_ho_zasadnutia_OZ.pdf
- [10] http://www.tovarne.sk/files/2016-01-11-135328-Zadanie-UPN-Tovarn_-PDF-12-2015.pdf
- [11] <http://mascicva.sk/>
- [12] Územný plán veľkého územného celku Prešovského kraja, Zmeny a doplnky 2009
- [13] Protipovodňová ochrana intravilánu obce Tovarné – I. etapa
- [14] www.vranov.sk
- [15] www.domasa.sk
- [16] <https://www.facebook.com/183829341679877/photos/a.401776506551825.94703.183829341679877/858373377558800/?type=3&theater>
- [17] <http://uzemia.enviroportal.sk/main/detail/cislo/794>
- [18] <http://zstovarne.edupage.org/>
- [19] Štatistický úrad Slovenskej republiky; <http://datacube.statistics.sk/>
- [20] Výsledky Sčítania obyvateľov, domov a bytov, 2011 (SODB 2011)
- [21] Stratégia rozvoja vidieka MAS pod hradom Čičva
- [22] Koncepcia rozvoja cestovného ruchu v regióne Horný Zemplín, 2012
- [23] Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2014 – 2020
- [24] Regionálna integrovaná územná stratégia Prešovského kraja na roky 2014 – 2020
- [25] Integrovaný regionálny operačný program pre PSK na programovacie obdobie 2014 – 2020
- [26] Národná stratégia regionálneho rozvoja SR

PRÍLOHA č. 1

Akčné plány na obdobie rokov 2016 – 2018 predstavujú výber aktivít obcí, ktoré:

- kontinuálne pokračujú ako neukončené aktivity z predchádzajúceho obdobia,
- sú plánované ako nové vyplývajúce z rozvojovej stratégie,
- sú už pripravenými projektmi s plánom uchádzania sa o externé zdroje.

V Akčných plánoch obcí na daný rozpočtový rok 2016 s výhľadom na ďalšie 2 roky 2017 – 2018 sú vybrané len aktivity, ktorých realizátormi sú priamo obecné samosprávy.

Akčný plán obce Tovarné na roky 2016 - 2018

Aktivita (stručný popis)	Číslo opatrenia	Partneri pre aktivitu	Plánované financie v EUR				Predpokladaný zdroj financovania (vlastné, OP EÚ, štátne, PPP, iné)
			2016	2017	2018	Spolu	
Vypracovať územný plán obce (vypracovať zadanie, vybrať dodávateľa, spracovať dokument)	9		3 500	9600		13 100	vlastné, štátne
Vykúpiť pozemky od PSK až po tovarniansku križovatku pre stavbu chodníka	1			1		1	vlastné
Výstavba chodníka po tovarniansku križovatku	1				50 000	50 000	vlastné
Rekonštruovať chodník k zdravotnému stredisku	1		4 000				vlastné
Rekonštruovať miestne komunikácie (cesty a chodníky)	1		85 000			85 000	vlastné, PSK, OP EÚ
Rekonštruovať zastávku smerom na Matiašovce	1				1 000	1 000	vlastné
Rekonštruovať čističku odpadových vôd – vrátane prehodnotenia existujúceho projektu	1	VVaK			x		OP EÚ, VVaK
Vybudovať telocvičňu pre Základnú školu	2				250 000	250 000	vlastné, štátne, OP EÚ
Zatepliť budovu Materskej školy	2		18 000			18 000	vlastné, štátne, OP EÚ
Vybaviť Materskú školu moderným zariadením (podlahy, umyvárka)	2			5 000	5 000	10 000	vlastné, štátne, OP EÚ
Rekonštruovať priestory cintorína (múriky, osvetlenie)	2			4 000	4 000	8 000	vlastné, štátne, OP EÚ
Rekonštruovať budovu domu smútku (vymeniť okná, znížiť strop zaviesť kúrenie a pod.)	2				x		vlastné, štátne, OP EÚ

Spoločný program rozvoja obcí Tovarné, Tovarnianska Polianka, Štefanovce 2016 – 2022 (2025)

Vybudovať detské ihrisko pri Materskej škole	3				x	20 000	vlastné, štátne, OP EÚ
Vybudovať multifunkčné ihrisko	3		58 000			58 000	vlastné, OP EÚ
Vybudovať workoutové ihrisko pre mládež pri amfiteátri	3				x		vlastné, štátne, OP EÚ
Rekonštruovať budovu kultúrneho domu (zateplenie, strecha)	3		4 800	x	x		vlastné
Vybaviť kuchynku kultúrneho domu moderným zariadením (konvektomat, umývačka riadu a pod.)	3		2 500	x	x		vlastné
Obnoviť knižný fond a vybaviť knižnicu moderným zariadením	3		500	500	500	1 500	vlastné
Organizovať pravidelné kultúrno-spoločenské a športové podujatia	3		3 000	3 000	3 000	9 000	vlastné, sponzori
Revitalizovať park v obci – dokončiť chodníky (doplnenie zámkovej dlažby)	4				5 000	5 000	vlastné
Rekonštruovať prírodný amfiteáter pri kaštieli (lavičky, pódium, zastrešenie)	4			5 000		5 000	vlastné
Vybudovať obecnú bytovku so štartovacími bytmi bežného štandardu – spracovať projektovú dokumentáciu	5	ŠFRB		x			vlastné, štátne
Skvalitniť služby denného stacionára	6		2 000	2 000	2 000	6 000	vlastné
Zlikvidovať čierne skládky	8			x			vlastné, štátne
Realizovať protipovodňové opatrenia (čistenie potoka, lesná činnosť) – pripraviť projekt	8			x			vlastné, štátne
Pripraviť a realizovať spoločné projekty s okolitými obcami v oblastiach spoločného záujmu (cyklotrasa, zberný dvor, ...)	9			x			vlastné, štátne, OP EÚ
Vybudovať chodník medzi RD súp. č. 192 a 193	1			5 000		5 000	vlastné

Akčný plán obce Tovarnianska Polianka na roky 2016 – 2018

Aktivita (stručný popis)	Číslo opatrenia	Partneri pre aktivitu	Plánované financie				Predpokladaný zdroj financovania (vlastné, OP EÚ, štátne, PPP, iné)
			2016	2017	2018	Spolu	
Vybudovať domové čistiarne odpadových vôd		Občania		30 000	30 000	60 000	vlastné, súkromné (občania), štátne, OP EÚ
Vybudovať dom smútku		Občania	15 000	20 000	15 000	50 000	vlastné, súkromné (občania)
Rekonštruovať cestu na cintorín		Lesy SR, podielnícke družstvo		15 000		15 000	vlastné
Rekonštruovať priestory, ktoré slúžia ako kultúrny dom			5 000			5 000	vlastné
Zaviest' v spolupráci s inými obcami prepravnú službu pre dôchodcov a chorých		Obec Tovarné					vlastné, štátne, OP EÚ

Akčný plán obce Štefanovce na roky 2016 – 2018

Aktivita (stručný popis)	Číslo opatrenia	Partneri pre aktivitu	Plánované financie				Predpokladaný zdroj financovania (vlastné, OP EÚ, štátne, PPP, iné)
			2016	2017	2018	Spolu	
Rekonštruovať osvetlenie a zaviesť kamerový systém v obci			25 000			25 000	štátne
Vybudovať detské ihrisko a rekonštruovať park			15 000			15 000	štátne
Vybudovať kanalizačnú sieť – pripraviť projektovú dokumentáciu			x				
Zrekonštruovať autobusovú zastávku			x				
Zriadiť dom smútku (rekonštrukcia časti budovy obecného úradu)			x				vlastné, štátne
Rekonštruovať cestu k cintorínu		Lesy SR		20 000			vlastné, štátne
Vybudovať pódium a lavičky za obecným úradom				x			
Vyčistiť koryto potoka				x			
Rekonštruovať priestory cintorína (opltenie, lavičky, chodníky, studňa)					x		
Rekonštruovať obecný rozhlas – vymeniť reproduktory					x		
Vybudovať v spolupráci s okolitými obcami zberný dvor		Obec Tovarné, Obec Tovarnianska Polianka	x				